

**แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร**

พระครูนิบุณจริยาทร (นิกม แยม้อย)

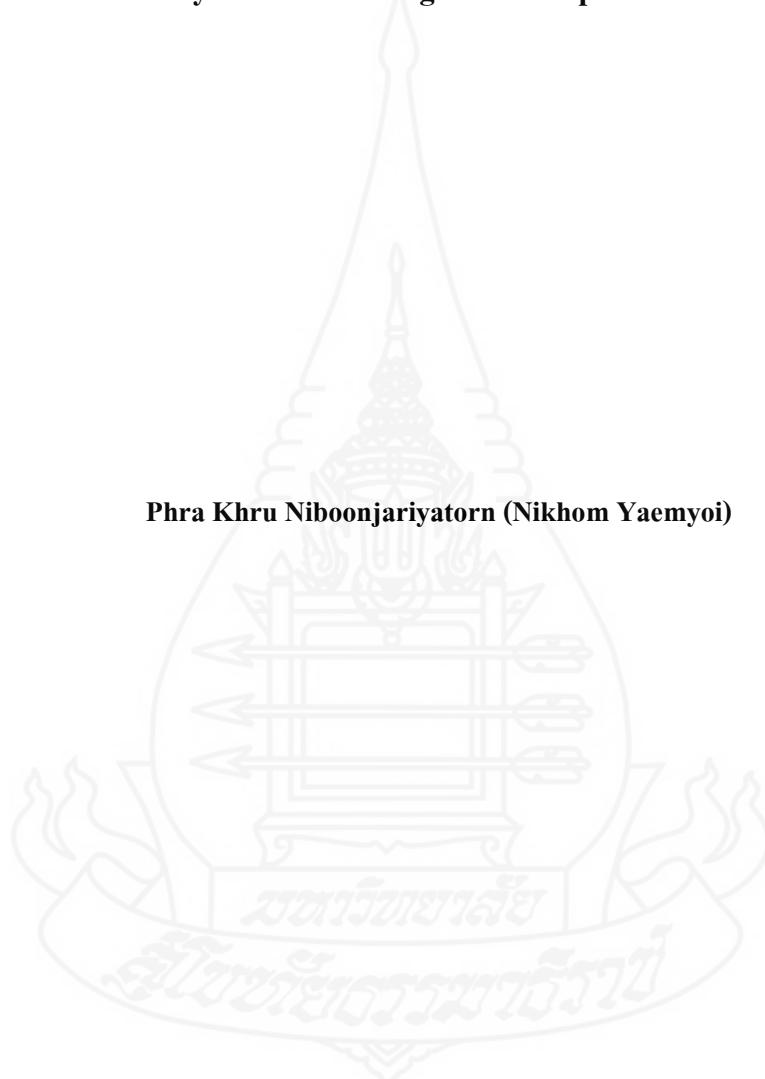

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Motivation in Learning Buddhism of Students at Sunday Buddhism
Study Centers in Bangkok Metropolitan Area**

Phra Khru Niboonjariyatorn (Nikhom Yaemyoi)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Nonformal Education

School of Educational Studies

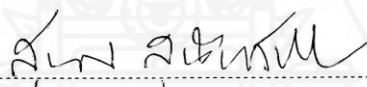
Sukhothai Thammathirat Open University

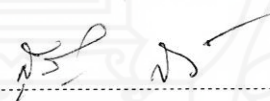
2013

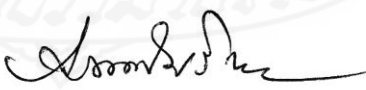
หัวข้อวิทยานิพนธ์ แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร
ชื่อและนามสกุล พระครูนิบุณจริยาทร (นิคม เข้มย้อย)
แขนงวิชา การศึกษานอกระบบ
สาขาวิชา ศีลศาสตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี
2. อาจารย์ ดร. โสภานันท์ สอาด

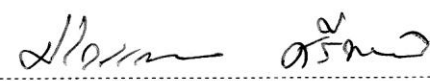
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุนทร สุนันท์ชัย)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. โสภานันท์ สอาด)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย พระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม เข้มย้อย) รหัสนักศึกษา 2542900499

ปริญญา ศีลศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี (2) อาจารย์ ดร. โสภพันธ์ สอาด

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแรงจูงใจภายในและภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร (2) เปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร และ (3) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย นักเรียนจากศูนย์ศึกษามหาวิทยาลัยวันอาทิตย์ 9 แห่ง จำนวน 468 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย และ พระผู้สอนจำนวน 30 รูป เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามนักเรียนและพระผู้สอนที่เป็นแบบมาตราประมาณค่า และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า (1) แรงจูงใจโดยรวมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อยู่ในระดับมาก ด้านแรงจูงใจภายใน พบว่านักเรียนมีแรงจูงใจภายในโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความภาคภูมิใจ อยู่ในระดับมาก และรองลงมาด้านความศรัทธา/ความเชื่อ อยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนแรงจูงใจภายนอกโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้ปกครอง (ความคาดหวัง, การสนับสนุน) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านครู อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (2) ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับ พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .05 และ (3) แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนนั้นเห็นว่าด้านผู้ปกครองมีความสำคัญมาก รองลงมาคือ ด้านวิธีการสอนของครู ความคิดเห็นของพระผู้สอน มีความคิดเห็นว่าแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจ คือ ด้านครูผู้สอนและด้านวิธีการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ แรงจูงใจ วิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

Thesis title: Motivation in Learning Buddhism of Students at Sunday Buddhism Study Centers in Bangkok Metropolitan Area

Researcher: Phra Khru Niboonjariyatorn (Nikhom Yaemyoi); **ID:** 2542900499;

Degree: Master of Education (Nonformal Education);

Thesis advisors: (1) Dr. Sumalee Sungsi, Professor; (2) Dr. Sopapan Sa-ard;

Academic year: 2013

Abstract

The purposes of this research were (1) to study intrinsic and extrinsic motivations in learning Buddhism of students at Sunday Buddhism study centers in Bangkok metropolitan area; (2) to compare motivations of students at different educational levels in learning Buddhism at Sunday Buddhism study centers in Bangkok metropolitan area; and (3) to study guidelines for promoting motivation in learning Buddhism of students at Sunday Buddhism study centers in Bangkok metropolitan area.

The research sample consisted of 468 randomly selected students at nine Sunday Buddhism study centers in Bangkok metropolitan area and 30 purposively selected monk instructors. The employed research instruments were rating scale questionnaires, with reliability coefficient of 0.92, for students and instructors. Statistics for data analysis were the percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research findings were as follows: (1) the overall motivation in learning Buddhism of students in Sunday Buddhism study centers was at the high level; their overall intrinsic motivation in learning Buddhism was at the high level; when individual aspects of intrinsic motivation were considered, it was found that the aspect of pride was at the high level, followed by the aspect of faith/belief which was also at the high level; their overall extrinsic motivation was at the high level; when individual aspects of extrinsic motivation were considered, it was found that the aspect of parents (expectation, supports) was at the high level, followed by the aspect of instructors which was also at the high level; (2) comparison results of motivations of students at different educational levels showed that students at different educational levels did not differ significantly, at the .05 level, in their motivations in learning Buddhism; and (3) as for guidelines for promoting motivation in learning Buddhism, the students considered that the parents aspect was at the highly important level, followed by the instructor's teaching method; while the instructors considered that the aspects of instructor and the instructor's teaching method were at the highest level of importance, followed by the parents aspect, which was at the high level.

Keywords: Motivation, Buddhism study, Sunday Buddhism study center

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสะดวกตา กรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล จินะวัฒน์ ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี กรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ภายใน มสธ. และ อาจารย์ ดร.โสภณพันธ์ สอาด และพระมหา ดร.สุเทพ ศรีทอง กรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ภายนอก มสธ. ผู้วิจัย ขอขอบคุณอาจารย์ทั้ง 3 ท่านที่ได้เสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร. พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์ พระมหา ดร.สุเทพ ศรีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย ที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยในการแสดงความคิดเห็นพร้อมคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการสร้างเครื่องมือประกอบแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สุนทร สุนันท์ชัย ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี อาจารย์ ดร.โสภณพันธ์ สอาด ที่ท่านให้ความกรุณา รับเป็นประธานกรรมการสอบปากเปล่า และขอขอบคุณทั้ง 3 ท่านได้ให้ความกรุณา รับเป็นกรรมการสอบปากเปล่า ทำให้ผู้วิจัยได้สำเร็จการศึกษาอย่างสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และขอบใจนักเรียนรวมทั้ง 4 ระดับ ที่ใช้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2556 ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดีและตอบความคิดเห็นด้านแรงจูงใจต่างๆ ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผู้ทำวิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการและผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน โดยเฉพาะ พระสาสน โสภณ ผู้อำนวยการ ศพ.อ.และพระสิริปัญญาภุมณี รองผู้อำนวยการ ศพ.อ.วัดโสมนัสวิหาร และ คุณแม่แดง แยม้อย รวมไปถึงคณาจารย์และเพื่อนนักศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้การสนับสนุนมีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จด้วยดี

พระครูนิมิตจิริยาทร (นิคม แยม้อย)

มีนาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
การศึกษานอกระบบ	8
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	21
การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์	64
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	70
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	80
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	80
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	83
การวิเคราะห์ข้อมูล	84
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย	86
ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น ของนักเรียนและพระผู้สอน	86
ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน	90
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับชั้นเรียนต่างๆ	109
ตอนที่ 4 แนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนและพระผู้สอน	110

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	124
วัตถุประสงค์การวิจัย	124
การดำเนินการวิจัย	124
สรุปผลวิเคราะห์การวิจัย	126
อภิปรายผล	127
ข้อเสนอแนะ	136
บรรณานุกรม	137
ภาคผนวก	144
ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	145
ข หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย	147
ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือวิจัย	151
ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเครื่องมือวิจัย	153
จ แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็น โดยผู้เชี่ยวชาญ	163
ฉ แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็น โดยนักเรียน	171
ช แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็น โดยพระผู้สอน	179
๗ การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับ ความหมายของอิทธิบาท 4	183
ฌ ทฤษฎี/แนวคิด	190
ประวัติผู้วิจัย	207

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา เกี่ยวกับกับ แรงจูงใจภายในบทคัดย่อภาษาไทย	ง
ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ แรงจูงใจภายนอก	45
ตารางที่ 2.3 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับ การเสริมสร้างแรงจูงใจ	48
ตารางที่ 3.1 แสดงรายชื่อศูนย์และจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจากศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร	81
ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละของนักเรียนจำแนกตาม เพศ และระดับชั้น	86
ตารางที่ 4.2 จำนวน ร้อยละของพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำแนกตาม อายุ ตำแหน่งสมศักดิ์ วัดที่จำพรรษา จำนวนปีจำพรรษา วุฒิการศึกษา สำเร็จการเปรียญ	87
ตารางที่ 4.3 จำนวน ร้อยละของพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำแนกตามการเป็นพระอาจารย์ประจำและระยะเวลาการสอน	89
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนใน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร แยกเป็นรายประเภทแรงจูงใจ	91
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาใน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายด้าน	91
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาใน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความสนใจ	92
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาใน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านอยากรู้ อยากเห็น	93
ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาใน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความสบายใจ	94
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาใน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความภาคภูมิใจ	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความต้องการ 96
ตารางที่ 4.11	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความพึงพอใจ 97
ตารางที่ 4.12	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ 98
ตารางที่ 4.13	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความซาบซึ้ง 99
ตารางที่ 4.14	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต 100
ตารางที่ 4.15	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์ 101
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายด้าน 102
ตารางที่ 4.17	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง การสนับสนุน) 103
ตารางที่ 4.18	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านครู 104
ตารางที่ 4.19	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านสื่อการสอน 105
ตารางที่ 4.20	ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านสถานที่ 106

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน	107
ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ	108
ตารางที่ 4.23 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร แยกตามระดับชั้น	109
ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ นักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร แยกเป็นรายด้าน	110
ตารางที่ 4.25 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ นักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายข้อ ด้านตัวนักเรียน	111
ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ นักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายข้อ ด้านครูผู้สอน	112
ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ นักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายข้อ ด้านสถานที่	113
ตารางที่ 4.28 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ นักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายข้อ ด้านวิธีการสอน	114
ตารางที่ 4.29 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ นักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายข้อ ด้านสื่อการสอน	115
ตารางที่ 4.30 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ นักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายข้อ ด้านผู้ปกครอง	116
ตารางที่ 4.31 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ พระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ แยกเป็นรายด้าน	117

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.32 คำเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ พระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านตัวนักเรียน	118
ตารางที่ 4.33 คำเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ พระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านครูผู้สอน	119
ตารางที่ 4.34 คำเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ พระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านสถานที่	120
ตารางที่ 4.35 คำเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ พระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านวิธีการสอน	121
ตารางที่ 4.36 คำเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ พระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านสื่อการสอน	122
ตารางที่ 4.37 คำเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของ พระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านผู้ปกครอง	123

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาบุคคลให้เจริญก้าวหน้ามีความรู้และความสามารถในการเข้าใจปัญหาต่างๆ ในชีวิตให้ถูกต้อง และสามารถนำความรู้ความเข้าใจเหล่านั้นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีระบบและอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคคล และเชื่อว่าการมีความรู้เป็นคุณทรัพย์อันประเสริฐอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าทางอาชีพการงานและทางจิตใจ (จันทน์ อธิวัฒน์สิทธิ์ 2545: 199) พร้อมทั้งพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านต่างๆ ให้เกิดมีปัญญาที่ดีเลิศ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาวิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้นแก่ชาติบ้านเมือง การจัดการศึกษาที่ดี มีคุณภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลังสมองของชาติหรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพ ซึ่งเกิดขึ้นได้มากเท่าใดย่อมจะสร้างรายได้เปรียบให้แก่ประเทศ สุธรรม อารีกุล และคณะ (2540: 37) แต่สิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อตัวผู้เรียนคือผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

ในการเรียนรู้้นั้นนอกจากบุคคลจะต้องเรียนรู้วิชาการต่างๆ แล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่สามารถจะช่วยในการปรับตัวหรือการดำเนินชีวิตได้ก็คือการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนา เพื่อส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต แนวคิดการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น โดยให้คณะสงฆ์ร่วมมีบทบาทในการนำพระพุทธศาสนามาพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงปรารถนาในสังคม ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานให้กับเด็กเยาวชนไทยอย่างแท้จริง โดยเห็นว่าวัดมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย เพราะคนไทยกับพระพุทธศาสนาเป็นของคู่กัน คนไทยกับวัดมีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก ด้วยเหตุนี้การมีแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในรูปแบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงนับเป็นวิธีเชิงปฏิบัติการที่ดีอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสามารถนำเอาหลักธรรมที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

และเหมาะสมดำรงตนเป็นเยาวชนที่ดีของชาติ (พระปริยัติกิจโกศลจิมอิสธรรมโม 2541) ซึ่งกรมการศาสนามุ่งหวังให้วัดปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์อันเป็นหนึ่งในภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ให้เด่นชัดด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาวิชาทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน โดยการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เพราะได้ตระหนักว่าวัดคือ สถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการดำเนินงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน จึงส่งเสริมให้วัดทั่วประเทศเปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้กำหนดให้โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นโครงการสำคัญที่สนองนโยบายกระทรวงวัฒนธรรม เรื่องการบูรณาการงานในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วประเทศ (กรมการศาสนา 2555)

ในปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศ จำนวน 3,875 ศูนย์ สำหรับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 67 ศูนย์ จำนวนครูผู้สอน 938 รูป/คน และจำนวนนักเรียน 19,548 คน มีการเปิดดำเนินการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักสูตรวิชาหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาทางด้านจิตใจแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างดีในการส่งนักเรียนเข้ามาศึกษาอบรมซึ่งมาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ในชุมชนและเขตใกล้เคียง (กรมการศาสนา 2555) การศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเป็นกระบวนการสร้างคนให้มีคุณธรรมมีชีวิตที่มีคุณค่าเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของเยาวชนรวมทั้งสังคม โดยการพัฒนาทักษะทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข (คมเพชร ฉัตรสุกกุล 2541 อ้างถึงใน ประศาสน์ ไสวงษ์ 2552) แต่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็มีปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะการเรียนการสอน

สภาพปัจจุบันของกระบวนการจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ยังไม่สามารถตอบสนองการเรียนรู้ของนักเรียนหรือเอื้อต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในเขตกรุงเทพฯ ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้จัดการเรียนรู้คือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งมีความแตกต่างกันของศักยภาพความพร้อม ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และปัจจัยด้านของผู้เรียนเองยังขาดความรับผิดชอบ ขาดแรงจูงใจ ขาดความสนใจ ขาดความศรัทธาและไม่ลึกซึ้งในทักษะทางด้านหลักธรรมที่จำเป็นจะต้องการไปใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การใฝ่เรียนรู้ ใฝ่คิดอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นทั้ง 2 ปัจจัยจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่

การของศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกรุงเทพฯไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และจากประสบการณ์การเป็นครูพระช่วยสอนนักเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนไทยนิคมสงเคราะห์และสัมภรณ์ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนบางคนไม่ให้ความสนใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ขาดความกระตือรือร้น ไม่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน ไม่มีความอดทนในการตั้งใจฟังครูสอน เล่นหรือหยอกล้อกันในเวลาเรียน เมื่อครูถามจะนั่งเฉยไม่ตอบคำถาม บางคนไม่เข้าห้องเรียนขณะที่ครูสอน นอกจากเวลามอบหมายงานให้ทำในห้องหรือให้ไปทำเป็นการบ้าน บางคนไม่ส่งการบ้าน บางคนมีเวลาทำการบ้านไม่นานเพราะต้องไปช่วยพ่อแม่ทำงาน แต่บางคนที่มีความขยันในการเรียน ก็มีความเอาใจใส่ เมื่อไม่เข้าใจ ส่วนไหนในบทที่เรียนก็จะมอบหมายงานต่างๆ ให้ทำ ก็มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้เสร็จในเวลาเรียน พร้อมเสร็จในชั่วโมงเรียน และจากการสังเกตการให้ทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนจะมีความเอาใจร่วมมือกับเพื่อน มีความพยายามเพื่อให้มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม นอกจากนี้ พระมหาสมยศ เทียสา (2553) ได้สัมภาษณ์ครูโรงเรียนไทยนิคมสงเคราะห์ 6 คน ที่สอนในระดับช่วงชั้นปีที่ 3 พบว่า จากผลการสอบวิชาพระพุทธศาสนาว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทั้งที่เป็นวิชาที่ง่ายไม่ซับซ้อนเกินไป และครูให้ความเห็น ว่า นักเรียน มีพฤติกรรมซึ่งแสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีความเพียรในการเรียน ไม่มีความกล้าที่จะเผชิญกับอุปสรรค ไม่ตั้งใจในชั่วโมงเรียน ไม่ทบทวนบทเรียน บางคนไม่ให้ความสำคัญในการทำงานกลุ่มร่วมมือกับเพื่อนหนีการทำงานโดยทิ้งภาระให้คนอื่นรับผิดชอบ ซึ่งนักเรียนบางคนยอมให้ครูทำโทษ พฤติกรรมนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังให้ความเห็นที่น่าสนใจว่า การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบันทำให้ความสนใจของผู้เรียนเปลี่ยนไป ผู้สอนจึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจ มีการปรับปรุงเนื้อหา สื่อการสอนให้ทันสมัยทันยุคทันสมัย รวมทั้งการกระตุ้นผู้ปกครองให้เกิดความเข้าใจและเล็งเห็นประโยชน์ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างมากในการเรียนรู้อาชีพพระพุทธศาสนา มีนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีสหสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (Eggen; & Kauchak 2004: 349) นั่นคือ ผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนย่อมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในทางการเรียนสูงย่อมจะมีแรงจูงใจในการเรียนสูงด้วย ดังนั้นหากสร้างหรือสนับสนุนให้ผู้เรียน มีแรงจูงใจมากเท่าใดก็ย่อมจะมีส่วนช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความขยันเรียนมากขึ้นเท่านั้น

การสร้างแรงจูงใจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนหันมาสนใจเรียนวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้นและทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทำได้หลายวิธี เช่น การชมเชยและการตำหนิ การให้รางวัล เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านแรงจูงใจของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขและปรับปรุงรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนการสอนที่แปลกใหม่เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ บทเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2547) ที่เห็นว่าการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงวัยวุฒิและคุณวุฒิความพร้อมของเด็ก ตลอดทั้งทฤษฎี หลักการ และแนวคิดในการทำงานที่ส่งเสริม ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม การใช้เทคนิคหรือวิธีการที่หลากหลาย ประกอบกับการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสร้างบรรยากาศให้แก่ผู้เรียน และเน้นการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบที่กระตุ้นและทางอิสระทางเด็กให้พัฒนาทักษะคิดอย่างมีกระบวนการคิดและแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์นั้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและเจตคติในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ผลการวิจัยของพระมหาภักดี เกตุเรน (2547) พบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามีหลายด้าน ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน การสนับสนุนของผู้ปกครองต่อการเรียนที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น การชี้แจงผู้ปกครองให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน การขอความร่วมมือกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เวลาของนักเรียนเวลาอยู่บ้านช่วยให้นักเรียนใช้เวลาที่อยู่บ้านให้เป็นประโยชน์ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นแรงจูงใจภายนอกที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของผู้เรียนด้วยเช่นกัน และยังพบว่าเจตคติต่อการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนและการสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครองก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปราณี หล้าเบ็ญสะ 2553)

จากความสำคัญของการสร้างแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำผลของการวิจัยมาส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและเป็นแนวทางแก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจเรียนมากขึ้น และจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นักเรียนสนใจเรียนและอยากมาเรียนมากขึ้น เพื่อสนองเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา ตามพันธกิจที่สำคัญ โดยเฉพาะ นักเรียน ครูผู้สอน รวมถึงผู้ปกครองที่สนับสนุนส่งเสริมในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติและเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรมและคุณธรรมเป็นแบบอย่างในสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในและภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร

3. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนทุกระดับชั้น ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร มีแรงจูงใจในการเรียน ไม่แตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1) นักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 67 ศูนย์ ซึ่งมีอายุ 8-15 ปี และกำลังศึกษา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวนประมาณ 19,548 คน

2) พระอาจารย์ผู้สอน ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 938 รูป

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มดังนี้

1) นักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายศูนย์พุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 9 ศูนย์ จากนั้นแต่ละศูนย์สุ่มอย่างง่ายแก่นักเรียนทั้ง 4 ระดับ คือ ระดับ 1 (ป. 1-3) ระดับ 2 (ป. 4-6) ระดับ 3 (ม. 1-3) ระดับ 4 (ม. 4-6) จำนวน 468 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (1970) ได้ขนาดตัวอย่าง 377 คน)

2) พระอาจารย์ผู้สอน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีนักเรียนค่อนข้างมากทั้ง 5 ศูนย์ จาก 9 ศูนย์ เป็นกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละศูนย์ฯ สุ่มอย่างง่าย จากพระผู้สอน ได้จำนวน 30 รูป

4.2 ตัวแปรที่ใช้ในศึกษา ประกอบด้วย

4.2.1 *ตัวแปรต้น* คือ ระดับชั้นของนักเรียน

4.2.2 *ตัวแปรตาม* คือ แรงจูงใจในการเรียน

4.3 *พื้นที่ที่ศึกษา* ศึกษาเฉพาะศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขต กรุงเทพมหานคร

5. นิยามศัพท์

5.1 *แรงจูงใจ* หมายถึง กระบวนการทางจิตใจ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่ โดยมุ่งหวังหรือความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนหรือบรรลุเป้าหมาย และเห็นประโยชน์ของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

5.2 *แรงจูงใจภายใน* หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายในมีความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะแรงจูงใจภายในเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการของตนเสมอ ส่วนแรงจูงใจภายนอกนั้นบุคคลอาจเกิดความรู้สึกเฉยๆ ก็ได้ สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ แรงจูงใจภายในประกอบด้วย คือ ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น ความสบายใจ ความภาคภูมิใจ ความต้องการ ความพึงพอใจ ความศรัทธา/ความเชื่อ ความซาบซึ้ง ความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต ความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น

5.3 *แรงจูงใจภายนอก* หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายนอกตัวบุคคลซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคล แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายนอกที่สำคัญ สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ แรงจูงใจภายนอกประกอบด้วย 6 ด้าน คือ การร่วมมือด้านผู้ปกครอง ครู สื่อการสอน สถานที่ สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน เกียรติยศ/การยอมรับ เป็นต้น

5.4 *ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์* หมายถึง หน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด สมาคม มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็น

แหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.”

5.5 การศึกษาพระพุทธศาสนา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มีหลักสูตรเนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนพิธีและมารยาทชาวพุทธที่นักเรียนควรปฏิบัติ มีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิแผ่เมตตา ก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน และให้นักเรียนได้ท่องศาสนสุภาษิตและคติธรรม มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

5.6 วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง วิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทุกระดับชั้น ซึ่งประกอบด้วยหมวดศีลธรรม พุทธประวัติ ธรรมะสำหรับชีวิตประจำวัน ฝึกริยามารยาท วัฒนธรรมไทย ศาสนาพิธี

5.7 นักเรียน หมายถึง ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนทุกระดับชั้นมีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 รวม 4 ระดับ ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2556

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผลการวิจัยจะนำไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สนใจมาเรียนมากขึ้น

6.2 ผลการวิจัยจะช่วยเป็นแนวทางให้ครูศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนให้สนใจในการเรียนมากขึ้น

6.3 ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดอื่นๆ ที่จะสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. การศึกษานอกระบบ
 - 1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบ
 - 1.2 หลักการและปรัชญาของการศึกษานอกระบบ
 - 1.3 กิจกรรมของการศึกษานอกระบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ
 - 2.1 ความหมายของแรงจูงใจ
 - 2.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ
 - 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ
 - 2.4 ประเภทและลักษณะแรงจูงใจภายในและภายนอก
 - 2.5 การเสริมสร้างแรงจูงใจ
 - 2.6 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (อิทธิบาท 4) กับการเสริมสร้างแรงจูงใจ
3. การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
 - 3.1 กำเนิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
 - 3.2 การจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การศึกษานอกระบบ

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบ

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ยังได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษานอกระบบ ไว้ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542) “การศึกษานอกระบบ” หมายถึง การศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบปกติ ที่จัดให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่มี

การจำกัดพื้นฐานการศึกษาอาชีพประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในด้านพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต ความรู้ทางด้านทักษะ การประกอบอาชีพและความรู้ด้านอื่นๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษาระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเลื่อนไหล การสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน อาจกล่าวได้ว่า การศึกษานอกระบบหมายถึงกระบวนการทางการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มหรือพัฒนาศักยภาพให้แก่ประชาชน ทั้งในด้านความรู้ ความชำนาญ หรืองานอดิเรกต่างๆ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาอาจได้รับ หรือไม่ได้รับเกียรติบัตรก็ได้ ซึ่งเกียรติบัตรนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการปรับเทียบเงินเดือน หรือศึกษาต่อ ยกเว้นการศึกษาสายสามัญของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีการมอบวุฒิบัตรที่สามารถปรับเทียบเงินเดือนหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษานอกระบบไว้ว่า “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่น และหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ (ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2551) จึงสรุปได้ว่า

1. เป็นการจัดการศึกษาที่มีระบบ ระเบียบยืดหยุ่นมาก เน้นไปที่สภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีมาตรฐานที่สอดคล้องกับชีวิตและสังคมของผู้ที่อยู่ใน วัยทำงาน ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
2. เน้นการจัดหลักสูตรและระบบการเรียนรู้ที่เน้นเพื่อผู้ที่พ้นวัยเด็กเข้าสู่วัยแห่งการทำงาน สร้างครอบครัวและพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมให้กับผู้ที่พลาดโอกาสที่จะเรียนในระบบโรงเรียน และผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
3. เน้นการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ พื้นฐานความรู้ เวลา และสถานที่ รวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้

การศึกษานอกระบบเกิดขึ้นครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่อง The World Educational Crisis ซึ่งได้นิยามการศึกษานอกระบบ หมายถึง "การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ โดยมีผู้บริการ

ให้คนกลุ่มต่างๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก" โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบคือ กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไข ความขัดแย้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัยการศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and Competency) (จรรยาพร ธรณินทร์ 2550)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียน ได้หลายวิธี จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง การศึกษานอกโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีใฝ่อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทัศนคติ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้ เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจ และยังเป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใฝ่โอกาสพลาดหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึก ทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่างๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ (อาชัญญา รัตนอุบล 2542)

รณรงค์ เมฆมานุวัฒน์ (2543) กล่าวถึงงานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ชัดเจน กิจกรรมการศึกษาดังกล่าว มีทั้งที่จัดกิจกรรมโดยเอกเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนนั้น เป็นทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยตรง และหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนที่อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือนำไปสู่วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสังคม ในทางทฤษฎีจึงได้นับเนื่องเอาการศึกษานอกโรงเรียนเป็นระบบหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีส่วนเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นและต่อเนื่องกับการศึกษาในระบบโรงเรียนและ

การศึกษาตามอัชฌาศัย ทำให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นความหวังของวงการศึกษ และเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐในการพัฒนาคุณภาพของคนส่วนใหญ่ในประเทศได้

จึงถือได้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีภารกิจสำคัญที่จะต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมที่เป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับการศึกษา ยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของชีวิตเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพของตน

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้พลาดโอกาสเรียนจากระบบการศึกษาปกติหรือผู้ต้องการพัฒนาตนเองได้รับการเรียนรู้ โดยเน้นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนพึงได้รับดังกล่าว ส่งผลให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่กว้างขวางและเป็นไปในอัตราที่รวดเร็ว อันจะส่งผลให้ประเทศมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้คนมีคุณธรรมนำความรู้ อันจะเป็นสะพานทอด นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาต่อไป

1.2 หลักการและปรัชญาการศึกษานอกระบบ

หลักการและปรัชญาการศึกษานอกระบบ ยึดหลักการและความมุ่งหมายโดยภาพรวมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ควบคู่กับหลักการการศึกษานอกระบบ หลักความเสมอภาค การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ กระบวนการเรียนรู้ ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น การบูรณาการ การกระจายอำนาจ เพื่อให้การศึกษานอกระบบเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ความเชื่อพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นความเชื่อที่แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่าการศึกษาอาจเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ไม่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น การศึกษานอกระบบอาจพิจารณาได้ 2 มิติ คือ (<http://jj-lorenz.blogspot.com/2011/02/blog-post.html>)

มิติที่ 1 เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากที่จัดในโรงเรียน โดยมีหลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเช่นเดียวกัน แต่ก็มีคามยืดหยุ่นสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาจากสภาพแวดล้อม หรือความต้องการของผู้เรียนมากำหนดเป็นหลักสูตรก็ได้ แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับความ เป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ มีชีวิต จิตใจ มีอารมณ์ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจ สามารถรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนตัดสินใจ เป็นมนุษย์ที่พัฒนาได้ด้วยตนเอง มิใช่เครื่องจักรหรือผู้งานที่จะถูก

ใครบังคับชี้นำได้ โดยไม่ยินยอม มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถคิดเองได้ สามารถคิดเป็น รู้จักผิดชอบชั่วดี ประเด็นสำคัญคือ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มิใช่ถูกสอน เมื่อเขาปรารถนาที่จะเรียนก็จะ ขวนขวายที่จะเรียน และสามารถเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งจนนำความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนของตนได้

มิติที่ 2 เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่โรงเรียนจัดให้ได้ โดยข้อจำกัดต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนทางด้านร่างกาย จิตใจ ที่สำคัญคือส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ชีวิต และการทำงานมาระดับหนึ่ง สามารถรับผิดชอบตนเองได้ การจัดการศึกษาจึงใช้หลักการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) เป็นหลักการสำคัญ นั่นก็คือ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และครูผู้สอนในการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องเข้าใจเหตุผลของการเรียน มีเป้าหมายของการเรียนที่ชัดเจน ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับตนเองได้ ผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่จะร่วมตัดสินใจกับกลุ่มเพื่อนและครูว่าจะเรียนอะไร อย่างไร มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเอง ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนจะต้องเข้าใจ ธรรมชาติ จิตใจและอารมณ์ของกลุ่มเป้าหมายและจัด โอกาสให้เรียนด้วยตนเอง เรียนจากของจริง เอาความรู้และประสบการณ์จากการทำงานมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วย การออกแบบการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านร่างกาย ความคิด จิตใจ สติปัญญา และสภาพแวดล้อม ความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นลักษณะที่โดดเด่นของประเทศไทย คือ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต การคิดตัดสินใจ การเลือกกระทำหรือไม่กระทำใดๆ ล้วนใช้เหตุผล ข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบด้านอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งด้านร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ ฐานะความเป็นอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ทั้งสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและสภาพแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการคือความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้นๆ การคิดแบบคิดเป็นจึงเป็นการใช้ข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบด้าน นำมาสู่การตัดสินใจเลือกที่จะเชื่อ เลือกที่จะกระทำ โดยสามารถอธิบายเหตุผลของตนเองได้ ซึ่งความคิดของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป การจัดการศึกษานอกระบบ จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง หัวใจสำคัญ คือการยอมรับและเคารพในการตัดสินใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย ในระดับพื้นฐานด้วย กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีวุฒิภาวะ มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบ ในการประกอบอาชีพ ดูแลครอบครัว และมีข้อจำกัดมากมายในการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ไม่เหมือนกับเด็ก เพราะมีอะไรที่แตกต่างกันหลายอย่าง เช่น ความคิด

อ่าน ประสบการณ์ ความพร้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม นำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มีภารกิจสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับ นอกจากนี้ยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชนและสังคมในที่สุด

การจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบจึงยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ หลักความเสมอภาคทางการศึกษา หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง หลักการบูรณาการการเรียนรู้และวิถีชีวิต หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้ (ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2551)

1. หลักความเสมอภาคทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นผู้พลาดโอกาส และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอาจมีความแตกต่างทางด้านสถานภาพในสังคม อาชีพเศรษฐกิจ และข้อจำกัดต่างๆ ในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ หากแต่สร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

2. หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษานอกระบบจะต้องจัดการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตน สามารถเรียนรู้ เกิดความสำนึกที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นคนคิดเป็น ปรับตัวเพื่อให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เรียนด้วยตนเอง พึ่งพาตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต หลักการนี้อยู่บนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพปัญหา วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สิ่งดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นลักษณะของการบูรณาการจึงมีความเหมาะสม โดยบูรณาการสาระต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ และบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

4. หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หลักการนี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเอง

ได้อย่างเหมาะสม ครู กศน. มีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ ภาระการเรียนรู้ วิธีการเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษานอกระบบที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้เรียนนับว่าสำคัญ เป็นการส่งเสริมและสร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียน ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน เอื้ออาทร การช่วยกันและกัน ปลูกฝังวินัยในตนเอง ฝึกความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นสำหรับผู้เรียนที่มีวุฒิภาวะ สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชน ก็นับว่าเป็นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบ ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรเป็นแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนในเรื่องอื่น ๆ เพื่อผลิตผู้เรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ มีวุฒิภาวะ มีความรับผิดชอบในการทำงานและการดูแลครอบครัว มีข้อจำกัดและมีประสบการณ์ในด้านลบกับการศึกษาในระบบโรงเรียน การจัดการกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้จึงต้องสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนที่ต่างไปจากการจัดให้กับเด็กในวัยเรียน โดยมีหลักการและแนวคิดที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2551)

1. ต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้ใหญ่ที่มีข้อจำกัดด้านร่างกายและจิตใจเช่น สายตาไม่ดี การได้ยินบกพร่อง มีปมด้อยเรื่องความรู้ที่ต่ำ เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ การจัดหลักสูตร ต้องเป็นไปเพื่อไม่ให้เกิดข้อจำกัดเหล่านี้ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่

2. ต้องให้โอกาสที่เท่าเทียมกันในการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นในเขตชนบทหรือในเมือง ในเขตชุมชนหรือถิ่นทุรกันดาร ฐานะดีหรือยากจน หรือผู้พิการ โดยให้โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาเรียนรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

3. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการและความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพและนำประสบการณ์ของตนมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้สามารถนำการเรียนรู้เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนได้

4. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียน สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วิถีชุมชน และท้องถิ่น การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงต้องเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการภาระการเรียนรู้ บูรณาการการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

5. การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ในบ้าน ที่ทำงาน ไร่นา ตลาด ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สถานประกอบการ ฯลฯ ครู กศน. จึงต้องสำรวจข้อมูล แหล่งความรู้ในท้องถิ่นที่สามารถให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ได้มากที่สุด ส่งเสริมและสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้เหล่านี้มีศักยภาพและบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. ครูหรือผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ มิได้จำกัดอยู่ที่ตัวครูในสถาน ศึกษาเท่านั้น การแลกเปลี่ยนความรู้ การถ่ายทอดวิชาความรู้ อาจเป็นพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน พระ หรือผู้นำศาสนาที่สามารถเป็นครูได้ ทั้งนี้รวมถึงครูที่พูดไม่ได้เช่น อุทยานการศึกษา พิพิธภัณฑ์สวนครัว พิพิธภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น

7. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่ให้ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการพึ่งพาตนเอง หรือพึ่งพากันเอง มากกว่าที่จะรอรับความช่วยเหลือหรือการสอนสั่งจากบุคคล ภายนอก หรือลอกเลียนแบบจากต่างประเทศโดยไม่คำนึงถึงสภาพปัญหาของตนเองและชุมชน โดยต้องให้ผู้เรียน”คิดเป็น” สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้อย่างเป็นปกติสุข

8. หลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ต้องให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ปฏิบัติ ส่งเสริมสนับสนุน ติดตามและตรวจสอบเพื่อให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นของชุมชน โดยชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชนชุมชน องค์กรประชาชน สถานประกอบการ ฯลฯ เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าถึงประชาชนอย่างกว้างขวางและครอบคลุมทุกกลุ่ม เป้าหมาย การจัดตั้งกรรมการสถานศึกษาเป็นตัวอย่างที่ดีของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เห็นได้ชัด

1.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษานอกระบบ

- 1) แนวคิดในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปตามความคิดของผู้มีอำนาจโดยไม่สนับสนุนต่อหลักการของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 2) มีความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3) ครูและผู้บริหารขาดการฝึกอบรมเสริมสร้างจิตสำนึกและวิญญูณของ คนทำงาน กศน.

- 4) ความยืดหยุ่นสูงและความไม่ชัดเจนของคนทำงานและธรรมชาติของงานถ้าไม่ระมัดระวังอาจจะทำให้คุณภาพของงานและของคนทำงานไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์
- 5) ขาดเอกภาพในการทำงานแบบเครือข่าย
- 6) กลุ่มเป้าหมายผู้ค้อย โอกาสและผู้ยากไร้ ผู้พิการ ผู้คนในพื้นที่ห่างไกล ทูรกันดาร เสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สินทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดขวัญและกำลังใจ ไม่มูมานะอุทิศเวลาให้อย่างเต็มที่

1.2.2 กลยุทธ์จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน/ผู้รับบริการอย่างมีคุณภาพ

ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

- 1) มีหลักสูตร/กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
- 2) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 4) มีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
- 5) 5.มีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน

1.2.3 ความเหมาะสมและความเชื่อมั่นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษานอกระบบ

การจัดการศึกษานอกระบบของประเทศไทยมีลักษณะที่โดดเด่น คือ มีความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต การคิดตัดสินใจ การเลือกกระทำหรือไม่กระทำใด ๆ ล้วนใช้เหตุผล ข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบด้านอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งด้านร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ ฐานะความเป็นอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ทั้งสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและสภาพแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการคือ ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้นๆ การคิดแบบคิดเป็นจึงเป็นการใช้ข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบด้าน นำมาสู่การตัดสินใจเลือกที่จะเชื่อ เลือกที่จะกระทำ โดยสามารถอธิบายเหตุผลของตนเองได้ ซึ่งความคิดของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป การจัดการศึกษานอกระบบ จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง หัวใจสำคัญ คือการยอมรับและเคารพในการตัดสินใจของผู้เรียนซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นประชาธิปไตยในระดับพื้นฐานด้วย

1.2.4 ความเหมาะสมกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่

กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีวุฒิภาวะ มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ ดูแลครอบครัว และมีข้อจำกัด

มากมายในการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่เหมือนกับเด็ก เพราะมีอะไรที่แตกต่างกันหลายอย่าง เช่น ความคิดอ่าน ประสบการณ์ ความพร้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม นำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มีภารกิจสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับ นอกจากนี้ยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชนและสังคมในที่สุด

ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองอุดมการณ์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตามปรัชญา “คิดเป็น” เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและสังคม มีการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม ศิลธรรม และวัฒนธรรม มุ่งสร้างพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และพัฒนาความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้ว่า การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม สามารถพึ่งพาตนเองได้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์จากการทำงาน และการประกอบอาชีพ โดยการกำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้มีความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายด้านจิตใจให้มีคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้ สร้างภูมิคุ้มกัน สามารถจัดการกับองค์ความรู้ ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สร้างภูมิคุ้มกันตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ที่อยู่นอกระบบ และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร

1.2.5 หลักการของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดหลักการไว้ ดังนี้

1) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของบุคคล ชุมชน และสังคม

2) ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยตระหนักว่าผู้เรียนมีความสำคัญ สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4) ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.1.6 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ จึงกำหนดจุดหมายดังต่อไปนี้

1) มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

2) มีความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และตามทันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

4) มีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดี และสามารถจัดการกับชีวิต ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุขตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5) มีความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย โดยเฉพาะ ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ความเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

6) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และบูรณาการความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1.3 กิจกรรมการศึกษานอกระบบ ประกอบด้วยดังต่อไปนี้

1.3.1 กิจกรรมการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐาน

เป็นกิจกรรมที่เน้นจัดการเรียนรู้ การบริการความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเพื่อการศึกษาต่อแบบมีระดับชั้น โดยมีหลักสูตรการเรียนรู้ มีการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนชัดเจนเช่น

1.2 การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ

1.3 การจัดการศึกษา การศึกษานอกระบบ พื้นฐานระดับประถม

1.4 การจัดการศึกษา การศึกษานอกระบบ พื้นฐานระดับ ม.ต้น

1.5 การจัดการศึกษา การศึกษานอกระบบ พื้นฐานระดับ ม.ปลาย

1.3.2 การศึกษานอกระบบประเภทส่งเสริมอาชีพ เป็นกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องเป็นการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาแบบมีระดับชั้น เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการเกิดทักษะความรู้ ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการพัฒนาตนเอง ยกตัวอย่าง เช่น

การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถเข้าสู่อาชีพ ประกอบอาชีพ หรือพัฒนาอาชีพของตนเองได้ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพ ให้เกิดกระบวนการคิด สามารถลดรายจ่ายหรือเพิ่มรายได้

1.3.3 กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมที่ให้บริการตามความสนใจและตามความต้องการที่ผู้รับบริการต้องการศึกษาเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ หรือเป็นประโยชน์ต่อกันในชุมชน โดยใช้ระยะเวลาเรียนสั้นๆ เนื้อหาหลักสูตรจบในตัวเอง ยกตัวอย่าง เช่น

การฝึกอบรมทักษะชีวิต ได้จัดกิจกรรมฝึกอบรมทักษะชีวิต เรื่อง การป้องกันโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีกิจกรรมการตรวจวัดความดัน ชั่งน้ำหนักเจาะเลือด บรรยายให้ความรู้ สถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กิจกรรมนันทนาการ อากาศ และการดูแลรักษาโรควิธีการป้องกันโรคและการควบคุมโรค รวมทั้งการแนะนำวิถีดูแลสุขภาพเมื่อติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

1.3.4 กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อบูรณาการความรู้ และทักษะที่มีอยู่ หรือได้รับจากการศึกษาทั้งในและนอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยแล้วนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครอบครัว สังคม และชุมชน เนื้อหาสาระมุ่งพัฒนาสังคม และชุมชน เช่น ประชาธิปไตย สิ่งแวดล้อม วิสาหกิจชุมชน ความสงบสุขในชุมชน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนเหตุการณ์ปัจจุบัน ที่มีผลกระทบต่อชุมชนและสังคม ฯลฯ ยกตัวอย่าง เช่น

1) เป็นกิจกรรมผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมที่ กศน. เข้าร่วมจัด ได้แก่ ประชาสัมพันธ์งาน กศน. เรื่องการรับสมัครนักศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังขยายเวลาการรับสมัคร ให้ผู้สูงอายุประชาสัมพันธ์ไปยังลูกหลานหรือตัวผู้สูงอายุเอง เรื่องการเทียบโอน กลุ่มเป้าหมายพิเศษทั้ง อสม.และกลุ่มผู้นำชุมชน และเรื่องการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือหรือลืมนักเรียน และกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้เพลง ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม เป็นที่ชอบและสนุกสนานของผู้สูงอายุของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

2) เป็นกิจกรรมวันเด็ก โดยส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ มีทักษะ มีความสุข สนุกสนานทำให้ครอบครัวมีความรักความอบอุ่นที่ดีต่อกัน เหมือนดังเช่นกับคำขวัญ วันเด็ก ประจำปี เช่น รักษาวินัย ใฝ่เรียนรู้ เพิ่มพูนปัญญา นำพาไทยสู่อาเซียน

3) เป็นกิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ กศน. ร่วมใจเทิดไท้องค์ราชันย์ จัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน โครงการเข้าค่ายลูกเสือ กศน. ร่วมใจเทิดไท้องค์ราชันย์ เพื่อปลูกฝัง ให้ลูกเสือ กศน. ได้มีคุณธรรม จริยธรรม การคิดเป็น ทำเป็น และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีกิจกรรมตาม ฐานการเรียนรู้ดังนี้ 1) การสร้างค่ายพักแรม 2) การปฐมพยาบาล 3) เงื่อนและการผูกแน่น 4) การกิน อยู่แบบชาวค่าย 5) กิจการลูกเสือไทย/ลูกเสือโลก 6) วินัยและความเป็นระเบียบวินัย 7) จิต สภาธรรมะกับกิจการลูกเสือวิสามัญ 8) แผนที่ เข็มทิศ กับการสังเกตสิ่งแวดล้อม 9) หลักการลูกเสือ กับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง 10) กิจกรรม walk rally เข็มทิศ คิดดี ทำดี 11) กิจกรรมฐานผจญภัย 12) ฝึกระเบียบแถว เป็นต้น

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เป็นกิจกรรม ที่เน้นจัดการเรียนรู้ การบริการความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเพื่อการศึกษาต่อแบบมี ระดับขั้น โดยมีหลักสูตรการเรียนรู้ เป็นโครงการสำคัญที่สนองนโยบายกระทรวงวัฒนธรรม ด้วยการบูรณาการงานในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มี ประสิทธิภาพและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วประเทศ เป็นโครงการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ ทางพระพุทธศาสนา การดำเนินงานดังกล่าว จำเป็นที่ทุกภาคส่วนของสังคมไทย ได้แก่ ภาคคณะ สังฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้ร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา โครงการ ฯ และพร้อมที่จะช่วยกันผลักดันให้เป็นโครงการที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ ในส่วนภูมิภาค สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติ ได้มีส่วนผลักดันและพัฒนาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทยโดยรวมและยังเป็นโครงการ

ใหญ่ที่มีงบประมาณจำนวนมาก ที่สามารถส่งผลกระทบโดยตรงต่อการบรรลุภารกิจหลักและยุทธศาสตร์ของกรมการศาสนา ในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติ โดยได้มีการพัฒนารูปแบบโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สามารถทำให้องค์กรเครือข่ายทั่วประเทศนำรูปแบบไปปฏิบัติแล้วบังเกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน การดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีคุณค่าต่อสังคม กล่าวคือ เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศูนย์พิพิธภัณฑสถานของชุมชน และเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในวัด ซึ่งมีส่วนทำให้ปัญหาของสังคมลดน้อยลง ประชาชนในสังคมมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามฐานะของแต่ละบุคคล รวมทั้งทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของสังคม โดยคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านจิตใจอันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข จึงได้ดำเนินการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับคุณค่าทางสังคมต่อไป

สรุปว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงจัดเป็นการศึกษานอกระบบ เป็นกิจกรรมที่เน้นจัดการเรียนรู้ เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศูนย์พิพิธภัณฑสถานของชุมชน และเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในวัด เพื่อจะช่วยเหลือเสริมความรู้ด้านคุณธรรมและพัฒนาสังคมและชุมชน จึงเป็นกิจกรรมที่จัดเน้นความรู้คุณธรรม และทักษะที่มีอยู่ หรือได้รับจากการศึกษาทั้งในและนอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยแล้วนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนครอบครัว สังคม และชุมชน เนื้อหาสาระมุ่งหลักธรรมเพื่อให้เด็กเป็นคนฉลาดและเป็นคนดีและพัฒนาสังคม และชุมชน เช่น ประชาธิปไตย สิ่งแวดล้อม วิชากิจชุมชน ความสงบสุขในชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนเหตุการณ์ปัจจุบัน ที่มีผลกระทบต่อชุมชนและสังคม เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

2.1 ความหมายของแรงจูงใจ

นักวิจัยและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ต่างๆ กันดังนี้
แม็คมิลแลน และฟอร์ซิช (McMillan; & Forsyth. 1991) ได้ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจในการเรียนว่า หมายถึง “กระบวนการที่เริ่มและทำให้พฤติกรรมในการเรียนรู้นั้นๆ คงอยู่”

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541) แรงจูงใจ หมายถึง แรงหรือพลังในการทำพฤติกรรมอย่างเข้มแข็ง และกระตือรือร้น มีจุดมุ่งหมาย ชัดเจน และรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ได้ เช่น คนๆ หนึ่งทำงานหนักตลอดเวลาด้วยความขยันขันแข็งเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต ถือว่าเขาเป็นผู้มี

แรงจูงใจในการทำงานสูงประสาท อิศรปริดา (2541) แรงจูงใจ หมายถึง พลังทางจิตซึ่งเป็นภาวะภายในที่กระตุ้นกำหนดทิศทาง และคงสภาพพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์หรือเป้าหมาย แรงจูงใจที่ปรากฏมักเป็นผลร่วมระหว่างคุณลักษณะ (Traits) และภาวะเหตุการณ์แวดล้อม (States)

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า เป็นกระบวนการที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าให้มีพฤติกรรมมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง ถ้าแรงจูงใจมีมาก พฤติกรรมก็จะมากด้วย

วรรณิ ลิ้มอักษร (2543) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมด้วยเต็มใจ เมื่อมีการกระทำหรือได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้ว ก็จะได้รับสิ่งตอบแทนตามที่บุคคลต้องการ

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่โน้มน้าวหรือสิ่งที่ชักนำให้บุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ

พวงเพชร วัชรอยู่ (2545) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งใดๆที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำขึ้น (Whatever causes activity)

อารี พันธุ์ณี (2546) กล่าวว่า แรงจูงใจ (Motive) หมายถึงภาวะใดๆ ก็ตามที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ส่วนการจูงใจ (Motivation) หมายถึงการนำปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ ปัจจัยต่างๆ ที่นำมาอาจเป็นเครื่องล่อ รางวัล การลงโทษ การทำให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งให้เกิดความคาดหวังทุกคำนิยามของนักคิดหลายๆ ท่านสามารถ สรุปความหมายของแรงจูงใจได้ว่า หมายถึง ความต้องการซึ่งเป็นกระบวนการภายในที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้อาจหมายถึง ความต้องการ หรือ ความปรารถนา ซึ่งเป็นพลังที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ในส่วนแรงจูงใจในการเรียนก็เช่นกัน อาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจในการเรียน หมายถึง กระบวนการซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้และยังอาจหมายถึงความต้องการของผู้เรียนที่จะเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งความต้องการดังกล่าวเป็นตัวกระตุ้นและควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมาย

2.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ

สุรงค์ โคว์ตระกูล (2544) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนว่าอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. การปรับปรุงวิธีสอนของครูโดยตรง และวิธีการที่นักจิตวิทยาการศึกษา เชื่อว่าเป็นการช่วยส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียน ประกอบด้วย

- 1.1 ครูควรจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน
- 1.2 บอกวัตถุประสงค์เฉพาะของบทเรียนให้นักเรียนทราบ
- 1.3 พยายามให้งานแก่นักเรียนตามความสามารถ และให้โอกาสนักเรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้
- 1.4 พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน และแนะนำให้นักเรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น
- 1.5 พยายามพบนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยนักเรียนวิเคราะห์สาเหตุความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของนักเรียน
- 1.6 ใช้หลักการในการอบรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ช่วยเหลือนักเรียน
- 1.7 บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญ หรือต้องเป็นบรรยากาศที่นักเรียนให้ความไว้วางใจในตัวเองว่าเป็นผู้ที่คอยเอื้อการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่เสมอ
- 1.8 ใช้หลักการสอนของนักจิตวิทยาที่กล่าวว่า “นักเรียนจะเรียนรู้ก็ต่อเมื่อความต้องการพื้นฐานที่ต้องการสมปรารถนา”
- 1.9 ครูจะต้องเป็นตัวแบบในการแสดงความกระตือรือร้นในเวลาการสอน
2. ทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ จากการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์พบว่า ลักษณะหนึ่งของผู้ที่ใฝ่สัมฤทธิ์สูงคือ ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำ นักเรียนส่วนมากต้องการความช่วยเหลือจากครูในการสนับสนุนให้รับผิดชอบในงานที่ตนทำ ซึ่งอาจทำได้ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ช่วยนักเรียนในการตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้วิชาต่างๆ
 - 2.2 ช่วยนักเรียนให้รู้จักวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว
 - 2.3 ช่วยนักเรียนให้รู้จักประเมินผลงานที่ทำ และนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น
 - 2.4 ช่วยนักเรียนในการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ
 - 2.5 ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความพยายามในการทำงาน
 - 2.6 ช่วยนักเรียนให้ค้นหาพบความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่างๆ เช่น ความสามารถทางภาษา คณิตศาสตร์ และช่วยนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้วิชานั้นๆ
 - 2.7 ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ใกล้เคียงกับระดับความสามารถของตน นักเรียนบางคนอาจตั้งสมมติฐาน

ความเป็นเลิศในการทำคะแนนสูงสุด บางคนตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ได้คะแนนสูงกว่าปานกลางเป็นต้น

2.8 ช่วยนักเรียนจัดเวลาทำการบ้านคูนั่งสือที่บ้าน และการเตรียมตัวสำหรับการสอบ

3. ทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้จากการศึกษา สัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญมากผู้ปกครองที่เอาใจใส่ในการทำงานและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนในโรงเรียน ฉะนั้นการร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้จึงสำคัญมาก ในการนี้ครูอาจจะใช้วิธีต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาพบและแจ้งให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนขอความร่วมมือให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน

2. สนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

ตรีพร ชุมศรี (2545) กล่าวว่า ตัวแปรต่างๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ระดับของความใฝ่ฝัน ภูมิหลังของแต่ละคนรวมทั้งผลตอบแทนต่างๆ มีส่วนที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานแต่ละคนมีความแตกต่างซึ่งช่วยให้บุคคลเพิ่มความพยายามในการทำงาน คือการจูงใจ บุคคลที่ถูกจูงใจจะมีแนวทาง ทางการทำงานที่แน่นอน ระดับการทำงานจะสม่ำเสมอซึ่งผลการปฏิบัติงานจะสูงกว่าเมื่อไม่มีแรงจูงใจ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนรู้ แรงจูงใจเป็นสิ่งที่เรียนรู้ และพัฒนาขึ้นมาได้ในตัวของเด็กและบุคคล โดยการจัดโปรแกรมการเรียนและการฝึกอบรมที่เน้นเรื่องการเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรม บุคลิกภาพ กระบวนการฝึกอบรมเพื่ออบรมเพื่อเรียนรู้และพัฒนาแรงจูงใจมีดังนี้

1. สร้างความเชื่อและให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายร่วมกันว่า เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้ว จะเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมให้เป็นผู้มีแรงจูงใจในการเรียน พยายามสร้างความสำเร็จเป็นขั้นๆ ไปในการทำงานควรตั้งเป้าหมายเป็นขั้นตอน และพยายามทำงานในแต่ละขั้นตอนนี้ให้สำเร็จ ก็จะมีกำลังใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

2. ให้ผู้เรียนรู้ว่า ในสังคมมีบุคคลตัวอย่างที่เขาทำงานดีหรือที่ประสบความสำเร็จ มนุษย์เราชอบการเลียนแบบ มีความพยายามอยู่แล้วและไม่ต้องการด้อยกว่าคนอื่น ดังนั้น ถ้า นักเรียนได้ตัวอย่างที่ดีสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างเขาก็จะสร้างกำลังใจในการเรียนและการทำงาน

3. แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า สังคมเราต้องการคนที่มีแรงจูงใจสูง การที่จะมีคุณลักษณะเช่นนั้นจะต้องสร้างนิสัยที่ดีในการเรียน และการทำงาน สสำรวจจุดบกพร่องในการ

ทำงานของเราและตั้งใจแน่วแน่ว่าจะปรับปรุงความรับผิดชอบ วินัยในตนเอง จัดตารางการเรียนอย่างมีระเบียบไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง เป็นต้น ความสามารถเปลี่ยนบุคลิกภาพ เจตคติและพฤติกรรมให้เป็นคนที่สังคมต้องการและสอดคล้องกับปทัสถานและค่านิยมของสังคมก็จะพัฒนาตนเองเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้นกว่าเดิม

4. พยายามควบคุมความอ่อนแอและทอดอหย ซึ่ง เป็นอุปสรรคสำคัญของความสำเร็จ ผู้ที่มีชื่อเสียงของโลกประสบความสำเร็จเพราะเขาเป็นคนมุ่งมั่นอนาคตและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค นอกจากนี้ บรรยากาศของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น เป็นมิตรไม่เคร่งเครียดและวิตกกังวลจนมากเกินไป

อารี พันธุ์ณี (2546) กล่าวว่า การเรียนรู้ใดๆก็ตาม ถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกรักอยากเรียน มีความเต็มใจ และพร้อมที่จะเรียนแล้ว แสดงว่าผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้รวดเร็ว

พระธรรมปิฎก (2546) กล่าวว่า ใ้ว่า เมื่อคนเราจะทำกิจกรรมหรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ต้องมีแรงจูงใจ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ถ้าแรงจูงใจผิดก็ทำให้เดินทางผิด ถ้าแรงจูงใจถูก ก็เดินหน้าไปในการพัฒนา

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ทั้งยังเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนก้าวผ่านสถานการณ์ที่มีความยากลำบากในการเรียนรู้

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

จะกล่าวได้ว่าไม่มีทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียวที่จะอธิบายแรงจูงใจทางจิตใจของคนได้ทั้งหมด แต่ก่อนเคยเชื่อกันว่า แรงจูงใจของคนเกิดจากแรงผลักดัน(drive)ทางด้านสรีระ เช่น ความหิว ความกระหาย เพศ (เป็นแรงผลักดันขั้นปฐมภูมิ) เมื่อสิ่งเหล่านี้ขาดสมดุลทางร่างกายก็เป็นแรงขับเคลื่อนให้คนแสดงพฤติกรรม เพื่อให้ภาวะเหล่านี้ขาดสมดุลในร่างกายก็เป็นแรงขับเคลื่อนให้คนแสดง พฤติกรรม เพื่อให้เข้าสู่สภาวะสมดุล ทฤษฎีนี้อาจอธิบายพฤติกรรมบางอย่างที่เกิดจากการผลักดันขั้นปฐมภูมิ หรือแรงผลักดันอื่นๆที่แตกตัวไปจากแรงขับนี้ เช่น เวลาเราหิวแล้วเราไปร้านขายขนม เราจะซื้อขนมมากกว่า ถ้าเรากินข้าวอิ่มมาใหม่ๆ เราอาจจะอธิบายพฤติกรรมซื้อขนมมากขึ้น ได้ว่ามาจากแรงจูงใจด้านการหิว

ความเข้าใจเรื่องแรงจูงใจ ช่วยอธิบายได้ว่า ทำไมคนหลายๆคนทำอะไรที่แตกต่างกันในสถานการณ์เดียวกัน เช่น เด็กบางคนไม่ค่อยตั้งใจเรียนหนังสือ เพราะแน่ใจว่าเงินจำนวนนับสิบๆล้านบาทของพ่อแม่จะช่วยให้เขาไม่อดตายแน่ในชาตินี้ ถึงจะไม่ตั้งใจเรียนอย่างไรก็ตาม หรือถ้าเขาตั้งใจเรียนไปก็เท่านั้นเอง ส่วนเด็กอีกคนหนึ่ง ที่ต้องการเรียนเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต

ของตนเพราะพ่อแม่มีฐานะยากจน ที่จริงเด็กทั้งสองคนอาจจะมีความสามารถในการเรียนพอกๆกัน แต่เพราะแรงจูงใจที่มีต่างกัน ทำให้คนทั้งสองมีพฤติกรรมการเรียนแตกต่างกัน ตรงนี้ขอย้ำว่า ความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นไม่เหมือนกับการแสดงพฤติกรรมออกมา เพราะพฤติกรรมที่แสดงออกมา ถ้าหากขาดแรงจูงใจก็อาจจะเป็นเพียงพื้นผิวของพฤติกรรมเท่านั้น เด็กที่ขาดแรงจูงใจในการเรียนหนังสือคงเรียนหนังสือได้เพียงแฉกๆเท่านั้น แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าเขาเรียนไม่เก่งหรือเรียนไม่ได้

2.3.1 ทฤษฎีสิ่งล่อใจ นักจิตวิทยาบางคนเชื่อว่า มนุษย์รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนได้มากพอสมควร เพราะฉะนั้นแรงจูงใจของคน จึงมีมากกว่าการรักษาสมดุลทางสรีระเท่านั้น ทฤษฎีสิ่งล่อใจนี้มีความเชื่อว่า คนมีเจตจำนง เมื่อมีสิ่งล่อใจหลายๆอย่าง คนจะสามารถเลือกได้ว่า จะเอาอย่างไหน ตัวอย่างชัดๆที่จะยกมาอธิบายก็คือ พวกนักโทษการเมืองที่แม้จะถูกฝ่ายตรงข้ามจับได้และนำไปขังไว้ให้อดอาหาร เจียนดี แต่ก็ยังไม่ยอมบอกความลับของชาติเพราะเหตุใดการอธิบายทางสรีระใช้ไม่ได้เลย หรือคนที่เชื่อมั่นในศาสนาหลายคนก็ยอมอุทิศชีวิตโดยมุ่งหวังสิ่งล่อใจทางจิตใจมากกว่าวัตถุ มีนักจิตวิทยาบางคนอธิบายเอาไว้ว่าพฤติกรรมบางอย่างที่คนกระทำนั้นทำโดยไม่ได้หวังสิ่งล่อใจจากภายนอกแต่ทำเพราะได้รางวัลจากภายใน ตัวรางวัลจากภายในที่สำคัญตัวหนึ่งคือ ความรู้สึกว่าคุณเองได้ทำสิ่งที่ถูกต้อง

สิ่งล่อใจ เป้าหมายที่คนต้องการคือสิ่งล่อใจ เช่นเด็กที่อยากได้คะแนนดีๆ คะแนนก็จะเป้าหมาย เป็นสิ่งล่อใจเขา ทำให้เขาหมั่นเพียรเรียนหนังสือ เมื่อไรก็ตามที่เราบรรลุเป้าหมายแล้วหรือได้สิ่งล่อใจมาแล้ว เราก็มักจะหมดแรงจูงใจ เช่น พอสอบได้คะแนนแล้วก็เลิกเรียน หรือเมื่อได้ดื่มน้ำเย็นๆสักแก้วแล้วก็หมดความกระหาย เราอาจคิดว่า สิ่งล่อใจก็เหมือนกับรางวัลก็ได้ เพียงแต่เราใช้คำว่าสิ่งล่อใจเกินความหมายทั่วไปหมายถึงเป้าหมายที่คนต้องการสิ่งเร้าได้เปลี่ยนความต้องการของเรา

นักจิตวิทยาได้ค้นพบว่า คนมีแรงจูงใจที่จะโต้ตอบกับประสบการณ์นานาชนิด หมายความว่า คนมีความต้องการให้มีการกระตุ้นในระดับหนึ่งที่พอสมควร ถ้าในสิ่งเร้ามากระตุ้นเรต่ำกว่าที่ควร เราก็ต้องพยายามหาทางเพิ่ม เพราะฉะนั้นคนบางคนมีระดับความต้องการกระตุ้นสูง เมื่อให้อยู่กับที่เฉยๆจึงเกิดความเบื่อหน่าย เซ็งขึ้นมา ต้องไปหาอะไรแปลกๆ ใหม่ๆ มาเปลี่ยนบรรยากาศเสียบ้าง หากจะพูดในอีกแง่หนึ่งก็คือ คนและสัตว์ต้องการที่จะตอบสนองความอยาก رؤ้อยากเห็นของตน คนมีความปรารถนาที่จะรู้เมื่อเวลาใช้ชีวิตประจำวัน เราอาจจะไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึกว่าเรามีความต้องการอันนี้อยู่ เพราะสิ่งแวดล้อมมีอะไรแปลกๆใหม่ๆอยู่เสมอ จนเราไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึกว่านักจิตวิทยาจึงทำการทดลองลดสิ่งกระตุ้นในสิ่งแวดล้อม โดยการจ้างนักศึกษาไปนอนโดยปิดตาปิดหู สวมเสื้อผ้าไม่ให้สัมผัสกับโลกภายนอก ทำให้ไม่กลิ่น ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้สัมผัสกับ

อะไรเลย ผู้ถูกทดลองอาจพบว่าตนเองไม่อาจจะทนต่อสภาพที่ไร้สิ่งเร้าเช่นนั้นได้ ส่วนมากจะทนได้ประมาณ 2 วันเท่านั้นก็เบื่อแล้ว เริ่มมีอาการกระสับกระส่ายและรายงานว่าเกิดภาพหลอน ความจำเริ่มแตกแยก เริ่มได้ยินได้เห็นของที่ไม่มีตัวตน งานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยให้เราเข้าใจการเกิดอาการประสาทหลอนได้และในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อมมีมากเกินไป คนก็ต้องพยายามหาบรรยากาศที่ลดสิ่งเร้าลงบ้าง เช่น คนบางคนจะแอบไปหาห้องเงียบๆ เพื่อหนีบรรยากาศที่พลุกพล่าน และยังมีข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งคือ คนจะพยายามหาสิ่งเร้าที่มีความซับซ้อนมากกว่าที่เขาคุ้นเคยอยู่ แต่ถ้าสิ่งเร้าที่ซับซ้อนยุ่งยากมากเกินไปก็จะพยายามหลีกเลี่ยงเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้คนจึงชอบแต่เล่นเกมสปริศนาอักษรไขว้แต่ถ้าเล่นแล้วเห็นว่าเกมส์ นั้นยากเกินไปคนก็จะเลิก แม้แต่เรื่องตลกก็จะมีระดับความยากได้ระดับหนึ่งเหมือนกัน เรื่องตลกที่ยุ่งยากซับซ้อนนิดๆ หน่อยๆเราก็อาจใจ แต่ถ้าสลับซับซ้อนมาก เราก็มารู้สึกว่าฝืดหัวเราะไม่ออก หรือถ้าเป็นตลกง่ายๆแบบเด็กๆเราก็มองไม่เข้าใจเช่นกัน

2.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจของมาสโลว์(Maslow's General Theory of Human & Motivation)

มาสโลว์ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ(Maslow's General Theory of Human & Motivation) โดยมาสโลว์ ได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขึ้นจากต่ำไปหาสูง (Hierarchy & Needs) และเป็นทฤษฎีที่ยอมรับกันแพร่หลายสมมติฐานดังกล่าวมีความเกี่ยวกับ พฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้ (Abraham H.Maslow, 1954: 80 - 106)

1. มนุษย์ มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอ และไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่า เขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขนาดที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้นความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะมี การเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

4. ตามทฤษฎีของมาสโลว์ได้แบ่งลำดับชั้นของความ ต้องการ (Hierarchy of Needs) ไว้ 5 ชั้นจากต่ำไปสูง ดังนี้

4.1 ต้องการของร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการการยกย่อง และความต้องการทางเพศ ฯลฯ เป็นต้น

4.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการอยู่รอด ซึ่งมนุษย์ต้องการเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ต้องการความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ เป็นต้น

4.3 ความต้องการด้านสังคม (Social needs) หรือความต้องการความรักและการยอมรับ (Love and belongingness needs) ความต้องการทั้งในแง่ของการให้และการได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้การยอมรับ เป็นต้น

4.4 ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จากสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความต้องการให้ได้การเคารพนับถือ ความสำเร็จ ความรู้ ศักดิ์ศรี ความสามารถ สถานะที่ดีในสังคมและมีชื่อเสียงในสังคม

4.5 ความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self-actualization needs) เป็นความต้องการสูงสุดแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลใดบรรลุความต้องการในขั้นนี้ได้ จะได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ความต้องการที่เกิดจากความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

ทฤษฎีของมาสโลว์ มาสโลว์ได้เสนอลำดับขั้นของความต้องการโดยมีความคิดพื้นฐานว่า ความต้องการของคนไม่ได้เร่งด่วนเท่ากันหมด หากแต่มีอยู่เป็นลำดับขั้น เช่น ความต้องการอาหารอันเป็นความต้องการทางสรีระ จะเป็นความต้องการเบื้องต้นเป็นพื้นฐาน ต่อมาก็เป็นความต้องการความปลอดภัยทั้งทางกายและทางใจ ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ ทั้ง ๓ อย่างนี้ มาสโลว์ ถือว่าเป็นความต้องการเบื้องต้น ส่วนอีก 2 อันสุดท้ายเป็นความต้องการขั้นสูง คือความต้องการมีชื่อเสียง เกียรติยศ และความต้องการเข้าใจตนเองซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการเบื้องต้นได้รับการตอบสนองแล้วเท่านั้น ในเด็กเล็กๆมักแสวงหาความพึงพอใจ จากความต้องการทางสรีระ ความต้องการความปลอดภัยและความรัก ส่วนในผู้ใหญ่หลังจากได้สิ่งเหล่านี้ครบถ้วนแล้ว ก็จะแสวงหาความต้องการขั้นสูงต่อไปและจากทัศนคติของมาสโลว์นี้ ทำให้มาอธิบายต่อไปได้ว่า เมื่อคนได้สนองความต้องการเบื้องต้นแล้วก็จะยับยั้งขยายความต้องการของตนขึ้นไปเรื่อยๆ คล้ายขั้นบันได เช่น ถ้าหากตอนเด็กๆได้รับการตอบสนองทางสรีระและความมั่นคง

ปลอดภัย เมื่อโตขึ้นก็จะเป็นคนมีความมั่นใจในตนเอง แต่ถ้าคนซึ่งเมื่อวัยเด็กขาดความมั่นคงปลอดภัยโตขึ้นก็ยังคงแสวงหาอยู่เพราะ ยังไม่ได้รับสมใจ สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของทฤษฎี มาสโลว์ ก็คือ ความต้องการทั้ง ๔ ชั้นแรกนั้น สิ่งที่จะตอบสนองได้มาจากภายนอก เช่น ความต้องการทางสรีระ คนต้องการอาหารและน้ำจากภายนอก ความรักและชื่อเสียงเกียรติยศก็ต้องได้มาจากภายนอกเช่นกัน แต่ความต้องการอันสุดท้ายนั้นจะได้มาจากการพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่คน มีอยู่ ดังนั้น คนที่มีความเข้าใจในตนเองจึงพึ่งพาโลกภายนอกไม่ว่าจะเป็นคนหรือสิ่งของน้อย กว่าผู้อื่น และมาสโลว์ คิดว่า นั้นเป็นเครื่องหมายของดวงจิตอันแข็งแกร่ง

2.3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับสมดุลภาพและแรงขับ (Homeostasis and drive theory)

พื้นฐานเกี่ยวกับ มโนภาพของแรงขับ คือ หลักการของสมดุลภาพ (homeostasis) ซึ่งหมายถึง ความโน้มเอียงของร่างกาย ที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมภายในคงที่อยู่เสมอ ตัวอย่าง คนที่มีสุขภาพดีย่อมสามารถ ทำให้อุณหภูมิใน ร่างกายคงที่อยู่ได้ใน ระดับปกติไม่ว่าจะอยู่ในอากาศร้อนหรือหนาว ความหิว และความกระหาย แสดงให้เห็นถึงกลไกเกี่ยวกับ สมดุลภาพเช่นกัน เพราะว่าแรงขับดังกล่าว จะไปกระตุ้นพฤติกรรม เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลย์ของส่วนประกอบหรือสารบางอย่างในเลือด ดังนั้นเมื่อเรามองในทัศนะของสมดุลภาพ ความต้องการเป็นความไม่สมดุลย์ทางสรีรวิทยา อย่างหนึ่งอย่างใดหรือเป็น การเบี่ยงเบนจากสภาวะที่เหมาะสม และการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ที่เกิดตามมาก็คือแรงขับ เมื่อความไม่สมดุลทางสรีรวิทยา คืบสู่ภาวะปกติ แรงขับจะลดลงและการกระทำ ที่ถูกกระตุ้นด้วยแรงจูงใจก็จะหยุดลงด้วยนักจิตวิทยาเชื่อว่า หลักการของสมดุลภาพมิได้เป็นเรื่องของสรีรวิทยาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับจิตใจด้วย กล่าวคือความไม่สมดุลย์ทางสรีรวิทยา หรือ ทางจิตใจ (physiological or psychological imbalance) มีส่วนจูงใจพฤติกรรม เพื่อทำให้ภาวะสมดุลย์กลับคืนมาเช่นเดิม

2.3.4 ทฤษฎีของความ ต้องการและแรงขับ (Theory of needs and drives) เมื่อ

ทฤษฎีของสัญชาตญาณซึ่งจะได้กล่าวต่อไปนั้น ได้รับความนิยมนลดลง ได้มีผู้เสนอแนวความคิดของแรงขับขึ้นมาแทน แรงขับ (drive) เป็นสภาพที่ถูกยั่วยุอันเกิดจากความ ต้องการ (need) ทางร่างกายหรือเนื้อเยื่อบางอย่าง เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ออกซิเจน หรือการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด สภาพที่ถูกยั่วยุเช่นนี้จะจูงใจอินทรีย์ให้เริ่มต้นแสดงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น เช่น การขาดอาหารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีบางอย่างในเลือด แสดงให้เห็นถึงความ ต้องการสำหรับอาหาร ซึ่งต่อมามีผลทำให้เกิดแรงขับ อันเป็นสภาพของความยั่วยุหรือความตึงเครียดอินทรีย์จะพยายามแสวงหาอาหารเพื่อลดแรงขับนี้ และเป็นการตอบสนองความต้องการไปในตัวด้วย บางครั้งความต้องการและแรงขับอาจถูกใช้แทนกันได้ แต่ความต้องการมักจะหมายถึง สภาพ

สรีรวิทยาของการที่เนื้อเยื่อขาดสิ่งที่จำเป็นบางอย่าง ส่วนแรงขับหมายถึงผลที่เกิดตามมาทางสรีรวิทยาของความต้องการ ความต้องการและแรงขับเคียงคู่กัน แต่ไม่เหมือนกัน

2.3.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับเหตุกระตุ้นใจ (Incentive theory) ในระยะต่อมาคือ ราว ค.ศ. 1950 นักจิตวิทยาหลายท่านเริ่มไม่พอใจทฤษฎีเกี่ยวกับการลดลงของแรงขับ (drive-reduction theory) ในการอธิบายการจูงใจของพฤติกรรมทุกอย่าง จะเห็นได้ชัดว่าสิ่งเร้าจากภายนอกเป็นตัวกระตุ้นของพฤติกรรมได้ อินทรีย์ไม่เพียงแต่ถูกผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่างๆ โดยแรงขับภายในเท่านั้น เหตุกระตุ้นใจหรือเครื่องชวนใจ (incentives) บางอย่างก็มี ความสำคัญในการช่วยพฤติกรรมเราอาจมองการจูงใจได้ในฐานะเป็นการกระทำระหว่างกัน (interaction) ของวัตถุที่เป็นสิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อมกับสภาพทางสรีรวิทยาของอินทรีย์อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะ คนที่ไม่รู้สึกหิวอาจถูกกระตุ้นให้เกิดความหิวได้ เมื่อเห็นอาหารที่อร่อยในร้านอาหาร ในกรณีนี้เครื่องชวนใจคือ อาหารที่อร่อยสามารถกระตุ้นความหิวรวมทั้งทำให้ความรู้สึกเช่นนี้ลดลง สุนัขที่กินอาหารจนอิ่ม อาจกินอีกเมื่อเห็นสุนัขอีกตัวกำลังกินอยู่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นมิได้เป็นเรื่องของแรงขับภายใน แต่เป็นเหตุการณ์ภายนอก พนักงาน พอได้ยินเสียงกริ่งโทรศัพท์ก็รีบยกหูขึ้นพูด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมที่มีการจูงใจ อาจเกิดขึ้นภายใต้การควบคุมของสิ่งเร้า หรือเหตุกระตุ้นใจมากกว่าที่จะเกิดจากแรงขับ

2.3.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับสัญชาตญาณ (Instinct theory) สัญชาตญาณคือแรงทางชีวภาพที่มีมาแต่กำเนิด และเป็นตัวผลักดันให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา พฤติกรรมของสัตว์ส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นเรื่องของสัญชาตญาณ เพราะสัตว์ไม่มีวิญญาน สติปัญญา หรือเหตุผล เช่น มนุษย์ William McDougall กล่าวว่าความคิดและพฤติกรรมทั้งหมดของคนเราเป็นผลของสัญชาตญาณในหนังสือ Social psychology ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1908 ท่านได้จำแนกสัญชาตญาณต่างๆ ไว้ดังนี้

- 1) การหลีกเลี่ยงหนี (flight)
- 2) การขับไล่ (repulsion)
- 3) ความอยากรู้ (curiosity)
- 4) ความอยากต่อสู้ (pugnacity)
- 5) การตำหนิตนเอง (self-abasement)
- 6) การเสนอตนเอง (self-assertion)
- 7) การสืบพืชพันธุ์ (reproduction)
- 8) การรวมกลุ่ม (gregariousness)
- 9) การแสวงหา (acquisition)
- 10) การก่อสร้าง (construction)

จะเห็นว่าทฤษฎีเกี่ยวกับสัญชาตญาณ ไม่ค่อยจะสมเหตุสมผลนักในทัศนะของนักจิตวิทยาหลายท่าน

2.3.7 ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตไร้สำนึก (Theory of unconscious motivation) ฟรอยด์มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดโดยพลังพื้นฐานสองอย่างคือ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (life instincts) ซึ่งแสดงออกมา เป็นพฤติกรรมทางเพศ และสัญชาตญาณแห่งความตาย (death instincts) ซึ่งผลักดันให้เกิดเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว สัญชาตญาณ ทั้งสองอย่างนี้เป็นแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างยิ่งและอยู่ภายในจิตไร้สำนึก บ่อยครั้งคนเรามักจะไม่รู้ว่าอะไรคือ แรงจูงใจ หรือ เป้าประสงค์ ที่แท้จริง เขาอาจให้เหตุผลที่ดีบางอย่างสำหรับพฤติกรรมของเขา แต่เหตุผลเหล่านี้มักไม่ถูกต้อง ตามความเป็นจริงอยู่เสมอ

2.3.8 ทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้ (Cognitive theory) การรู้ (cognition) มาจากภาษาละติน แปลว่าการรู้จัก (knowing) ทฤษฎีนี้เน้นเกี่ยวกับความเข้าใจหรือการคาดคะเนเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยการกำหนดรู้ (perception) มาก่อน อาจรวมทั้งการคิดค้นและการตัดสินใจ เช่น ในกรณีที่ต้องมีการเลือกสิ่งของที่มีคุณค่าใกล้เคียงกัน การกระตุ้นที่ดีหรือพฤติกรรมที่กำลังดำเนินไปสู่เป้าหมาย (goal-seeking behavior) ก็ดีเกิดจากความรู้ ที่เคยพบมาเป็น ตัวกำหนด นอกจากนั้นยังต้องอาศัยเหตุการณ์ในอดีตสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและความคาดหวังในอนาคต Festinger (1957) ได้อธิบายเกี่ยวกับความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันของการรู้ (cognitive dissonance) ซึ่งมีผลทำให้เกิด แรงจูงใจ ในการเปลี่ยนพฤติกรรม บางอย่างได้ เช่น คนที่ติดบุหรี่ สูบบุหรี่จัดเมื่อทราบข่าวว่าการสูบบุหรี่มีส่วนทำให้เกิดเป็น มะเร็งของปอด เกิดความขัดแย้งระหว่างพฤติกรรมของการสูบบุหรี่กับข่าวใหม่ เขาจะต้องเลือกเอา อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อลดความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้น ถ้าเขาตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่ความขัดแย้งจะลดลงไปโดยการเลิกความเชื่อเดิมที่ ว่าสูบบุหรี่แล้วจะปลอดภัย รวมทั้งความอยากที่จะสูบบุหรี่ด้วย

2.3.9 ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (Spiritual theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนา จำลอง ดิษยวิช (2545) ได้อธิบายความหมายของคำว่าจิตวิญญาณ ไว้ดังนี้ "จิตวิญญาณ หมายถึง ภาวสังคจิต (the life continuum) ในพุทธศาสนา หรือจิตไร้สำนึก (the unconscious) ในจิตวิเคราะห์ " จิตวิญญาณ ซึ่งเป็นส่วนลึกภายในจิตใจของมนุษย์มีแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างหนึ่ง คือ"กรรม" กรรมเป็นการกระทำของเรา ไม่ว่าจะเป็ทางใจ ทางวาจา หรือทางกาย ถ้ากระทำความดีก็จะส่งผลไปในทางที่ดี ถ้ากระทำความชั่วก็จะส่งผลไปในทางที่ไม่ดี ทำกรรมเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น สมดังคำกล่าวที่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" พลังกรรมและผลของกรรมถือว่าเป็นแรงจูงใจ ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในชีวิตประจำวันของคนเรา และถูกเก็บสะสมไว้ในจิต

ไร้สำนึก ความสุขจะเกิดขึ้นได้เพราะ เป็นผลของการ กระทำกรรมดี แต่ในทางตรงกันข้ามความทุกข์จะเกิดขึ้น เนื่องจากผลของการกระทำกรรมที่ไม่ดี

2.3.10 ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของแรงจูงใจ

เคลเลอร์ (Ra-shane Meesri, 2543; citing Keller, 1983) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบหลักๆ ของแรงจูงใจ ไว้ดังนี้

1. ความสนใจ (Interest) หมายถึง ความอยากรู้อยากเห็น และความสนใจของผู้เรียน
2. ความเกี่ยวข้อง (Relevance) หมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างการเรียนการสอนกับความต้องการตลอดจนความสนใจของผู้เรียน
3. ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง ความคาดหวังที่ผู้เรียนมีต่อความสำเร็จในการเข้าร่วมกิจกรรมและการทำงานต่างๆ
4. ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรางวัลเมื่อผู้เรียนทำงานสำเร็จ

ฮูทสไตน์ (Hootstein, 1998) ได้แบ่งองค์ประกอบของแรงจูงใจไว้ ดังนี้

1. ความเกี่ยวข้อง (Relevance) หมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างบทเรียนกับความต้องการความสนใจ และประสบการณ์ของผู้เรียน
2. ความสนใจ (Interest) หมายถึง ความกระหายใคร่รู้ของผู้เรียนที่มีต่อข้อมูลที่แปลกใหม่ดูเหมือนขัดแย้ง หรือดูเป็นไปไม่ได้ แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นไปได้
3. ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับแรงเสริม เมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จ
4. ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง การที่ผู้เรียนเชื่อว่า ความพยายามสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้

อารี พันธุ์ณี (2546) กล่าวว่า ลักษณะแรงจูงใจของบุคคลขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของแต่ละบุคคล ทุกคนมีธรรมชาติของตนแตกต่างกับคนอื่น คือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 แรงขับ แรงขับของบุคคลจัดว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการเกิดพฤติกรรมแรงขับเป็นสภาวะที่เกิดจากความไม่สมดุลภายในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งแรงขับเกิดขึ้นได้จากลักษณะ 2 ประการ คือ

- 1.1.1 แรงขับที่เกิดขึ้นจากร่างกายในร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย

1.1.2 แรงขับที่เกิดขึ้นจากภายนอกร่างกาย เช่น การได้รับความเจ็บปวดจากสิ่งเร้าภายนอก สภาวะความกดดันจนทำให้บุคคลเกิดความตึงเครียด

1.2 ความวิตกกังวล ความวิตกกังวลจะมีผลต่อการเรียนรู้ หรือการกระทำพฤติกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจสูงมาก กลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจน้อยควรได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ส่วนกลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจสูงแม้จะไม่ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าก็ไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้

2. สถานการณ์ต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมสถานการณ์ต่างๆ ในแต่ละสิ่งแวดล้อมย่อมจะส่งผลทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจได้แตกต่างกันไป ลักษณะสถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลต่อแรงจูงใจ คือ

2.1 การแข่งขัน หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ต้องการเอาชนะผู้อื่น หรือต้องการทำให้ตนมีสภาพการณ์ที่ดีขึ้น ลักษณะการแข่งขันจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 การแข่งขันกับตนเอง เป็นการแข่งขันที่ทำให้ตนดีขึ้นด้วยความเต็มใจ และความต้องการของตนเองไม่มีผู้ใดมาบังคับบัญชาให้เกิดพฤติกรรม

2.1.2 การแข่งขันกับบุคคลอื่น เป็นความต้องการที่จะเอาชนะ ต้องการให้ตนเองอยู่เหนือบุคคลอื่น และมักทำทุกวิถีทางให้ตนเป็นผู้ชนะอยู่เสมอ

2.2 ความร่วมมือ หมายถึง แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแรงผลักดันทางสังคมเป็นลักษณะของการมีพฤติกรรมแบบประนีประนอม

2.3 การตั้งเป้าหมาย หมายถึง การที่บุคคลได้มีการตั้งเป้าหมายไว้ในชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นผลทำให้บุคคลมีความพยายามที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ลักษณะการตั้งเป้าหมายมี 2 ลักษณะ คือ

2.3.1 เป้าหมายรวม เป็นเป้าหมายที่มักจะมีเป้าหมายย่อยๆ อื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง

2.3.2 เป้าหมายระยะไกล เป็นเป้าหมายที่ตั้งขึ้นเพื่อจุดหมายใดจุดหมายหนึ่ง โดยเฉพาะ การตั้งเป้าหมายระยะไกลนี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางสมองพอสมควร

2.4 การตั้งความทะเยอทะยาน เป็นการตั้งเป้าหมายสูงไว้ หรือการเกิดความทะเยอทะยานจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น แต่ถ้าบุคคลตั้งความทะเยอทะยานไว้สูงเกินความสามารถของตนเอง จะทำให้เกิดความล้มเหลวได้ง่าย ทำให้เกิดความท้อถอยต่องานนั้น หรือถ้าตั้งไว้ต่ำกว่าความสามารถของตนเองก็ทำให้ไม่มีแรงจูงใจพอที่จะกระทำพฤติกรรมต่างๆ ต่อไป

3. ความเข้มของแรงจูงใจ โดยปกติแล้ว ลักษณะความเข้มของแรงจูงใจในแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับลักษณะต่อไปนี้

3.1 การเสริมแรง หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแล้วให้มีความคงทนถาวร หรือเกิดซ้ำๆ การเสริมแรงมี 2 ลักษณะ คือ

3.1.1 การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การทำให้อิทธิพลที่ได้รับสิ่งเร้าแล้วเกิดความพอใจ เช่น การให้รางวัล การยกย่องชมเชย เป็นต้น

3.1.2 การเสริมแรงทางลบ หมายถึง การที่อิทธิพลถูกนำสิ่งเร้าที่ไม่พอใจออกไปแล้วทำให้อิทธิพลเกิดความพอใจ

3.2 ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆ ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความสนใจของบุคคลนั้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของแรงจูงใจโดยทั่วไปประกอบด้วย ความสนใจซึ่งหมายถึงความอยากรู้อยากเห็น ใคร่รู้บทเรียน ความเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างสิ่งที่เรียนหรือบทเรียนกับผู้เรียน ความคาดหวัง ซึ่งหมายถึง ความคาดหวังในความสำเร็จในการเรียนรู้ และความพึงพอใจ ซึ่งหมายถึง ความสนุกสนานความเพลิดเพลินที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้

2.4 ประเภทและลักษณะแรงจูงใจภายในและภายนอก

แรงจูงใจแบ่งออกเป็นประเภทหรือลักษณะต่างๆ ดังนี้

พรพิมล จันทรพิสัย (2539) แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. แรงจูงใจตามลักษณะที่แท้จริง แบ่งเป็นลักษณะย่อยได้ 3 ประเภท คือ

1.1 แรงจูงใจทางร่างกาย ซึ่งเป็นไปเพื่อความอยู่รอด เช่น ความหิว แรงขับทางเพศความต้องการอากาศ ความต้องการการพักผ่อน

1.2 แรงจูงใจทางสังคม เป็นความต้องการทางด้านของจิตใจ เช่น ความคาดหวังความสุข ความสำเร็จ การมีชื่อเสียงเกียรติยศ

1.3 แรงจูงใจเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง เช่น แรงจูงใจเกี่ยวกับความก้าวร้าว ทำให้บุคคลป้องกันตนเอง หรือทำร้ายผู้อื่น แรงจูงใจได้สำนึกที่พยายามลืมสิ่งที่ไม่พอใจ แล้วถูกเก็บกดไว้ในความทรงจำ

2. แรงจูงใจตามลักษณะกิจกรรมที่นำไปสู่เป้าหมาย คือ ความมุ่งหมายทางการกระทำ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในงาน

2.2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ คือ ความปรารถนาของบุคคลที่จะนำตัวเข้าร่วมสังคม ต้องการให้ผู้อื่นรัก เคารพ ยอมรับ มีความรู้สึกไม่ติดต่อกับความโดดเดี่ยว การพลัดพราก ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูงจะชอบคลุกคลีอยู่กับงานที่ทำเป็นทีม มีความเข้าใจ และเห็นใจเพื่อนร่วมงาน

2.3 แรงจูงใจใฝ่อำนาจ คือ ความต้องการที่จะมีอำนาจเหนือผู้อื่น เหนือสิ่งแวดล้อมมักมีพัฒนาการมาจากความรู้สึกต่ำต้อย ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงมักจะชอบถกเถียงโต้แย้ง พอใจที่จะทำงานในลักษณะที่เป็นผู้นำ

3. แรงจูงใจตามลักษณะการเกิด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง การที่บุคคลมองเห็นคุณค่าของกิจกรรมที่ทำ จึงทำด้วยความเต็มใจ ตระหนักว่าการบรรลุผลสำเร็จในกิจกรรมนั้นเป็นรางวัลอยู่ในตัวแล้ว แรงจูงใจประเภทนี้เกิดจาก

3.1.1 ความสนใจที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจนั้น

3.1.2 ความต้องการที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ และกระทำพฤติกรรม

ออกมา

3.2 แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นการกระทำที่เกิดจากการหวังผลจากกิจกรรมนั้น ไม่ได้ทำด้วยอุดมคติ มีความผูกพันทางจิตใจกับกิจกรรมนั้นน้อยมาก จุดมุ่งหมายของการกระทำอยู่นอกเหนือไปจากตัวกิจกรรม สิ่งภายนอกที่เป็นแรงจูงใจ คือ

3.2.1 เป้าหมายของการเรียน หรือกิจกรรมใดๆ เป็นสิ่งกระตุ้นให้คนเกิดแรงจูงใจกระทำพฤติกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม

3.2.2 ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า เมื่อบุคคลทราบ ย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจและมีกำลังใจทำดียิ่งๆ ขึ้นไป

3.2.3 เครื่องล่อ เช่น การให้รางวัล การชมเชย การลงโทษ การทดสอบ

3.3 แรงจูงใจตามลักษณะการใช้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.3.1 การจูงใจแบบอิงเกณฑ์ คือ การจูงใจที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์ ถ้าทำได้ระดับตามเกณฑ์จะได้รับรางวัล

3.3.2 การจูงใจแบบไม่อิงเกณฑ์ คือ การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการจูงใจโดยไม่มีกฎเกณฑ์ตั้งเอาไว้

4. แรงจูงใจตามลักษณะการใช้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

4.1 แรงจูงใจแบบอิงเกณฑ์ คือ การจูงใจที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์ ถ้าได้ระดับตามเกณฑ์ก็จะได้รับรางวัล

4.2 แรงจูงใจแบบไม่มีองค์ประกอบ คือ การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการจูงใจโดยไม่มีองค์ประกอบตั้งไว้

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภ (2542) ได้แบ่งแรงจูงใจไว้ 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจเพื่อความอยู่รอด (Survival Motivation) เป็นแรงจูงใจที่ช่วยให้คนเราสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ แรงจูงใจชนิดนี้ มักจะสัมพันธ์กับสิ่งเบื้องต้นที่คนเราต้องการในชีวิต เช่น อาหาร น้ำอากาศ การขับถ่าย เป็นต้น

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสังคมอาจได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสิ่งเร้าที่เป็นบุคคล หรือจากวัตถุที่มองเห็นได้จับต้องได้ หรือมาจากภาวะทางสังคมที่มองไม่เห็นก็ได้ เช่น การมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น การเป็นผู้นำ การสร้างมิตร เป็นต้น

3. แรงจูงใจเกี่ยวกับตนเอง (Self Motivation) แรงจูงใจชนิดนี้ค่อนข้างที่จะซับซ้อนพอสมควรและเป็นสิ่งผลักดันให้คนเราพยายามปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น เช่น แรงจูงใจที่เกี่ยวกับความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือ ความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจมี 2 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายในมีความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะว่าแรงจูงใจภายใน เกิดจากความรู้สึกรักของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการของตนเสมอส่วนแรงจูงใจภายนอกนั้นบุคคลอาจเกิดความรู้สึกเฉยๆ ก็ได้ สำหรับตัวอย่างของแรงจูงใจภายในได้แก่

- 1.1 ความอยากรู้อยากเห็น ทำให้บุคคลค้นคว้าเพิ่มเติม
- 1.2 ความสนใจ ทำให้บุคคลได้ถาม หรือจ้องมอง เป็นต้น
- 1.3 ความรัก ทำให้เสียสละและทำอะไรก็ได้
- 1.4 ความอบอุ่น ทำให้สบายใจ
- 1.5 ความเห็นอกเห็นใจกัน ทำให้เกิดความคล้อยตามหรือตามใจ
- 1.6 ความสงสาร ทำให้เกิดการให้อภัย
- 1.7 ความสำเร็จ ทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจ
- 1.8 ความหิว ทำให้บุคคลปรับพฤติกรรมได้
- 1.9 ความต้องการ ทำให้บุคคลเป็นอะไรหรือทำอะไรก็ได้
- 1.10 ความพอใจ ทำให้บุคคลยินดีและทำอะไรก็ได้

1.11 ความศรัทธา ทำให้บุคคลเกิดการยอมรับและทำอะไรก็ได้

1.12 ความซาบซึ้ง ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายนอกตัวบุคคลซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคล แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายนอกที่สำคัญ ได้แก่

2.1 การแข่งขัน แบ่งเป็นการแข่งขันกับตัวเอง การแข่งขันระหว่างบุคคลและการแข่งขันในระหว่างกลุ่ม เมื่อมีการแข่งขันทำให้บุคคลมีความพยายามที่จะได้รับชัยชนะ การแข่งขันทำให้เกิดการกระตุ้นและการแสดงพฤติกรรม

2.2 การร่วมมือ ทำให้บุคคลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างทีมงานและความสามัคคีในกลุ่มขึ้นได้

2.3 บุคลิกของครู ทำให้บุคคลโดยเฉพาะนักเรียนอยากจะเรียนหรือไม่อยากเรียน

2.4 วิธีการสอนของครู ทำให้นักเรียนอยากจะเรียนหรือไม่อยากจะเรียนก็ได้

2.5 การให้รางวัล เช่น ให้สิ่งของ คะแนน หรือกำลังใจ มีผลทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนดีขึ้น

2.6 การลงโทษ เช่น ตัดสิทธิ์ ตัดคะแนน เข้มงวดตำหนิหรือตักเตือน มีผลทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือเสียใจ หรือหยุดยั้งพฤติกรรมได้

2.7 การใช้สื่อการสอน เช่น อุปกรณ์การสอน ชุดการสอน บทบาทสมมติ เกม เพลง และจัดกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนดีขึ้น

2.8 การสอบ เช่น ครูบอกนักเรียนว่า ท้ายชั่วโมงจะมีการสอบทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนดีขึ้น

อารี พันธุ์ณี (2546) กล่าวว่าแรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการที่จะกระทำหรือเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างด้วยตัวเอง ไม่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากสิ่งเร้าภายนอก เช่น การเรียนเพื่อต้องการความรู้ ทำงานเพราะต้องการความชำนาญ ซึ่งความต้องการหรือความสนใจพิเศษตลอดจนความรู้สึกรักหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล ที่จะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมขึ้น ซึ่งได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจ ความรัก ความศรัทธา เป็นต้น

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น สิ่งของ เกียรติยศ เงิน ปริญญาบัตร ความก้าวหน้า รางวัล การชมเชย

เป็นต้น ทำให้บุคคลมองเห็นเป้าหมาย จึงเร้าให้บุคคลเกิดความต้องการและแสดงพฤติกรรมมุ่งสู่เป้าหมายนั้น

จากที่กล่าวมาพอที่จะสรุปได้ว่า ประเภทของแรงจูงใจสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานในร่างกาย ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีมาแต่กำเนิด และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาพปกติ เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ความรู้สึกต่างๆ ความต้องการที่จะเรียนรู้ ความอยากรู้อยากเห็น เป็นต้น และแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการที่ถูกกระตุ้นจากร่างกาย แรงจูงใจในลักษณะนี้ เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสังคม และได้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นความต้องการที่อยากรู้อยากเห็นและแสวงหาความต้องการทางสังคมขึ้น เช่น ความต้องการความรัก ความสำเร็จ ชื่อเสียง การยกย่องชมเชย การแข่งขัน การร่วมมือ วิธีการสอนของครู การใช้สื่อการสอน เป็นต้น

2.5 การเสริมสร้างแรงจูงใจ

จากการที่นักวิจัยและนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียน นอกจากขึ้นกับความสามารถแล้ว ยังขึ้นกับแรงจูงใจด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถสูง แต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนก็จะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ ดังนั้นครูจึงต้องหาวิธีสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน ซึ่งต้องเป็นวิธีที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความหวังมีความภาคภูมิใจ มีความพอใจที่จะเรียนและอยากประสบความสำเร็จในการเรียน

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า จะต้องสร้างแรงจูงใจภายในและภายนอกโดย

1. การทำให้ตื่นตัว (Arousal) เป็นวิธีการกระตุ้นสมองและกล้ามเนื้อให้ตื่นตัวอยู่เสมอการตื่นตัวของบุคคลมี 3 ระดับ คือ ตื่นตัวปานกลางและตื่นตัวน้อย ถ้าตื่นตัวมากเกินไปก็จะตื่นตัวน้อยไปก็จะเฉื่อยชา แต่ถ้าตื่นตัวระดับกลางๆ จะดีที่สุด วิธีสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน โดยทำให้ผู้เรียนตื่นตัว เช่น กำหนดว่าการเรียนในช่วงนี้สำคัญมากจะมีการทดสอบในปลายชั่วโมง หรือในช่วงนี้จะมีการถ่ายวิดีโอทัศน์ก็จะทำให้นักเรียนตื่นตัวได้โดยง่าย เป็นต้น

2. การตั้งจุดหมาย (Objective) เป็นวิธีการกำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนในแต่ละครั้งว่าต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจ จะได้ติดตามและประเมินผลการเรียนว่าบรรลุจุดหมายมากน้อยเพียงใด เกิดความภาคภูมิใจในกรณีที่สามารถบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้แต่หากยังไม่บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ได้ ก็จะพยายามหาวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้ได้

3. การใช้เครื่องล่อ (Incentives) เป็นวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู่มากขึ้น และบ่อยครั้งขึ้น เช่น ปรินญาบัตรเป็นเครื่องล่ออย่างหนึ่งที่นักศึกษาอยากจะได้ การที่นักศึกษาอยากจะเรียนรู้ และมีความมานะพยายามในการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น

4. การลงโทษ (Punishment) เป็นวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนและมีความพยายามในการเรียน โดยวิธีการลงโทษ เช่น การดู การว่ากล่าวตักเตือน การตำหนิ การเขียนติ การตัดคะแนนและการตัดสิทธิบางประเภท เป็นต้นการลงโทษมิใช่เป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนที่ดี เพราะการลงโทษนั้นมิได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นเพียงช่วยหยุดพฤติกรรมชั่วครวเท่านั้น ดังนั้นจึงควรใช้การลงโทษควบคู่กับการให้รางวัลแก่ผู้เรียนเสมอ กล่าวคือ เมื่อครูหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในตัวผู้เรียนได้แล้ว ก็ควรให้รางวัลแก่ผู้เรียนในทันทีที่เขาได้แสดงพฤติกรรมตามที่ครูประสงค์

5. การแข่งขัน (Competition) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมานะอดทนและพยายามปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นการแข่งขันกระทำได้หลายวิธี เช่น ให้นักเรียนแข่งขันกับผลการเรียนของตนเองในแต่ละภาคเรียน เพื่อดูว่าตนเองจะมีผลการเรียนดีขึ้นหรือไม่ หรือให้มีการแข่งขันกับเพื่อนๆ หรือหมู่คณะในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียน การปฏิบัติงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้เสนอวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กแต่ละวัย และจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็ก เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และมีความหมายสำหรับเด็ก

2. ก่อนเริ่มบทเรียน ครูควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

3. ครูควรแนะนำให้เด็กเริ่มหัดวางเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเองเพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ

4. ในบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการโต้ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ และการยอมรับซึ่งกันและกัน

5. ใช้วิธีการเสริมแรง (Reinforcement) ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และบางครั้งอาจลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพราะรางวัล คำชมเชย การยิ้ม การพยักหน้า การให้ความเอาใจใส่ นับว่าเป็นตัวเสริมแรงที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก

6. ใช้การทดสอบ (Test) การทดสอบจะเป็นเครื่องกระตุ้น ให้เด็กเอาใจใส่ต่อบทเรียนและมีความตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเวลา

7. ให้ทราบผลการทดสอบอย่างทันทั่วทั้งที่ การให้เด็กทราบผลการทดสอบอย่างทันทั่วทั้งที่ว่าสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ไปนั้นมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพียงใด มีสิ่งใดที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้เด็กต้องเอาใจใส่ติดตามเนื้อหาวิชาอยู่ตลอดเวลา

8. การพานักเรียนออกไปทัศนศึกษาหรือการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่กระตุ้นความสนใจเด็กได้เป็นอย่างดี

9. การสอนหรือการมอบหมายกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติและติดตามผลจนเด็กทำงานนั้นสำเร็จนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการสอนของครู เพราะความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับเด็กในแต่ละครั้งจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะเรียนรู้ในคราวต่อไป

อารี พันธุ์ณี (2542) กล่าวว่าเนื่องจากแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูจึงควรส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด โดยสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่เด็กดังนี้

1. การชมเชยและการตำหนิ การกระทำทั้ง 2 อย่างนี้ จะมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก
2. การทดสอบบ่อยครั้ง คะแนนจากการสอบจะเป็นสิ่งที่จูงใจ และมีความหมายต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะอาจหมายถึงการเลื่อนชั้น การสำเร็จการศึกษา การได้รับประกาศนียบัตร ตลอดจนการประกอบอาชีพ การทดสอบจึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้น การทดสอบบ่อยครั้งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจการเรียนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ อันจะส่งผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย

3. การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการเสนอแนะ หรือกำหนดหัวข้อที่ทำให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

4. วิธีการที่แปลกและใหม่ ควรนำวิธีการที่แปลกๆ ใหม่ๆ เพื่อเร้าความสนใจโดยใช้วิธีการใหม่ ซึ่งผู้เรียนไม่เคยคิด หรือมีประสบการณ์มาก่อน เพราะวิธีการที่แปลกและใหม่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น

5. ตั้งรางวัลสำหรับงานที่มอบหมาย เพื่อยั่วให้ผู้เรียนเกิดความพยายามมากขึ้น

6. ตัวอย่างจากสิ่งของเด็กไม่เคยพบ หรือคาดไม่ถึง การยกตัวอย่างประกอบการเรียนการสอน ควรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนรู้จักมักคุ้นเคยแล้ว เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

7. เชื่อมโยงบทเรียนใหม่ๆ กับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน การเอาสิ่งใหม่มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งที่รู้มาก่อน จะทำให้เข้าใจได้ง่าย และชัดเจนขึ้น อันจะทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น เพราะคาดหวังไว้ว่าจะได้นำเอาสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ และเป็นพื้นฐานต่อไป

8. เกมและการเล่นละคร การสอนที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ทั้งในการเล่นเกมน และการแสดงละครทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้นด้วย

9. สถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนไม่พึงปรารถนา สถานที่ชั้นเรียนอาจทำให้ผู้เรียนเบื่อ ไม่พอใจขัดแย้ง ควรหาทางลดหรือขจัด เพราะเป็นสิ่งที่อุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2544) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง
 - 1.1 ครูควรจัดให้มีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน
 - 1.2 บอกวัตถุประสงค์เฉพาะบทเรียนให้ผู้เรียนทราบ
 - 1.3 พยายามให้งานแก่ผู้เรียนตามความสามารถ และให้โอกาสผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้
 - 1.4 พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และแนะนำให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น
 - 1.5 พยายามพบผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียน
 - 1.6 บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญ ผู้เรียนไว้วางใจครูว่าเป็นผู้คอยเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่เสมอ
2. การทำงานร่วมกับผู้เรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน
 - 2.1 ช่วยผู้เรียนตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ต่างๆ
 - 2.2 ช่วยผู้เรียนให้รู้จักการวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว
 - 2.3 ช่วยผู้เรียนให้รู้จักประเมินผลงานที่ทำ และใช้ข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น
 - 2.4 ช่วยผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียน
 - 2.5 ช่วยผู้เรียนให้เห็นคุณค่าของความพยายามในการทำงาน
 - 2.6 ช่วยผู้เรียนค้นพบความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่างๆ และช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชานั้น

2.7 ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เกี่ยวกับการตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ใกล้เคียงกับระดับความสามารถของตน

2.8 ช่วยผู้เรียนจัดเวลาดูหนังสือ ทำการบ้านและเตรียมตัวสอบจะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาต่างๆ โดยใช้เทคนิค วิธีการสอนที่น่าสนใจและเร้าใจ ได้แก่ การแข่งขัน การให้การเสริมแรง การจัดบรรยากาศที่ท้าทายและน่าสนใจ การใช้เกมต่างๆรวมทั้งการให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับนักเรียน เป็นต้น

2.5.1 กลวิธีการสร้างแรงจูงใจ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของกลวิธีสร้างแรงจูงใจไว้ ดังนี้

กู๊ด และ โบรफी (Good; & Brophy. 1987) ได้กล่าวถึงกลวิธีสร้างแรงจูงใจ โดยแยกอธิบายคำว่า “แรงจูงใจ” และคำว่า “กลวิธี” กล่าวคือ แรงจูงใจ หมายถึง โครงสร้างเชิงสมมติฐานซึ่งอธิบายว่าเหตุใดคนเราจึงทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนกลวิธี หมายถึง วิธีการที่ครูใช้เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปสู่เป้าหมาย ซึ่งเป็นการตอบสนองแรงจูงใจนั่นเอง

ริชาร์ดส์ และ ล็อกฮาร์ท (Richards & Lockhart, 1994) ได้กล่าวว่าการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง กลวิธีที่ครูใช้เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน และบรรยากาศในการเรียนรู้

ฮูทสไตน์ (Hootstein, 1998) ได้ให้ความหมายของกลวิธีสร้างแรงจูงใจว่า หมายถึงวิธีการที่ครูใช้เพื่อทำให้การเรียนรู้นั้นน่าสนใจและมีความท้าทาย และทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้นจึงอาจสรุปได้ว่า กลวิธีสร้างแรงจูงใจ หมายถึง วิธีการที่ครูใช้เพื่อทำให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนรู้ และในกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

กู๊ด และ โบรफी (Good; & Brophy, 1987) กล่าวถึงความสำคัญของกลวิธีสร้างแรงจูงใจว่า การที่ครูใช้กลวิธีสร้างแรงจูงใจมิได้เพียงแค่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้นั้น หากยังทำให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างกระตือรือร้น และพยายามพัฒนาความรู้ หรือทักษะตามที่ครูต้องการอีกด้วย

ฮูทสไตน์ (Hootstein, 1998) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลวิธีสร้างแรงจูงใจว่า กลวิธีสร้างแรงจูงใจช่วยมิให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ ทั้งยังช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

ดอร์นเฮ และ ซิลเลอร์ (Domyei; & Csizer, 1998) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลวิธีสร้างแรงจูงใจว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน

พาลาร์ดี (Palardy, 1999) กล่าวว่า “กลวิธีสร้างแรงจูงใจสามารถลดปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขาดแรงจูงใจ”

สรุปได้ว่า กลวิธีสร้างแรงจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เนื่องจากกลวิธีสร้างแรงจูงใจสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ และพยายามพัฒนาทักษะตามที่ครูต้องการ ตลอดจนสามารถลดปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขาดแรงจูงใจได้ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้อีกด้วย

2.5.2 ประเภทของกลวิธีสร้างแรงจูงใจมีนักการศึกษากล่าวถึงประเภทของกลวิธีสร้างแรงจูงใจ ไว้ดังต่อไปนี้

วโลคโกสกี (Wlodkowoki,1985) ได้แบ่งกลวิธีสร้างแรงจูงใจออกเป็น 6 ด้านใหญ่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลวิธีในการสร้างทัศนคติที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ได้แก่
 - 1.1 สร้างทัศนคติที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อครู
 - 1.2 สร้างทัศนคติที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อรายวิชา และสถานการณ์ในการเรียนรู้
 - 1.3 พัฒนาแนวคิดที่ผู้เรียนมีต่อตนเองในการเรียนรู้ในทางบวก
 - 1.4 สร้างความคาดหวังของผู้เรียนที่มีต่อความสำเร็จ
2. กลวิธีในการสนองตอบความต้องการของผู้เรียน ได้แก่
 - 2.1 ทำให้ผู้เรียนมั่นใจว่าการเรียนการสอนนั้นสนองตอบความต้องการของผู้เรียน
 - 2.2 เชื่อมโยงการเรียนการสอนให้เข้ากับความต้องการของผู้เรียน
 - 2.3 ทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย และสบายใจในกระบวนการเรียนการสอน
 - 2.4 ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับ
 - 2.5 ทำให้ผู้เรียนรู้สึกชื่นชมในตนเอง
 - 2.6 ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
3. กลวิธีในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ ได้แก่
 - 3.1 ทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้น
 - 3.2 ทำให้ผู้เรียนสนใจการเรียนการสอน
 - 3.3 ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
4. กลวิธีในการทำให้ผู้เรียนตอบสนองการเรียนรู้ ได้แก่
 - 4.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมในการเรียนรู้
 - 4.2 ทำให้ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5. กลวิธีในการสร้างความมั่นใจในความสามารถของผู้เรียน

6. กลวิธีในการเสริมแรง ได้แก่

6.1 ให้การเสริมแรงเป็นรางวัลภายนอก

6.2 ทำให้ ผู้เรียนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงในทางบวกของตนและ ยืนยันถึงความสำคัญของบทเรียน

ผู้วิจัย ได้สังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา เพื่อนำมากำหนด องค์ประกอบในการสร้างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายในแรงจูงใจภายนอกและแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังตารางที่ 2.1 – 2.3

ตารางที่ 2.1 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา เกี่ยวกับกับแรงจูงใจภายใน

ลำดับ	องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	แรงจูงใจภายใน								
1.1	ด้านความสนใจ (Interest)								
	ความสนใจ การขี้มอมง ความต้องการ ทำให้บุคคลเป็นอะไรหรือทำอะไรก็ได้	✓	✓		✓	✓		✓	✓
	ความรัก ความศรัทธา เป็นต้น	✓	✓	✓		✓			
	ความอยากรู้อยากเห็น และความสนใจ แสวงหา ความไม่รู้ ความตั้งใจ	✓	✓				✓	✓	✓
	แรงจูงใจภายใน								
1.2	ด้านทัศนคติ								
	ทัศนคติที่ดี ของผู้เรียนที่มีต่อครูต่อรายวิชา	✓		✓	✓				✓
	ความสบายใจ ความพึงพอใจ	✓							
1.3	สร้างความคาดหวัง ของผู้เรียนที่มีต่อ	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
	ความสำเร็จ ความภาคภูมิใจ ความซาบซึ้ง			✓	✓				
				✓					
1.4	ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนการสอน			✓					
1.5	ด้านการตั้งเป้าหมายในการเรียน								
	การตั้งเป้าหมายในชีวิต	✓	✓		✓				✓
	ความทะเยอทะยาน			✓					
	การแข่งขันกับตนเองและผู้อื่น	✓	✓						

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ลำดับ	องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8
	ความอยากต่อสู้ (pugnacity)						✓		
1.6	ด้านความสำเร็จในชีวิต การงาน								
	มีความรัก ความสำเร็จ ความสุขและมีชื่อเสียง เกียรติยศ	✓	✓	✓	✓	✓			✓
	การได้รับการยกย่องการชมเชย ได้รับรางวัล และความก้าวหน้า	✓	✓		✓	✓			✓

หมายเหตุ: หมายเลข หมายถึง แนวคิดของนักการศึกษาแต่ละท่าน

1 = มาลี จูทา (2542),อรุณศรี กุมุท (2516)	4 = ฮูทสไตน์ (Hootstein, 1998)
2 = อารี พันธุ์มณี (2546)	5 = Abraham H.Maslow. 1968
3 = วลือคโกสกี (Wlodkowoki,1985), ป. ปยุตโต (2542-2552)	6 = William McDougall,1908
สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2541)	7 = (Huitt, W. 2543) เคลเลอร์
พระมหาสมชาย มหาวีโร (2553)	8 = กมลทิพย์ จันทร์จำรัส (2553) และ พรพิมล ฯ, พระมหาธานินทร์ (2541)
	พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542),สุรางค์ โค้วตระกูล (2544)

ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายนอก

ลำดับ	องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2.	แรงจูงใจภายนอก												
2.1	ด้านการตั้งเป้าหมายในการเรียน												
	การตั้งเป้าหมายในชีวิต		✓		✓				✓				
	ความทะเยอทะยาน		✓										
	การแข่งขันกับตนเองและผู้อื่น	✓	✓										
	ความอยากต่อสู้ (pugnacity)						✓						
2.2	ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ												
	มีความรัก ความสุขและมีชื่อเสียง เกียรติยศ	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓			

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับ	องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2.7	ด้านครู												
	ด้านครูสัมพันธภาพระหว่าง นักเรียนกับครูบุคลิกของครูที่สร้าง ความไว้วางใจและวิธีการสอนของ ครู	✓											
2.8	ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน กับเพื่อน												
	ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน กับเพื่อนการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น การเป็นผู้นำ การสร้างมิตร									✓			
	ความร่วมมือการทำงานร่วมกับ ผู้เรียน		✓								✓		✓

หมายเหตุ: หมายเลข หมายถึง แนวคิดของนักการศึกษาแต่ละท่าน

1 = มาลี จุฑา (2542)

6= William McDougall,1908

11 = กู๊ด และ โบรฟี (Good;&

2 = อารี พันธุ์มณี (2546)

7 = Festinger (1957)

Brophy,1987)

3 = เคลเลอร์ (Ra-shane

8=พรพิมล จันทร์พลับ (2539)

12 =วลือค โกสกี

Meesri. 2543; citing

9=พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542)

(Wlodkowoki,1985)

4 = ฮูทสไตน์ (Hootstein,

10=สุรางค์ คุ้มตระกูล (2544)

1998)

5 = Abraham H.Maslow.

1968

ตารางที่ 2.3 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับ
การเสริมสร้างแรงจูงใจ

ลำดับ	องค์ประกอบการเสริมสร้างแรงจูงใจ	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	ด้านตัวนักเรียน								
	การกระตุ้นทำให้ตื่นตัว (Arousal) เอาใจใส่ในการเรียนอยู่ตลอดเวลา ด้านตัวนักเรียน เช่น การทดสอบ เห็นคุณค่าและประโยชน์ เป็นต้น	✓	✓						✓
	การตั้งจุดหมาย (Objective) เช่น การยอมรับ	✓				✓			
	เช่น การใช้เครื่องล่อ (Incentives)	✓							
	เช่น การลงโทษ (Punishment)	✓							
	วิธีการเสริมแรง(Reinforcement) ให้รางวัล คำชมเชย การยิ้ม การพยักหน้า การให้ความเอาใจใส่ผู้เรียน-นักเรียน		✓			✓			✓
	การทำงานร่วมกันของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน				✓		✓	✓	✓
2.	ด้านผู้ปกครอง								
	การช่วยเหลือของผู้ปกครองในการจัดเวลาดูหนังสือ ทำการบ้านและเตรียมตัวสอบของผู้เรียน-นักเรียน ด้านผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน เช่น การสนับสนุน ความสำคัญของการเรียน ความชื่นชม ความร่วมมือ	✓	✓		✓		✓		✓
	การแข่งขัน (Competition)		✓						
	ทัศนศึกษาหรือการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้					✓			
	การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง-นักเรียน		✓						
3	ด้านวิธีการสอน								
	วิธีการสอนการปรับปรุงวิธีการสอนแบบใหม่ๆสร้างบรรยากาศที่ท้าทาย เพื่อสร้างความสนใจและนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น รับฟังเหตุผล แสดงความคิดเห็น สนใจนักเรียน สอนน่าสนใจ เป็นต้น		✓				✓		✓

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ลำดับ	องค์ประกอบการเสริมสร้างแรงจูงใจ	1	2	3	4	5	6	7	8
4.	ด้านครูผู้สอน								
	ด้านครูสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครูบุคลากรของครูที่สร้างความไว้วางใจและวิธีการสอนของครู	✓							
5.	ด้านสถานที่								
	ด้านลักษณะทางกายภาพของการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนสถานที่เรียนน่าอยู่ ไม่คับแคบ					✓			✓
6.	ด้านสื่อการเรียนการสอน								
	สื่ออุปกรณ์การเรียน-รูปแบบการสอน อุปกรณ์การสอนชุดการสอน บทบาทสมมติ เกมเพลงและจัดกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วม	✓							

หมายเหตุ: หมายเลข หมายถึง แนวคิดของนักการศึกษาแต่ละท่าน

1 = มาลี จุฑา (2542)	6 = สุรางค์ ใ้วตระกูล (2544) ปราณี หล้าเบญจสะ
2 = อารี พันธุ์ณี (2546)	(2553) พระมหาภักดี เกตุเรน. (2547) ปรีชาพร
3 = เคลเลอร์ (Ra-shane Meesri. 2543)	วงศ์อนุตร โรจน์ (2545)
4 = ฮูทสไตน์ (Hootstein, 1998)	7 = กู๊ด และ โบรฟี (Good; & Brophy,1987)
5 = พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542)	8 = วลือค โกสกี (Wlodkowoki,1985)

2.5.3 แนวคิดการสร้างแรงจูงใจการเรียนรู้

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ นักจิตวิทยาเชื่อว่าแรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ การเรียนจะสัมฤทธิ์ผลนอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถแล้ว ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ ผู้เรียนมีความสามารถสูงแต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ก็จะมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนต่ำแต่ละบุคคลมีระดับแรงจูงใจที่แตกต่างกันเนื่องจากความสามารถและประสบการณ์ที่ต่างกันเพราะฉะนั้นทั้งผู้สอนผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจึงต้องร่วมมือกันส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อความสำเร็จผลในการเรียน

1) บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียน ครูที่ได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นมิใช่เพียงรู้จักแต่การใช้แรงจูงใจที่จะกระตุ้นให้เด็กเรียนเท่านั้น แต่จำเป็นจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมของเด็กว่าเนื่องจากมาจากแรงจูงใจอย่างไรบ้าง เพราะแรงจูงใจนั้นๆ จะเป็นตัวชี้้นำพฤติกรรม ทำให้ครูเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมนั้นๆ บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนอาจจะแบ่งออกเป็น 3 อย่างดังต่อไปนี้

(1) การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง ห้องเรียนควรมีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน บอกวัตถุประสงค์เฉพาะของบทเรียนให้นักเรียนทราบ พยายามให้งานแก่นักเรียนตามความสามารถและ ให้ออกาสนักเรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้ พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน และแนะนำให้ใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น พยายามพบนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อช่วยวิเคราะห์สาเหตุความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียน ใช้หลักการในการอบรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ช่วยนักเรียน ห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญ หรือต้องเป็นบรรยากาศที่นักเรียนให้ความไว้วางใจใน

ครูว่าเป็นผู้ที่คอยเอื้อการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่เสมอ นักเรียนจะเรียนรู้ได้เต็มที่ก็ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานของเขาสมบูรณ์แล้วเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องคอยดูแลและให้ความช่วยเหลือ ครูจะต้องเป็นแบบอย่างในการแสดงความกระตือรือร้นในเวลาที่สอน รู้จักลักษณะนิสัยของนักเรียนบุคลิกภาพ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีหลักการสอนและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ

(2) การทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน เป็นหน้าที่ที่ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้นักเรียนซึ่งอาจจะทำได้ดังนี้ ช่วยนักเรียนในการตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้วิชาต่างๆ ช่วยให้ผู้รู้จักการวางแผนการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว รู้จักประเมินผลงานที่ทำและนำผลข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ช่วยในการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ช่วยให้นักพบความสามารถพิเศษของนักเรียนในวิชาการต่างๆ และช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ในวิชานั้นๆ ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความพยายาม ชี้แจงให้นักเรียนได้เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยในการจัดสรรเวลาต่างๆ และในการเตรียมตัวสอบ

(3) การทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนผู้ปกครองที่ให้ความสนใจเอาใจใส่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนจะเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้ปกครองจึงสำคัญมาก ครูอาจจะใช้วิธีการดังต่อไปนี้ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาพบและชี้แจงให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ขอความร่วมมือจากให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน วางแผนร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เวลา

ของนักเรียนเวลาอยู่บ้าน ช่วยให้นักเรียนใช้เวลาที่อยู่บ้านให้เป็นประโยชน์ ขอความร่วมมือจาก ผู้ปกครองให้ส่งเสริมหรือเพิ่มเติมในวิชาที่นักเรียนยังไม่เข้าใจหรือทำไม่ได้ สนับสนุนให้ ผู้ปกครองร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

(4) ความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) เด็กที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตัวเองในทางบวก มักจะเป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการเรียน ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเองในทางลบ มักจะเป็นผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการเรียน ความเข้าใจในเรื่อง “ความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้” มีประโยชน์สำหรับครูมากเพราะถ้ารู้ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร มีผลอย่างไร ก็จะช่วยนักเรียนได้ก่อนที่จะเห็นนักเรียนสิ้นหวังโดยสิ้นเชิง พฤติกรรมนี้เรียกว่า “Learned Helplessness” เกิดจากความเชื่อว่าตนไร้ความสามารถที่จะควบคุมหรือแก้ไข สถานการณ์ที่มีปัญหาเป็นตัวแปรที่สำคัญทำให้คนเกิดความสิ้นหวังไม่พยายามคิดต่อสู้ในการจะแก้ปัญหาต่อไป ความเชื่อว่าตนสามารถควบคุมตัวแปรที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาได้ จึงสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ถ้านักเรียนมีความสิ้นหวังต่อการเรียนรู้ก็จะมีผลเสียหายต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง ครูต้องระวังไม่ให้เกิดขึ้นหรือถ้าเกิดขึ้นต้องรีบหาทางแก้ไขก่อนที่จะสายเกินไป

2.5.4 แนวคิดการสร้างแรงจูงใจที่ใช้ในวิธีการสอน

การสอนจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ จนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิธีการหาความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง ผู้สอนจึงต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือวิธีสอนที่เหมาะสมที่สุดซึ่งมีมากมายหลายวิธีเพื่อจะนำไปใช้กับผู้เรียน ความหมายของวิธีสอนคือ กระบวนการต่างๆ ที่ผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ วิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป การสร้างแรงจูงใจในวิธีการสอนทำได้ทุกวิธี และตลอดกระบวนการสอนในแต่ละวิธีนั้น ไม่ว่าจะเป็นขณะเริ่มต้นสอน ขณะสอนเนื้อหา หรือตอนสรุป ตลอดจนจนถึงกระบวนการวัดผล ประเมินผล สิ่งสำคัญผู้สอนต้องเป็นต้นแบบที่ดี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจและมีความเต็มใจที่จะเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือมีประสบการณ์ด้วยตัวเองแรงจูงใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ สิ่งที่สอนนั้นมีความหมายและมีความสำคัญต่อผู้เรียน ผู้วิจัยได้เรียบเรียงดัดแปลง การสร้างแรงจูงใจที่จะใช้ในวิธีการสอนพอสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1) ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจ สามารถบอกผู้เรียนได้ว่าต้องการสอนอะไรมีจุดประสงค์อย่างเด่นชัด หรือเน้นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้ มีความคิดรวบยอด (Concept) เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ความรู้ใหม่ความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อจะได้จัดกิจกรรมหรือ

ให้งานอย่างถูกต้องตามความสามารถของแต่ละคน ต้องให้ความสนใจต่อกิจกรรมหรืองานของผู้เรียนเพื่อจะได้ให้คำชมหรือรางวัลเหมาะสมตามโอกาส การให้รางวัลควรใช้คู่กับคำชม ระมัดระวังอย่าให้ถึงขั้นอึดอัด เพราะจะไม่มีความหมาย พยายามลดการให้รางวัลลงเรื่อยๆ โดยใช้คำชมแทน

2) ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่า ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ไม่หวังผลว่าทุกคนจะต้องรู้เข้าใจในสิ่งที่เรียนในอัตราที่เท่ากัน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดเตรียมเรื่องที่จะสอนจากง่ายไปหายาก หรือจากรูปธรรมไปหานามธรรม จัดแบ่งซอยแต่ละเรื่องให้เหมาะสมกับเวลาและวัยของผู้เรียน หวังผลที่เป็นจริงได้และเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ประเมินผลตามขั้นตอนโดยไม่ข้ามขั้น

3) สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก สนุกกับการเรียนรู้ สามารถลงมือกระทำ เพื่อฝึกการสร้างความรู้ด้วยตัวเอง เช่น อาจสร้างสถานการณ์จำลองที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ทราบผลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อจะได้ทราบว่าถูกหรือผิด เป็นการสร้างกำลังใจในการเรียนรู้ ไม่ควรเน้นแต่การทำถูก เพราะการทำผิดก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

4) สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง มีความสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ เข้าใจวิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้อง สามารถตั้งปัญหา หรือสามารถมองเห็นปัญหา และเป็นผู้ที่แก้ปัญหา ทั้งสามารถควบคุมประเมินผลวิธีการที่ใช้แก้ปัญหา ว่าผิดถูกใช้ได้หรือไม่ได้อย่างไร

5) สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนคิดอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เวลาอย่างประหยัด โดยรู้จักค้นหาความหมายที่แท้จริง และความจริงที่ผู้เรียนกำลังเผชิญอยู่ ใช้สติปัญญาอย่างตรงไปตรงมาซื่อสัตย์ กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่ยอมให้ปัจจัยภายนอกมามีอิทธิพลขึ้นอย่างขาดเหตุผล

6) สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนและครูมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บรรยากาศที่ควรสร้างในห้องเรียนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคือบรรยากาศที่ทำทนายกระตุ้นให้กำลังใจเด็ก บรรยากาศที่อิสระเด็กมีโอกาสที่จะเลือก บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือครูเห็นคุณค่าในตัวเด็ก บรรยากาศที่มีความอบอุ่นครูต้องเป็นมิตรยอมรับและให้ความช่วยเหลือบรรยากาศแห่งการควบคุมครูต้องฝึกให้เด็กมีวินัยแต่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมลงโทษ บรรยากาศแห่งความสำเร็จ เพราะคนจะเรียนรู้ตนเองว่ามีความสามารถนั้นมิใช่มาจากความล้มเหลว แต่มาจากความสำเร็จ เป็นการสร้างแรงจูงใจ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน ในการตัดสินใจในเรื่องใดๆ ก็ตาม เพื่อช่วยนักเรียนให้ภูมิใจในตนเอง มั่นใจในตนเองและเห็นว่า ตนเองมีค่า ช่วยกันส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบสิ่งใหม่ๆ มีการทำทนายด้านสติปัญญา เกิดความสนุกในการเรียนรู้ และมีนิสัยจะใฝ่หาความรู้ไปตลอดชีวิต ครูต้องตระหนักในความรู้สึกของตัวเอง วัตถุประสงค์ความรู้สึกของนักเรียน ยอมรับนักเรียนในฐานะปัจเจกบุคคล เด็กทุกคนสามารถเป็น

นักเรียนที่ดีได้ และเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียนเด็กทุกคนต่างมีความต้องการที่จะได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องเกี่ยวกับตนเอง เพื่อจะได้ทราบว่าคนอื่น ๆ มีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไร ต้องการจะมองเห็นตนเองดังเช่นที่คนอื่นเห็นการที่ครูให้ข้อคิดเห็นอย่างเที่ยงตรงจะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองที่เป็นจริงมากขึ้น สิ่งสำคัญครูต้องคำนึงถึงให้มากๆ คือ เด็กพร้อมที่จะทำตามความคาดหวังของผู้ที่มีความสำคัญต่อตน ครูต้องมองเห็นคุณค่าในตัวเด็ก ยอมรับนับถือในความสามารถของเขา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาความรู้สึกนึกคิด เกี่ยวกับตัวเองของเด็กให้มองเห็นคุณค่าของตัวเองมากขึ้นสิ่งที่ครูควรระวังให้มากๆ คืออย่าดูถูกความสามารถของเด็ก อย่าคิดแต่ว่าเด็กเรียนไม่ได้ เพราะมีเช่นนั้นแล้วเด็กจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความคาดหวังของครู ถึงแม้ว่าความสามารถที่แท้จริงของเด็กจะสูงกว่านั้นก็ตาม

สรุปการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนให้เกิดผลสำเร็จผู้ที่สร้างแรงจูงใจต้องมีความพยายาม มีเหตุมีผลมีจิตใจที่มีความกรุณา มีความรู้ความสามารถ ตระหนักในความแตกต่างของบุคคล การจัดคนให้เหมาะสมกับงาน มีการตั้งเป้าหมายเพื่อการจูงใจ มีการป้อนกลับเพื่อการจูงใจ การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงาน การให้ผลตอบแทนการปฏิบัติหรือรางวัลตามคุณภาพและปริมาณของการทำงาน การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม การสร้างและสร้างไว้ซึ่งระบบการจูงใจที่มีคุณธรรม

2.5.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2526: 30) กล่าวว่า เด็กชายและเด็กหญิงมีพัฒนาการทางด้านร่างกายแตกต่างกัน เด็กชายแรกเกิดจะโตกว่าเด็กหญิงเล็กน้อย แต่ระยะต่อมาเด็กหญิงจะเจริญเติบโตกว่าเด็กชาย เมื่อคิดโดยเฉลี่ยแล้วเด็กหญิงจะมีพัฒนาการทางเพศเร็วกว่าเด็กชาย ประมาณ 1-2 ปี

กันยา สุวรรณแสง (2532: 161) กล่าวว่า ความแตกต่างในเรื่องเพศเป็นสาเหตุให้คนเรา แตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้ ทักษะ เจตคติ ทักษะคิด ความสนใจ และการแสดงพฤติกรรมแล การศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า เพศหญิงหรือเพศชายสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ทัดเทียมกว่า และเพศหญิงจะมีทักษะหรือความสนใจที่แตกต่างกัน

อารี มณีพันธ์ (2544: 33) กล่าวไว้ว่า ความแตกต่างทางเพศ หมายถึง ความแตกต่างในเรื่องต่างๆ ทางเพศชายและเพศหญิง ซึ่งวัฒนธรรมส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาทของหญิง ให้แตกต่างกัน เช่น บางวัฒนธรรมถือว่า ชายเป็นช้างเท้าหน้าหญิงเป็นช้างเท้าหลัง หรือชายเป็นผู้นำแทนหญิงเป็นผู้ตาม เป็นต้น หรือในบางวัฒนธรรมเชื่อว่าผู้ชายต้องเข้มแข็งอดทน ส่วนผู้หญิงอ่อนแอกว่า หรือผู้ชายมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานมากกว่าผู้หญิง เพราะ

ในความเป็นจริงให้ผู้หญิงทำงานในตำแหน่งหน้าที่การงานสูงกว่าซึ่งสิ่งเหล่านั้นเป็นการแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างเพศ โดยมีเรื่องของวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า เพศหญิงและเพศชายมีความสามารถและมีความสนใจ แตกต่างกัน เพศหญิงจะเป็นตัวแปรที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ฮาร์เรล (อรจิรายุ บุญทอง 2545: 15 อ้างอิงจาก Harrel, 1958.) พบว่าการปฏิบัติงานในวงการอุตสาหกรรมเพศหญิงมีความพอใจในการทำงานมากกว่าเพศชาย เพราะเพศหญิงมีความทะเยอทะยานทางอาชีพน้อยกว่าชาย

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า เพศที่แตกต่างกันทำให้นักเรียนประสบปัญหาในชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้วัยรุ่นที่กำลังศึกษาเล่าเรียนมักประสบปัญหาต่างๆ มากมายในการเรียน การตั้งเป้าหมายในการเรียน เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า เพศน่าจะเป็นนักเรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนที่แตกต่างกัน

2.5.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระดับชั้น

โจนส์ (Jones 1970: 42-48) ได้ศึกษาความเปลี่ยนแปลงความรู้รับผิดชอบของเด็กตามความรู้สึก

อายุพบว่าเด็กอายุ 9-11 ปี มีความรู้สึกรับผิดชอบงานไม่แตกต่างกันเลย อายุ 13 ปีขึ้นไปจะมีความรับผิดชอบสูงขึ้นเรื่อยๆ 16-17 ปี จนถึงจะคงที่อีกครั้ง

มหาสมยศ เพ็ญสา (2553) การศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มพบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดย นักเรียนชายหญิงในช่วงชั้นที่ 3 มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน

รมยชนก เข้มเจริญ (2546) พบว่า แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ นักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน

พรรณี ชเจนจิต(2538: 264) ได้สรุปลักษณะทั่วไปของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาไว้ว่า อยู่ในชั้นมัธยมเด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยรุ่น จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ทางด้านชีววิทยา และทางด้านจิตวิทยาเด็กจะเริ่มสนใจเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา และสรีระ ของตัวเองอย่างมากเป็นวัยที่ถือมีช่องว่างกับพ่อแม่แต่มากที่สุดสิ่งนี้จะถือเป็นกฎเกณฑ์คงที่ไม่ได้ เพราะในปัจจุบันพ่อแม่ส่วนใหญ่ได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดของตนและพร้อมที่จะทำกับวัยรุ่นมากขึ้น

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ระดับชั้นที่กำลังศึกษา มีผลทำให้นักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ความสนใจ การตั้งเป้าหมายในการเรียน เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาระดับชั้นของนักเรียนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

2.6 หลักธรรมพระพุทธศาสนา (อิทธิบาท 4)กับการเสริมสร้างแรงจูงใจ

2.6.1 ความหมายของอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 คือ คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จที่พึงประสงค์ เรียก อิทธิบาท หรือ ทางแห่งความสำเร็จ เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน มี 4 ประการคือ 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2) วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น 3) จิตตะ เอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้นไม่วางธุระ 4) มั่นตริตระองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

พุทธทาสภิกขุ (2518) ได้แจกแจงการอธิบายความหมายของอิทธิบาท คำว่า บาท แปลว่า ฐานเชิงรอง เช่น เท้าหรือตีน เพราะเป็นเชิงรองรับร่างกาย ส่วน อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ คำว่าฤทธิ์ ก็แปลว่า ความสำเร็จ โดยรวม อิทธิบาท จึงหมายความว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ รวมถึง 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา กล่าวคือ ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งที่เราจะต้องทำ วิริยะความพากเพียร เพียรไปในสิ่งที่พอใจ จิตตะ ก็คือ เอาใจใส่ ฝักใฝ่ อยู่เสมอไป

มงคล วิโรจโน (2538) ได้ให้ความหมายของอิทธิบาท 4 คือ คุณเครื่องให้สำเร็จตามประสงค์หรือทางแห่งความสำเร็จ 4 อย่าง คือ ความพอใจในงานที่ทำ เรียกฉันทะ ขยันทำงานนั้น เรียกวิริยะ เอาใจฝักใฝ่ตรวจตราในงานนั้นเรียกจิตตะ ค้นคว้าหาเหตุผลในงานนั้นเรียกวิมังสา

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2542) ได้ให้ความหมายของอิทธิบาท 4 คือพุทธธรรมส่งเสริมการทำงานให้สำเร็จ การพัฒนางานให้สำเร็จไม่คั่งค้าง ต้องปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ประการ คือ ฉันทะหมายถึง ความรักงาน มีความตั้งใจและเต็มใจทำงาน วิริยะ หมายถึงความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ฐึ้งาน อดทน ตรากตรำทำงาน จิตตะ หมายถึง การเอาใจใส่ในการทำงาน ติดตามงานตรวจสอบการทำงานเป็นขั้นตอน วิมังสา หมายถึง รู้จักประเมินผลการทำงาน และปรับปรุงงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป

พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต (2542) ได้ให้ความหมายของอิทธิบาทว่า ธรรมที่ให้ถึงอิทธิ(ฤทธิ์) หรือความสำเร็จ หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลง่ายๆ ว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง คือ ฉันทะ (พอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคึกคัก) และ วิมังสา(ความสอบสวนไตร่ตรอง)

พระเทพเวที (2543) ได้ให้ความหมายของอิทธิบาท 4 ว่า หมายถึง คุณธรรม ที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลมุ่งหมาย ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ฉันทะ (พอใจ) หมายถึง ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาที่จะทำสิ่งนั้นให้ได้ผลดี ยิ่งๆ ขึ้นไป วิริยะ(ความเพียร) หมายถึง ความขยันประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดยจิตตะ (ความคิด) หมายถึง การตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป วิมังสา (ความไตร่ตรอง) หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน (2545) ให้ความหมายของอิทธิบาท 4 คือ ทางเดินไปสู่ ความสำเร็จเช่น ถ้าเราต้องการบำเพ็ญสมาธิหรือความสงบใจ เราต้องอาศัยข้อปฏิบัติที่เรียกว่าอิทธิ บาทนี้ สมาธิของเราจึงจะสำเร็จ อิทธิบาท 4 มี 4 ประการ คือ ความพอใจอย่างแรงกล้าในการทำ สมาธิหรือทำความดีอื่นๆ (ฉันทะ) ความพยายามอย่างแรงกล้าในการทำสมาธิหรืองานอื่นๆ (วิริยะ) ความตั้งใจอย่างแรงกล้าในการทำสมาธิหรืองานอื่นๆ (จิตตะ) ระดมปัญญาอย่างเต็มที่ในการทำ สมาธิ (วิมังสา)จากความหมายของอิทธิบาท 4

ผู้วิจัยสรุปว่า ในการศึกษาเล่าเรียน หรือประกอบกิจการงานอื่นใดก็ตาม เมื่อ ต้องการสมาธิเพื่อให้กิจที่ทำนั้นดำเนินไปอย่างได้ผล จึงควรปลูกเร้า และชักจูงอิทธิบาท 4 ประการ นี้ให้เกิดเป็นองค์ธรรมเด่นชัดขึ้น แล้วสมาธิ ความสุขสบายใจ และการทำงานก็จะประสบ ความสำเร็จ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มีดังนี้

1) ฉันทะ หมายความว่า พอใจรักใคร่ในการที่จะทำความดี มีประการต่างๆ เช่น การศึกษาศิลปะวิทยา การประกอบกิจการเครื่องเลี้ยงชีพ การปฏิบัติพระธรรมวินัย จนกระทั่งการ ทำจิตใจให้หมั่นจดจอกิจเลศด้วยความเต็มใจไม่เบื่อง่ายใจกิจที่ทำ ทำด้วยความพอใจ ด้วยความ รักในสิ่งนั้น

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2542) ได้ให้ความหมายของ ฉันทะ ว่า คือความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีแรงจูงใจ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำ นั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น หรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย กล่าวคือ รักงาน และ รักจุดหมายของงานให้ลึกลงไปในทางธรรม คือ ความรัก ความใฝ่ใจ ปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็ม เปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของสิ่งที่กระทำ หรือซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการกระทำนั้นๆ อยากให้สิ่ง นั้นๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งดงามที่ประณีตที่สมบูรณ์ที่สุด หรืออยากให้ภาวะดีงามเต็ม เปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆของงานนั้น เกิดมีเป็นจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงาม นั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้มีใช้มีความหมายเดียวกับความอยากได้สิ่งต่างๆ มาเสพเสวย หรือ

อยากเอามาเพื่อตัวตนในรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ตัณหา ความอยากของฉันทะนั้นทำให้เกิดความสุข ความชื่นชม เมื่อเห็นสิ่งนั้นงานนั้นบรรลุความเข้าถึงความสมบูรณ์ อยู่ในภาวะอันดีงาม หรือกล่าว แยกออกไป คือขณะเมื่อสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินทางไปสู่จุดหมาย ก็เกิดปีติเป็นความเอิบอิ่มใจ ครั้งการศึกษา หรืองานที่บรรลุจุดหมายก็ได้รับ โสมนัสเป็นความจำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกปีติ ยินดี ผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไป ส่วนความอยากของตัณหา ให้เกิดความสุขชื่นชมเมื่อได้สิ่งนั้นมา ให้ตนเสพเสวยรสอร่อย หรือปรนเปรอความยิ่งใหญ่พองของตัวตน เป็นความจำชื่นใจที่เศร้า หมองหมกหมักตัวติดกันกักตนไว้ในความคับแคบและมักติดตามมาด้วยความห่วงแหน ห่วงกังวล เศร้าเสียดายหวนถวิล และหวาดระแวง เมื่อคนทั้งหลายทำงานด้วยใจรักก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีฉันทะ แล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด ให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้น ของงานนั้น ไม่ห่วงพะวงกับ สิ่งเร็ว หรือผลตอบแทนทั้งหลาย จิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่นมั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมายเรียบ สม่ำเสมอ ไม่ชานไม่ส่าย ฉันทะสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และพร้อมกันนั้นปธานสังขารคือความเพียร สร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย ฉะนั้น เมื่อมีฉันทะ เกิดขึ้นในสิ่งที่อยากรู้ อยากศึกษาปัญญา ก็ พัฒนาไป ฉันทะก็พัฒนาควบคู่กันไปด้วย ในทางการศึกษา ถ้าจับจุดนี้ไม่ได้ ก็เรียกว่า การศึกษา พลาด เสียหลักไปแล้วตั้งแต่ต้นทาง จึงยากที่จะสำเร็จ

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง (2550) ได้ให้ความหมายว่า ฉันทะ คือ ความปรารถนา ความต้องการ ความประสงค์ ความมุ่งหมาย เมื่อต่อเข้ากับอธิบาท จึงมีความหมายว่าความปรารถนา ความต้องการ ความประสงค์ ความมุ่งหมายที่มีกำลังในการบรรลุ ความสำเร็จ

โดยสรุป ฉันทะ หรือที่เรียกกันว่า แรงจูงใจ ความพอใจ ความเต็มใจนั้น ในทางพุทธศาสนาหมายถึงเอาสิ่งที่จะกระทำนั้นต้องประกอบด้วยกุศลธรรมฝ่ายเดียว ความสามารถ มักจะเป็นองค์ประกอบที่จะทำผู้กระทำมีความสำเร็จในระดับหนึ่ง ในการตั้งความสำเร็จของงานในอนาคต ฉะนั้น ครูจึงมีหน้าที่ที่จะช่วยให้ผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนาอยากเรียนรู้ โดยปลูกเร้าจิตใจของผู้เรียนให้เป็นผู้รักในการแสวงหาความรู้ รักในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียน ประสบผลสำเร็จในการเรียนคือมีความรอบรู้นั่นเอง

2) *วิริยะ* หมายความว่า มีความแกล้วกล้า ขยันทำความดี มีการศึกษา ศิลปวิทยาเป็นต้น เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น เป็นเครื่องพยุความพอใจไม่ให้ทอดย

วสิน อินทสระ (2530) ได้ให้ความหมายของ *วิริยะ* ว่า ความเป็นผู้กล้า คือ แกล้วกล้าในกิจที่ทำไม่ย่อท้อ ย่อหย่อน ทำกิจด้วยกำลังทั้งหมด มีความบากบั่นมั่นคง (ทพฺพปรุกโม) ไม่ทอดธุระเสียกลางคัน หรือละทิ้งเสียกลางคัน (อนิกฺขิตฺตฺฐโร) มีความพากเพียรอยู่เสมอ

ไม่จับจด หรือหยุดเสียทำงานกว่าจะถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ (อารทุชวิริโย) ชื่อว่า ความเพียร สัตว์ทั้งหลายควรทำ (วิริยํ นามเต สุตเตหิ กตตุพฺพ) ความเพียรเป็นสิ่งที่นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อบุคคลได้ทำความเพียรเต็มกำลังของตนแล้วถึงไม่สำเร็จ ใครเล่าจะตำหนิได้ นักปราชญ์ตำหนิคนที่ล้มเหลวเพราะกระทำความเพียรย่อหย่อนนั่นเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ (2540) ได้ทรงตรัสถึงคำว่า วิริยะ(ความเพียร) ว่า ท่านใดถึงพร้อมด้วยความพยายามโดยธรรม ไม่จมลงในห้วงมหรธพซึ่งประมาธมิได้เห็นปานนี้ ด้วยกิจคือ ความพากเพียรของบุรุษ ท่านนั้นจงไปในสถานที่ที่ใจของท่านยินดีนั้นเถิดและว่าบุคคลเมื่อกระทำความเพียร แม้จะตายก็ไม่เชื่อว่าเป็นหนี้ในระหว่างหมู่ญาติ เทวดา และบิดามารดา อนึ่ง บุคคลเมื่อทำกิจของผู้ชาย ย่อมไม่เคียดร้อในภายหลัง

สุพัตรา สุภาพ (2541) ให้ความหมายของความเพียร หมายถึง การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวงต่อความยากลำบาก และมีความอดทน

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (นันทวัน พนมเขต, 2543 อ้างอิงจากสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2541: 3) ให้ความหมายของความเพียรว่า หมายถึง ความตั้งใจที่ปฏิบัติหน้าที่และกระทำกิจของตนให้สำเร็จด้วยความมานะอดุสาหะอดทน ไม่ย่อท้อและปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ จนหน้าที่การงานนั้นสำเร็จลุล่วงไป

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) หมั่น ขยัน ทำ หรือประพฤติบ่อยๆ อย่างเป็นปกติสม่ำเสมอ เช่น หมั่นทำการบ้าน หมั่นมาหา

รุจิร ภูสาระ และคนอื่นๆ (2543) ได้ให้ความหมายของความเพียร หมายถึง การตั้งใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่เป็นประจำ หรือทำหลายสิ่งหลายอย่างติดต่อกันตามกำลังความสามารถที่มีอยู่ เพื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2545) วิริยะ (ในโพชฌงค์ 7) ความเพียร หมายถึง ความแกล้วกล้า เข้มแข็ง กระตือรือร้นในธรรม หรือสิ่งที่ปัญญาเห็นได้ อาจหาญในความดี มีกำลังใจ สู้กิจ บากบั่น รุดไปข้างหน้า ยึดจิตไว้ได้ ไม่ให้หัดหุ่ทอดยหรือท้อแท้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต. 2546: 844) ได้อธิบายศัพท์ภาษาบาลีที่มีความหมายเกี่ยวกับความเพียร ไว้ว่า วิริยะ (ในอิทธิบาท 4) ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญแกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึงวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือน เขาก็ไม่ทอดย กลั้มเห็นเป็นสิ่งทำทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ

จันทร สิริจันโท (2550) ให้ความหมายของความเพียรว่า หมายถึง ความอุตสาหะบากบั่นทำกิจใดๆ ก็ให้กิจนั้นๆ สำเร็จไป ชื่อว่าวิริยะ หรือ อุฏฐานะ แปลว่า ความแก้ตัวกล้า ความอุตสาหะไม่เกียจคร้านต่อการงาน ดังพุทธโอวาทว่า อุฏฐาตา วินุเทต ธนํ ความว่า ผู้มีความเพียรความหมั่นข้อมได้เป็นเจ้าของทรัพย์

จากความหมายข้างต้น สรุปว่า ความเพียรในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึงการแสดงออกของนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความบากบั่น ไม่ย่อท้อต่อความลำบากและพยายามทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อเรียน มีความกระตือรือร้นต่อการเรียน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและไม่ทิ้งงานการเรียนเมื่อประสบอุปสรรคก็หาทางแก้ไข

3) จิตตะ หมายความว่า มีความสนใจ ไม่ทอดธุระในความดีที่พอใจ พากเพียรกระทำอยู่ คือเมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความตั้งใจ ด้วยความจริงใจ ตั้งใจทำให้สำเร็จ

อรุณศรี กุมุท (2516) อธิบายว่า ความตั้งใจเรียนคือพลังอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลและผลักดันให้ประกอบกิจกรรมต่างๆ อย่างจริงจังปริมาณของความผลักดันนี้มีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จแห่งกิจกรรมของบุคคล กล่าวคือ บุคคลที่มีความตั้งใจมากจะมีผลสัมฤทธิ์ในการทำงานสูงตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีปริมาณความตั้งใจน้อยจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต. 2542) ได้ให้ความหมายของ จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝักใฝ่เรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืองานอย่างใดอย่างหนึ่งคนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้นงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางครั้งจัดทำเรื่องนั้นงานนั้นขลุกข่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นก็เกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมนอน ลืมกิน ลืมกิน ลืมนอน ความมีใจจดจ่อฝักใฝ่เช่นนี้ ย่อมนำไปสู่สมาธิเกิดขึ้น จิตแน่วแน่ แนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกว่า จิตตะสมาธิ พร้อมนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

พระธรรมปิฎก (2542) ได้กล่าวโดยสรุปว่า จิตที่สมบูรณ์ เฉพาะอย่างยิ่งถึงขั้นฉานเหมาะแก่การนำเอาไปใช้ได้ดีที่สุดในว่าจะเอาไปใช้งานทางปัญญาพิจารณาให้เกิดความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน หรือใช้ในทางสร้างพลังจิตให้เกิดเป็นอภิญญาสมาบัติอย่างใดๆ ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ กล่าวคือ

1. ตั้งมั่น (สมาหิตะ)
2. บริสุทธิ์ (บริสุทธิ์)
3. ผ่องใส (ปริโยทตะ)
4. โปร่งใสเกลี้ยงเกลา (อนังคณะ)
5. ปราศจากสิ่งมัวหมอง (วิคคูกิเลส)
6. นุ่มนวล (มทุภูตะ)
7. ควรแก่การงานหรือนำไปศึกษา (กัมมณิยะ)
8. อยู่ตัวไม่วอกแวกหวั่นไหว (ฐิตะ อานัญชัปปัตตะ)

จิตโดยธรรมชาติแล้ว เป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ แต่ถูกระทบจึงเกิดความเศร้าหมองขึ้นภายหลัง เช่นไม่ชอบเรียนเพราะเห็น ครูดู ครูว่ากล่าวตักเตือน เป็นต้น การทำจิตของผู้เรียนให้บริสุทธิ์ให้มีสมาธิดีขึ้นได้ ก็จะทำให้การเรียนรู้ เกิดความสำเร็จผลได้ ทำให้จิตเจริญออกงาม เข้มแข็งมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปกับอารมณ์ต่างๆ การพัฒนาจิตย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ผู้สอนผู้เรียนดังนี้

1. ทำให้จิตมีสมรรถภาพดีขึ้น เป็นผู้ที่มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีสติ มีสมาธิ
2. สร้างคุณภาพจิต ให้มีคุณธรรมมีพรหมวิหาร มีธรรมโลกบาล เป็นต้น
3. สร้างสุขภาพจิต เป็นการทำให้ผู้เรียนผู้สอนมีจิตใจร่าเริงเบิกบาน

เป็นต้น

พระมหาสมจินต์ สัมมาปัญญา (2547: สัมภาษณ์) ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ เอาใจจดจ่อในการเรียน การตรวจสอบ ติดตาม เกาะติด ฉะนั้นจิตตะในอิทธิบาทจึงผูกติดกับสมาธิบางครั้งความหมายก็แยกไม่ออกจากสมาธิ เพราะว่าจะเกิดการเอาใจใส่จดจ่อได้จะต้องมีสมาธิหนุนหลัง

พระมหามนตรี ชันติสาโร (2547: สัมภาษณ์) จิตตะ แปลว่า ความเอาใจใส่ ฝักใฝ่ในสิ่งนั้นมีความรับผิดชอบ คั่นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียน ซักถามความสงสัย ทำซ้ำซาก มีความรับผิดชอบ เป็นต้น (เป็นขั้นที่สามของอิทธิบาท 4) เช่น นักเขียน นักประพันธ์ นักประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ทำไปแล้วเกิดอุปสรรค ติดขัดตรงโน้นติดขัดตรงนี้ นักประพันธ์แต่งไปแล้วลงกระดาษสัมผัสไม่ได้ แล้วเกิดความท้อเมื่อเกิดความท้อ

แล้วใช้จิตตะตัวนี้ ตัดความท้อตัวนั้นทิ้งเสีย ดังนั้นจิตตะในทางบาลีมีความหมาย 8 ประการ ดังปรากฏในเมตตานิสังสสูตร โดยสรุปว่า

1. ทำให้คุ้นเคย
2. ทำให้มีให้เกิดขึ้น
3. ทำบ่อยๆ
4. ทำให้เหมือนกับวิ่งไปบนถนน
5. ยึดเป็นหลักไม่เอนเอียง
6. หมั่นทำไม่หยุด
7. ทำให้ติดเป็นความเคยชิน
8. ทำให้ถึงที่สุด

วศิน อินทสระ (2547: สัมภาษณ์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่เอาใจฝักใฝ่ เอาใจจดจ่อต่อสิ่งนั้น สิ่งที่กำลังกระทำอยู่เมื่อมีความพอใจแล้ว มีความเพียรแล้ว ก็มีใจฝักใฝ่จดจ่อกับสิ่งนั้นโดยไม่ทอดธุระ กล่าวคือมีความรับผิดชอบนี้แหละคือ จิตตะ เช่น นักวิทยาศาสตร์ เวลาค้นคว้ากำลังจะเจออะไรอยู่ภาระสิ่งอื่นก็ทิ้งหมดเลย โดยจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น นี่แหละคือการจดจ่อฉะนั้นคนจะเก่งบาลีก็ต้องสนใจจดจ่อบาลี คนจะเป็นนักจิตวิทยาก็จะต้องสนใจจดจ่อในจิตวิทยา

ประโยชน์ของจิตตะ

จรินธรณ์ บุตรมีและคณะ (2542: 63) กล่าวว่าในการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการนั้นไม่เพียงแต่จะมีแค่ความพอใจและความเพียรพยายามในการทำงานเท่านั้น ผู้ให้บริการจะต้องมีความเอาใจใส่ต่องานที่ทำด้วย ต้องคอยดูอยู่เสมอว่าผู้ใช้ต้องการอะไร เพราะการเอาใจใส่นี้จะทำให้งานนั้นสำเร็จด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ ความเอาใจใส่นี้รวมถึงการมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนได้รับมอบหมายและใส่ใจที่จะบริการผู้ใช้ให้ได้รับความพอใจสูงสุด เพราะถ้าขาดความเอาใจใส่ต่องานที่ตนทำแล้ว งานนั้นอาจผิดพลาดและส่งผลกระทบต่อส่วนรวมได้ เพราะถ้าขาดความเอาใจใส่ต่องานที่ทำแล้วงานนั้นอาจผิดพลาดและส่งผลกระทบต่อส่วนรวมได้ ยกตัวอย่างเช่น การที่บรรณารักษ์ได้รับมอบหมายงานมาก็ทำด้วยความพอใจ และขยันขันแข็ง แต่ไม่ตรวจสอบให้รอบคอบว่างานนั้นมีความผิดพลาดหรือไม่ เช่น การลงรายการบรรณานุกรมของหนังสือ หากทำผิดแล้วเมื่อนำไปให้บริการแก่ผู้ใช้ได้รับข้อมูลที่ผิดๆ ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของห้องสมุด ดังนั้นการเอาใจใส่งานของผู้บริการจึงเป็นเหมือนการตรวจสอบงานที่ทำเพื่อให้งานบริการนั้นออกมามีคุณภาพมากที่สุด

วศิน อินทสระ (2547: สัมภาษณ์) คนที่มีจิตตะจะเป็นคนที่มีลักษณะพิเศษคือเป็นคนที่มีความเอาใจใส่ เอาใจจดจ่อต่อสิ่งที่ตนกระทำอยู่นั้น ผลที่ได้รับก็จะเป็นคนที่บรรลุความสำเร็จในสิ่งนั้นๆ สูง เช่น ถ้าเป็นนักเรียนก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ถ้าเป็น

คนทำงานหรือนักธุรกิจก็จะเป็นคนที่ประสบความสำเร็จทางการงานและได้กำไรสูง จากความหมายของจิตตะที่รวบรวมไว้ข้างต้น

สรุปได้ว่า จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เอาใจจดจ่อ มีความรับผิดชอบ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียน ซักถาม ความสงสัยการตรวจสอบ ติดตาม ในสิ่งที่ตนกระทำอยู่ เมื่อมีจิตตะแล้วย่อมทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

4) *วิมังสา* หมายความว่า ใช้ปัญญาสอดส่องเทียบเคียงทั้งเหตุ ทั้งผล ที่ตนกระทำมาแล้ว คือเมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพิจารณาพิเคราะห์ทดลองตรวจสอบ ตรวจสอบหาเหตุผลด้วยความรอบคอบในพระไตรปิฎกเล่มที่ 20 พระสุตตันตปิฎกอังคตคณิกายคิกนิบาตภคสप्तตสุต (2541: 179) พระพุทธเจ้าทรงใช้หลักการใช้วิจารณ์ญาณ หรือวิมังสา ในการเชื่อสิ่งต่างๆ อันเป็นคุณธรรมให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล ดังในบทภคสप्तตสุต (กาลามสูตร) ว่าด้วย มิให้เชื่อโดยอาการ 10อย่าง ประกอบด้วย

มา อนุสเสวณะ อย่าเชื่อโดยฟังตามกันมา หรืออย่าเชื่อตามเขา

มา ปริมปรายะ อย่าเชื่อโดยถือว่าเป็นของดั้งเดิม หรือเป็นนของเก่า

มา อิติกรายะ อย่าเชื่อโดยตื่นข่าวลือ

มา ปิฎะกะสัมปะทานะ อย่าเชื่อโดยอ้างตำราหรือหนังสือ

มา ตักกะเหตุ อย่าเชื่อโดยนึกเอา

มา นะยะเหตุ อย่าเชื่อโดยคาดคะเน หรือเดาเอา

มา อาการะปริวิตักเกนะอย่าเชื่อ โดยตรึกตรองตามอาการหรือ

ความน่าจะเป็น

มา ทิฎฐินิฆมานักขันติยา อย่าเชื่อโดยความพอใจ หรือเพราะเห็นพ้อง

มา ภัทพะรูปะตายะ อย่าเชื่อโดยเห็นว่า ผู้พูดควรเชื่อได้ หรือต้องชะตา

มา สมโณ โน ครุติ อย่าเชื่อโดยเห็นว่าเป็นอาจารย์ของเรา

พระธรรมธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542) ได้ให้ความหมายของวิมังสา คือ ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจสอบตรองหาเหตุผล และตรวจสอบข้อแย้งหย่อนเกินเลย ข้อบกพร่อง หรือข้อขัดข้องในกิจที่ทำ เป็นต้น รู้จักทดลอง และคิดค้นหาทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาในระยะยาว หรือในระยะสั้นซึ่งจะเกิดในปัจจุบัน และในอนาคต ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไร ก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่น คิดว่า ผลนี้เกิดจากอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้น ถ้าน้องค์ประกอบนี้ออกเสียจะ

เป็นอย่างไร ผลการวิจัยที่เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้น ถ้านำองค์ประกอบนี้ออกเสียจะเป็นอย่างไร ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทน จะเกิดผลอย่างไร ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไรจะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ แม้ในการปฏิบัติธรรม การพิจารณาใคร่ครวญสอบสวนธรรมะเช่นนี้ มีความหมายอย่างไร มีความมุ่งหมายอย่างไร ควรใช้ในโอกาสอย่างไร ควบคุมถึงสัมพันธ์กับธรรมข้อใดปฏิบัติธรรมคราวนี้ไม่ค่อยก้าวหน้า อินทรีย์ใดอ่อนไป อินทรีย์ใดมากเกินไป คนสมัยปัจจุบันอยู่ในสภาพอย่างนี้ ขาดแคลนธรรมข้อใดมาก ที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน จะนำธรรมข้อนี้ไปใช้ควรใช้วิธีอย่างไร ควรเน้นความหมายด้านไหน เป็นต้น การคิดหาเหตุผล และสอบสวนทดลองอย่างนี้ ย่อมช่วยรวมจิตให้คอยกำหนด และติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างละเอียดตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่ดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณาไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่า วิมังสาสมาธิ ซึ่งก็จะมีประธานสังขารคือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่น

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2544) ได้อธิบายความคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณว่า การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ เป็นการคิดที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในสังคมประชาธิปไตย ในสมัยสารสนเทศเพื่อจะเป็นผู้ที่มีความฉลาดรับข้อมูลข่าวสารที่มาจากสื่อมวลชนต่างๆ และเพื่อเป็นพลเมืองดีมีการตัดสินใจที่ฉลาด ถูกต้อง และรวดเร็ว

มหาสมชาย ฐานวุฑโฒ (2550) ได้ให้ความหมายว่า วิมังสา คือ ความเข้าใจทำ สุดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้ วิมังสา แปลว่า การพินิจพิเคราะห์ หมายความว่า ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมมตจิต ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราแม้จะรักงานแค่ไหน บากบั่นปานใด หรือเอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็ตั้งค้างจนได้เพราะแม้ว่าขั้นตอนการทำงานจะสำเร็จไปแล้ว แต่ผลงานก็ไม่เรียบร้อย ต้องทำกันใหม่รำไปจากวิมังสาที่รวบรวมไว้ข้างต้น

สรุปได้ว่า วิธีการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้สำเร็จนั้น มีลักษณะส่วนขึ้นอยู่กับใจทั้งสิ้น คือเต็มใจทำ แข็งใจทำ ตั้งใจทำ เข้าใจทำ และการทำสมาธิเพื่อให้ใจผ่องใส ทำให้เกิดปัญญาพิจารณาเห็นผลของงานได้ รู้และเข้าใจวิธีการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีกำลังใจและมีใจจดจ่ออยู่กับงานที่ทำ ไม่วอกแวก

3. การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์

3.1 กำเนิดศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่เกิดขึ้นในประเทศศรีลังกา และประเทศไทย นั้น มีปรารถนาเหตุที่แตกต่างกันของที่มา แต่มีความมุ่งหมายในแนวทางเดียวกัน คือ ต้อง การให้เด็ก และเยาวชน ได้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เรียนรู้หลักธรรมคำสอนแล้วนำไปประพฤติ ปฏิบัติ เมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรมและคุณธรรม เป็นแบบอย่างในสังคม

สำหรับประเทศไทยที่ได้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ก็โดย ปรารถนาถึงเด็กและเยาวชนของชาติที่นับวันจะเหินห่างพระพุทธศาสนามากขึ้นทุกที เพราะ โรงเรียนที่ เคยมีอยู่ในวัดวาอารามต่างๆ ก็ไปมีอยู่นอกวัด ทำให้เด็กห่างวัด การศึกษาแผนใหม่แม้ไม่ขัดแย้งกับ คำสอน ในพระพุทธศาสนา แต่ก็จะไม่เกื้อกูลต่อพระศาสนา ถ้าครูผู้สอนไม่รู้จักนำธรรมะใน พระพุทธศาสนาไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิชาการสมัยใหม่ อีกทั้งสังคมเมืองใหญ่ก็ล้วน มีสิ่งล่อ ลึงเร้าที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันเหไปในทางผิดได้เสมอ และก็มีตัวอย่างที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นแก่เด็กและ เยาวชนให้ เป็นข่าวปรากฏตามสื่อมวลชนอยู่ไม่น้อย ทำอย่างไรที่จะให้ เด็กและเยาวชน ได้รู้ถึงคำ สอนในพระพุทธศาสนา แล้วนำไป ประพฤติปฏิบัติ เป็นภูมิคุ้มกันให้พวกเขาก้าวพ้นห้วงเหวของ ความไม่ดีไม่งามต่างๆ ไปได้ จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เมื่อประมาณปี พ.ศ.2496-2500 พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง อ่างอิง(สมัย พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.2484) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์องค์กฤษฎีกาสภานายก มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและ ประเทศศรีลังกาเห็นพระสงฆ์ในประเทศนั้นๆ จัดระบบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน ได้ผลดี มากและจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์เมื่อเดินทางกลับมา จึงได้ปรารถนาถึงการสอนศีลธรรมของ พระสงฆ์ในประเทศพม่าและประเทศศรีลังกาแก่เจ้าหน้าที่บริหารและ พระนิสิตมหาวิทยาลัยและดำริ ว่า "โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรที่จะได้จัดให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะว่าเด็กและ เยาวชน มีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะให้เป็นกำลังของพระพุทธศาสนาต่อไปและยัง เป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็ก และเยาวชน ได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน"

สาเหตุการจัดตั้งโรงเรียน สมัยนั้นแผนกธรรมวิจิตร (ปัจจุบันสำนักธรรมวิจิตร) มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีการบรรยายธรรม ฝึกสมาธิให้แก่บุคคลทั่วไปในวันอาทิตย์ และ วันธรรมสวนะเป็นประจำ ปรากฏว่ามีข้าราชการ พ่อค้าประชาชนทั่วไปได้มาสนใจฟังและฝึกสมาธิ เป็นจำนวนมาก บรรดาบุคคลเหล่านั้นได้นำบุตรหลานของตนมาด้วย พระเจ้าหน้าที่และ พระนิสิต

ของมหาวิทยาลัยได้นำเด็กเหล่านั้นซึ่งพากันมาวิ่งเล่นบริเวณลานอโศก วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มาเล่นนิทานให้ฟังบ้างสอนธรรมะบ้าง เด็กเหล่านั้นมีความสนใจมากประกอบกับขณะนั้น โรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ได้อาราธนาพระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตของมหาวิทยาลัยไปสอนธรรมะและอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาเป็นประจำจนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น พระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตของมหาวิทยาลัย จึงได้เสนออนุมัติต่อทางมหาวิทยาลัย เพื่อเปิดสอนศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เมื่อทางมหาวิทยาลัยได้อนุมัติ ให้เปิดสอนได้ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เปิดทำการสอนขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2501 ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อแผนกธรรมวิชัย โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การศึกษาอบรมศีลธรรมแก่กุลบุตรกุลธิดา ให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา และเมื่อ ปี พ.ศ. 2505 ได้ประกาศตั้งแผนกหนึ่งต่างหากต่อมามีประกาศมหาวิทยาลัย กำหนดฐานะให้เป็นโรงเรียนมีระบบการบริหารงานเป็นของตนเอง ปัจจุบันสังกัดสำนักงานอธิการบดี ทุกปีการศึกษาจำนวนนักเรียนนักศึกษาเพิ่มขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันมีโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัย ทั่วประเทศ จำนวน 170 สาขา

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต) ผู้ประสพหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นมิท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นผู้ร่างหลักสูตรขึ้นตั้งแต่ครั้งที่ท่านยังจำวัดอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ และหลักสูตรนี้ก็ได้รับเริ่มใช้ตั้งแต่เริ่มต้นและใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้โดยไม่มีมีการปรับเปลี่ยน ซึ่งวิชาหลักที่สอนคือ ธรรมะ พุทธประวัติ สมาธิกรรมฐาน นอกจากนี้ก็มีกิจกรรมเสริมในภาคบ่ายเพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความชอบ อาทิ ดนตรีไทย นาฏศิลป์ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งจะมีการวัดผลโดยตัดเกรดมาตั้งแต่เริ่มทำการสอน ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ เปิดการเรียนการสอนวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับอนุบาล (อ.1-3)-ประถมศึกษา (ป.1-6)-มัธยมศึกษา (ม.1-6) อุดมศึกษา (จบ.ม.6-ปริญญา) และอบรมธรรมศึกษา เป็นแห่งแรกในประเทศไทย ถึงปัจจุบันเป็นเวลา 55 ปี

3.2 การจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เผยแผ่หลักธรรมสู่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพของสังคมอาศัยอำนาจตามความในข้อ 18 ของระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 กรมการศาสนาจึงกำหนดการจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังต่อไปนี้ (กรมการศาสนา 2555)

ข้อ 1 ให้จัดชั้นเรียน แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ 1.1 ชั้นต้น ชั้นต้น 1,2,3 (ป.1-6) 1.2 ชั้นกลาง ชั้นกลาง 1,2,3 (ป.4-5-6) 1.3 ชั้นสูง ชั้นปลาย 1,2,3 (ม.1-2-3) และชั้นสูง 1,2,3 (ม.4-5-6)

ข้อ 2 ให้จัดหลักสูตรการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 ชั้นต้น มีดังนี้

ก. วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี

ข. วิชาเลือก โดยเลือก 1 วิชา ดังนี้ (1) สุขศึกษา และพลศึกษา (2) ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ (3) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (4) ภาษาไทย (5) คณิตศาสตร์ (6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (7) การงานและอาชีพ (8) ภาษาต่างประเทศ (9) คอมพิวเตอร์

ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา หรือวันสำคัญอื่น ๆ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่มุ่งเน้น ให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

2.2 ชั้นกลาง มีดังนี้

ก. วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นโท

ข. วิชาเลือก โดยเลือก 1 วิชา ดังนี้ (1) สุขศึกษา และพลศึกษา (2) ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ (3) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (4) ภาษาไทย (5) คณิตศาสตร์ (6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (7) การงานและอาชีพ (8) ภาษาต่างประเทศ (9) คอมพิวเตอร์

ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาและ วันเข้าพรรษา หรือวันสำคัญอื่นๆ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่มุ่งเน้น ให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

2.3 ชั้นสูง มีดังนี้

ก. วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นเอก

ข. วิชาเลือก โดยเลือก 1 วิชา ดังนี้ (1) สุขศึกษา และพลศึกษา (2) ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ (3) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (4) ภาษาไทย (5) คณิตศาสตร์ (6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (7) การงานและอาชีพ (8) ภาษาต่างประเทศ (9) คอมพิวเตอร์

ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในโอกาสวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา หรือวันสำคัญอื่น ๆ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ข้อ 3 ให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดสอนในวันอาทิตย์ โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง และวันอื่นตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์เห็นสมควร โดยให้เป็นไปตามความเหมาะสมของท้องถิ่น

ข้อ 4 รายละเอียดที่ไม่ได้กำหนดไว้ในประกาศฉบับนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550

3.2.1 การจัดการเรียนการสอน (หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโสมนัสวิหาร 2540)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโสมนัสวิหาร เพื่อให้กิจการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เผยแพร่หลักธรรมสู่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพของสังคม จึงกำหนดจัดการเรียนการสอนขั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ของคณะอาจารย์ฝ่ายวิชาการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโสมนัสวิหาร ที่ได้จัดทำวิชาพระพุทธศาสนาขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักสูตรทุกระดับชั้นเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้การเรียนการสอนในชั้นนี้ได้ผลตามมุ่งหมายที่วางไว้แท้จริง เพื่อให้เหมาะสมและสะดวกสำหรับครูและนักเรียนในชั้นนี้

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโสมนัสวิหาร ได้จัดตั้งขึ้นและดำเนินการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2507 จนถึงปี พ.ศ.2556 นี้ นับเป็นปีที่ 49 ได้ผลิตนักเรียนมาแล้วเป็นจำนวนมากตลอดระยะเวลา 49 ปี ที่ผ่านมา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ฯ แห่งนี้ มีชั้นเรียนที่จะให้ประกาศนียบัตรอยู่ 4 ระดับ มีหลักสูตรเรียน 2 ปีทุกชั้น มีดังต่อไปนี้

1. ประกาศนียบัตรพุทธศาสนาขั้นเตรียม ป.1-ป.3
2. ประกาศนียบัตรพุทธศาสนาขั้นต้น ป.4-ป.6
3. ประกาศนียบัตรพุทธศาสนาชั้นกลาง ม.1-ม.3
4. ประกาศนียบัตรพุทธศาสนาขั้นสูง ม.4-ม.6และอุดมศึกษา

แต่หลักสูตรวิชาต่างๆ ในชั้นเรียนทั้ง 4 ระดับนี้ ส่วนใหญ่ยังไม่ได้จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงมีโครงการจัดพิมพ์ตำราเรียนให้ครบบริบูรณ์ทั้ง 4 ชั้นและทุกชั้นเรียน

วิชาพุทธศาสนา สำหรับทุกชั้นและทุกระดับนี้ คณะอาจารย์ฝ่ายวิชาการของโรงเรียน เป็นผู้เขียนรวบรวมและเรียบเรียงขึ้น ตามความเหมาะสมแก่ชั้นและวัยของผู้เรียน โดยยึดหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก เช่น หลักสูตรศีลธรรม (จริยธรรม) ของกรมวิชาการ และหลักสูตรนันทกรรมของแผนกธรรมสนามหลวง เป็นต้น และยังได้อาศัยแนวหลักสูตรของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์บางแห่งและของกรมการศาสนาอีกด้วย ประกอบด้วยวิชา 3 วิชา คือ 1.วิชาธรรม 2.วิชาพุทธประวัติ 3.วิชา ศาสนพิธีและวัฒนธรรม ในการสอนวิชาทั้ง 3 นี้ ครูอาจารย์ผู้สอนควรสอนสลับกันไป กล่าวคือ ในเดือนหนึ่ง ซึ่งมีการสอนเพียง 4 ครั้ง หรือ 4 คาบ ควรสอนวิชาธรรม 2 ครั้ง วิชาพุทธประวัติ 1 ครั้ง วิชา ศาสนพิธีและวัฒนธรรมไทย 1 ครั้ง หรือจะเลือกบทใดบทหนึ่งที่ครูพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมกับชั้นเรียนและเหตุการณ์ขึ้นมาสอนก็ได้ เช่น วันสำคัญทางศาสนาเมื่อใกล้จะถึงวันสำคัญนั้นๆ แม้จะอยู่บทหลังๆ ก็ควรนำขึ้นมาสอนก่อนได้ ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังให้รักเรียนเกิดความเข้าใจ ซาบซึ้งและอยากปฏิบัติตามมากกว่าที่จะมุ่งสอนแต่ด้านเนื้อหาอย่างเดียวส่วนคืออันใด อันจะพึงเกิดขึ้นจากหลักสูตรและประมวลการสอนนี้

ต่อมาได้ใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาทั้งหมด โดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโสมนัสวิหาร จัดทำขึ้นเองในบางชั้นบางวิชา ส่วนใหญ่ยึดหลักสูตรวิชาศีลธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนวิชาภาษาอังกฤษภาคพระพุทธศาสนายึดแนวหลักสูตรของสภากาชาดศึกษามหากุฎราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2529 ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดพิมพ์หนังสือหลักสูตรศาสนพิธีและวัฒนธรรมไทยขึ้นใช้เองและปัจจุบันใช้หลักสูตรของกรมการศาสนา ส่วนธรรมศึกษา ใช้หลักสูตรของแม่กองธรรม สนามหลวง เช่น วิชาธรรม, วิชาอนุพุทธประวัติ, วิชาเรียงความ, วิชาอุโบสถศีล เป็นต้น และทางศูนย์ (ศพอ.) ได้มีการจัดเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1) วิชาที่เรียน

วิชาที่เรียนมี 5 วิชา คือ 1.วิชาพุทธศาสนา 2.วิชาศาสนพิธี 3.วิชาภาษาอังกฤษ 4.วิชาคณิตศาสตร์ 5.วิชาคอมพิวเตอร์และวัฒนธรรมไทยพร้อมทั้งฝึกสมาธิ

2) ระยะเวลาเรียน

เปิดเรียนในวันอาทิตย์ เวลา 13.00–15.15 น. โดยแบ่งเวลาเรียนเป็น 3 ชั่วโมง เรียนๆละ 45 นาที ในปีหนึ่งมีเวลาเรียนประมาณ 27-30 วัน ไม่มีการปิดภาคเรียนประจำภาค แต่มีการหยุดประจำปี

3) ผู้มีสิทธิเข้าเรียน

ผู้มีสิทธิเข้าเรียน คือ นักเรียน นิสิตและนักศึกษา ซึ่งกำลังเรียนอยู่ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และอุดมศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนจะจัดชั้นเรียนให้ตามความเหมาะสม

4) กิจกรรมหลักของศูนย์ฯ (ศพอ.) ได้แบ่งออกเป็น 2 แผนก

แผนกพุทธศาสนาวินิจฉัย

แผนกธรรมศึกษาวินิจฉัย

5) แผนกพุทธศาสนาวินิจฉัย

ทุกๆ ปี ปีการศึกษา เป็นต้นมา ทางโรงเรียนได้เปลี่ยนชื่อชั้นเรียนทั้ง 10 ชั้นเสียใหม่ เพื่อสะดวกและเหมาะสมในการให้ประกาศนียบัตร และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวินิจฉัย ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งชั้นเรียนเป็น 4 ระดับ คือ ชั้นเตรียม ชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นสูง

6) แผนกธรรมศึกษาวินิจฉัย

ทางโรงเรียนได้เปิดสอนธรรมศึกษาวินิจฉัย สำหรับนักเรียนผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระพุทธรศาสนาในระดับที่กว้างขวางยิ่งขึ้น และได้มีการแบ่งชั้นเรียนไปตามหลักสูตรแผนกธรรมสนามหลวงของทางคณะสงฆ์ ดังนี้

ธรรมศึกษาชั้น ตรี

ธรรมศึกษาชั้น โท

ธรรมศึกษาชั้น เอก

ทางโรงเรียนได้สอนธรรมศึกษา โดยรับสมัครนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวินิจฉัย จากชั้นต่างๆหรือรับจากบุคคลผู้สนใจทั่วไปเข้าเรียน เรียนวันละ 1 ชั่วโมง เวลา 15.00-16.00 น. และเมื่อใกล้สอบจะสอบไล่ธรรมศึกษา ทางโรงเรียนจะเปิดสอนพิเศษให้อีก

7) กำหนดวันสอบไล่ประจำปี

แผนกพุทธศาสนาวินิจฉัย ภาคแรกสอบในวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือนกันยายนส่วนภาคสองสอบในวันอาทิตย์ที่สองหรือที่สามของเดือนธันวาคมของทุกปี สอนศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวินิจฉัย วัดโสมนัสวิหาร

แผนกธรรมศึกษาวินิจฉัย สอบในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี สอบที่สนามสอบธรรมศึกษาสนามหลวง (วัดบวรนิเวศวิหาร) กำหนดสอบวิชาที่เรียน

วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม

วิชาธรรมะ

วิชาพุทธะ

วิชาวินัย ในเดือน 12 โดยใช้เวลาสอบ 1 วัน

8) กำหนดวันเปิดเรียนและปิดประจำปี

เปิดเรียน ในวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือนพฤษภาคมหรือวันอาทิตย์แรกของเดือนมิถุนายน และปิดภาคเรียนในวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือนธันวาคมของทุกปีสิทธิในการรับประกาศนียบัตร

นักเรียนทุกคนในทุกระดับชั้น ที่สมัครเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

วัดโสมนัสวิหารแห่งนี้ จะต้องมีเวลาเรียนติดต่อกันอย่างน้อยเป็นเวลา 2 ปี 4 ภาคการศึกษา และมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนส่วนมากต้องสอบได้ครบทุกวิชาทั้ง 2 ปี จึงจะมีสิทธิรับประกาศนียบัตร

9) กำหนดหลักเกณฑ์ผู้มีสิทธิรับประกาศนียบัตรของทางศูนย์(ศพอ.)

1. พุทธศาสนาชั้นเตรียม ป.1-ป.3
2. พุทธศาสนาชั้นต้น ป.4-ป.6
3. พุทธศาสนาชั้นกลาง ม.1-ม.3
4. พุทธศาสนาชั้นสูง ม.4-ม.6

10) ระยะเวลาและเวลาดำเนินการของศูนย์ฯ (ศพอ.) ได้แบ่งแผนการสอนออกเป็น 3 แผนก ได้แก่

1. แผนกพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เรียนวันอาทิตย์ เวลา 13.00-15.00 น.
(เปิดการเรียนการสอนเดือนมิถุนายน-ธันวาคม ของทุกปี)
2. แผนกธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก เรียนทุกวันเสาร์ เวลา 13.00-15.00 น.
(เปิดอบรมเดือนมิถุนายน-ตุลาคม ของทุกปี)
3. แผนกกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น

11) จำนวนนักเรียนแต่ละปี

แผนกพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีนักเรียนประมาณ 200-250 คน
แผนกธรรมศึกษา มีนักเรียนประมาณ 50-60 คน

12) ผลที่คาดว่าจะ

จะได้รับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. เพื่อปลูกฝังศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
4. เพื่อให้วัดได้เป็นศูนย์กลางอบรมศีลธรรมและกิจกรรมทางศาสนา
5. เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสนำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและพระศาสนาสืบต่อไป

13) ผู้สอน

ผู้สอนที่เป็นบรรพชิตมีจำนวน 12 รูป

ผู้สอน/ครูอาสาที่เป็นฆราวาสมีจำนวน 12 คน

14) ผู้เรียน/กลุ่มเป้าหมาย

เป็นเยาวชนที่อยู่บริเวณตำบลวัดโสมนัสวิหาร เขตป้อมปราบฯ และปริมณฑลของเขต จำนวนนักเรียนโดยเฉลี่ยปีการศึกษาหนึ่งๆ ไม่ต่ำกว่า 200 คน ส่วนผู้เข้าอบรมธรรมศึกษาแต่ละปีมีจำนวน 50-60 คน

15) ผู้ปกครอง

เป็นผู้ปกครองนักเรียนที่อยู่บริเวณตำบลวัดโสมนัสวิหาร เขตป้อมปราบฯ และปริมณฑลของเขต เป็นผู้สมัครเข้าอบรมธรรมศึกษาแต่ละปีมีจำนวนประมาณ 20-40 คน นอกจากการให้การสนับสนุนและความร่วมมือกับนักเรียนและทางศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวัดอาทิตย์อีกด้วย

16) พันธกิจต่างๆที่เกี่ยวข้อง

บ้าน วัด โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน พระสงฆ์ หน่วยงานองค์กรต่างๆ

3.2.2 กำหนดหน้าที่แต่ละฝ่ายของการปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ วัดโสมนัสวิหาร เพื่อทราบหน้าที่และบทบาทแต่ละฝ่ายและกำหนดปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอนให้เรียบร้อยเพื่อความสำเร็จ และให้มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มีดังนี้

1) ฝ่ายกองอำนวยการ

หน้าที่: กำหนดแผนนโยบาย เป้าหมายและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ให้คำปรึกษาและมอบหมายงานต่างๆ และควบคุม ดูแล สนับสนุนฝ่ายต่างๆ ให้เรียบร้อย

2) ฝ่ายวิชาการ

หน้าที่: กำหนดรูปแบบกิจกรรมทางวิชาการเพื่อเสริมหลักสูตรและในโอกาสจัดทำหนังสือต่างๆ

3) ฝ่ายศิลป์

หน้าที่: กำหนดรูปแบบการจัดบอร์ดพิธีเปิด-ปิดและถ่ายรูปทั้งจัดบอร์ดประมวลภาพกิจกรรมต่างๆ และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

4) ฝ่ายปกครอง

หน้าที่: กำหนดให้ปกครองกล่าววาทะเตือนและอบรมให้เป็นที่ไปในข้อระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด

5) ฝ่ายเจ้าหน้าที่ทะเบียนและสถิติวัดผล

หน้าที่: จัดทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียนและทำบัญชีผลการสอบไล่ภาคต่างๆ ตรวจสอบพิจารณาการให้คะแนนและรางวัลต่างๆ รวมไปถึงเอกสารหนังสือติดตามการขาดโรงเรียนของนักเรียนและอื่นๆ

6) ฝ่ายประชาสัมพันธ์/พิธีกร

หน้าที่: เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และทำหน้าที่พิธีกรและแนะนำเรื่องต่างๆ

7) ฝ่ายเหรียญฉีก

หน้าที่: ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และเอกสารเงินอื่นๆ

8) ฝ่ายจัดทำกิจกรรม

หน้าที่: กำหนดให้จัดรูปแบบทำกิจกรรมใช้คอมพิวเตอร์ (เน็ตบุค) โดยผ่านระบบจอโปรเจ็คเตอร์

9) ฝ่ายเลขานุการ

หน้าที่: จัดทำงานสารบรรณ เอกสารสิ่งพิมพ์ และประสานฝ่ายต่างๆ

10) ฝ่ายจัดสถานที่

หน้าที่: กำหนดให้จัดสถานที่พิธีเปิด-ปิดภาคเรียน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑารัตน์ ไพศาล โรจนรัตน์ (2543) ศึกษาบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรม ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรมแก่เยาวชนไทย ศึกษาบทบาทของวัดในด้านกาให้บริการสังคมแก่ชุมชนไทยสมัยใหม่ และในการส่งเสริมเยาวชนไทยในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา และยังศึกษาถึงปัจจัยอื่นที่มีส่วนจูงใจทำให้เยาวชนสนใจโครงการ โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์โดยในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิง

มานุษยวิทยา ซึ่งอาศัยการเก็บข้อมูล โดยการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมและอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อที่จะนำข้อมูลต่างๆ มาเขียนเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ของเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ-ยุวราชรังสฤษฎิ์ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอานาติศย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร รวมทั้งผู้ปกครองของเยาวชนเหล่านี้ กลุ่มเพื่อนและพระอาจารย์ของเยาวชนเหล่านี้รวมจำนวน 24 คน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์มีส่วนสำคัญยิ่งในการขัดเกลาทางศีลธรรมแก่เยาวชน ในด้านบทบาทของวัด เห็นได้ว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์เป็นการให้บริการทางสังคมประการหนึ่งของวัดที่ทำให้แก่สังคมไทยปัจจุบัน และโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์ยังได้ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีปัจจัยและแรงจูงใจอื่น เช่น ความต้องการความรู้เพิ่มเติมในวิชาดนตรีไทย ภาษาต่างประเทศและวิชาอื่น ๆ ที่ทำให้เยาวชนเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติศย์ นอกจากต้องการความรู้ด้านธรรมะ

วิลาศลักษณ์ ชวีวัลลี และคณะ (2543) ทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียน โดยศึกษาผลของรางวัลภายนอกที่เป็นเงิน และข้อมูลป้อนกลับทางบวกที่บอกถึงความสำเร็จของการทำกิจกรรม พร้อมทั้งการแนะนำแนวทางการทำกิจกรรมต่อ โดยไม่ใช้คำพูดที่แสดงการควบคุมที่มีต่อแรงจูงใจภายในในการเล่นเกมของนักเรียน และศึกษาว่านักเรียนที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนสูงเมื่อได้รับรางวัลหรือไม่ ผู้วิจัยศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 96 คน โดยใช้เกมวิศวรรน้อย ซึ่งเป็นเกมที่ผ่านการตรวจสอบว่านักเรียนมีความสนใจในการเล่น และใช้แบบแผนการทดลองแบบสุ่มภายในบล็อก แรงจูงใจภายในวัดโดยใช้แบบสอบถามทั้งก่อนและหลังการทดลอง และโดยการสังเกตพฤติกรรมความสนใจในการเล่นในเวลาอิสระ ผลการวิจัยพบว่า รางวัลภายนอกไม่ได้ทำลายแรงจูงใจภายใน และไม่พบปฏิสัมพันธ์ (interaction effects) ระหว่างวิธีการให้รางวัลกับการรับรู้ความสามารถของตน กล่าวคือ ไม่พบว่านักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูง เมื่อได้รับรางวัลภายนอกแล้ว มีแรงจูงใจภายในแตกต่างจากนักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำเมื่อได้รับรางวัล แต่พบผลหลัก (main effects) คือ นักเรียนที่รับรู้ความสามารถของตนสูง มีความสนุกในการเล่นมากกว่านักเรียนที่รับรู้ความสามารถของตนต่ำ และเมื่อศึกษาพฤติกรรมความสนใจในการเล่น พบว่า นักเรียนที่ได้รับข้อมูลป้อนกลับทางบวกมีพฤติกรรมความสนใจมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

พระมหาทัศนันท์ โบราณมูล (2545) ศึกษาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอานาติศย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการ

บริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านธุรการและการเงิน ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านกิจการนักเรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยส่วนรวมและรายด้าน 2. เพื่อศึกษา ปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านธุรการและการเงิน ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านกิจการนักเรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยส่วนรวมและรายด้าน และ 3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยส่วนรวม และรายด้าน จำแนกตามทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอน ผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือ พบว่า 1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าสภาพการบริหารงานโดยรวมและรายด้าน โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ด้านกิจการนักเรียน ด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านธุรการและการเงิน 2. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ปัญหาการบริหารงานโดยรวมและรายด้าน โดยเฉลี่ยรวมรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เรียงตามลำดับดังนี้ คือ ด้านธุรการและการเงิน ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชน ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านกิจการนักเรียนและด้านบุคคล 3. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารงาน โดยส่วนรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สุขศรี วงศ์ชินวิทย์ (2553) ศึกษาการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่ม โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเข้าร่วม โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 5 โรงเรียน ที่มีคะแนนการทำแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 200 คน ซึ่งการได้มาของกลุ่มทดลองใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยความสมัครใจของนักเรียนในการเข้าร่วม โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยประมวลจาก

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson วิเคราะห์ดัชนีความยากง่ายและอำนาจจำแนก ค่า t-test และการคำนวณหาค่า IOC ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหานรินทร์ ฐิติวิโร (อินทวิ) (2545) การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวน หลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และองค์ประกอบที่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยผู้วิจัยได้มีการพัฒนาแบบทดสอบขึ้นเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ 1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาก่อนเข้าเรียน สถานภาพของครอบครัว 2. แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อคำถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.8 เพื่อให้ให้นักเรียนตอบข้อที่สอดคล้องกับนักเรียนมากที่สุด

ผลการศึกษาพบว่า มีนักเรียนส่วนใหญ่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก (คิดเป็นร้อยละ 71.88) เมื่อพิจารณาข้อคำถามรายชื่อ แล้วสามารถปรับเข้ากับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมการนำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ซึ่งได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา คือเมื่อนักเรียนมีความต้องการจะประสบความสำเร็จทางการเรียนแล้ว นักเรียนควรจะมี ความขยันหมั่นเพียร มีความคิด และจิตใจที่ตั้งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน พร้อมทั้งมีความคิดไตร่ตรองโดยใช้เหตุผลต่อการเรียน

ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นอกจากทำให้ทราบระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จ.ศรีสะเกษ แล้วยังสามารถนำผลไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น มีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน

พระมหากกติ เกตุเรน (2547) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ อำเภอโคกโพธิ์

จังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2547 จำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้ ตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ เพศ การวางแผนเป้าหมายในการเรียน บุคลิกภาพ นิสัยทางการเรียน ทักษะคิดต่อการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา ตัวแปรด้านครอบครัว ได้แก่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน การสนับสนุนของผู้ปกครองต่อการเรียนที่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมในการเรียน ได้แก่ลักษณะทางกายภาพของการเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างไห้ อำเภอ โลกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2547 จำนวน 245 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบสอบถามตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 9 ตัวแปร ได้แก่ เพศหญิง (X2) บุคลิกภาพ (X6) นิสัยทางการเรียน (X7) ทักษะคิดต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา (X8) ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน (X9) การสนับสนุนของผู้ปกครองต่อการเรียนที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (X10) ลักษณะทางกายภาพของการเรียนการสอน (X11) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (X12) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน(X13)

2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 1 ตัวแปร คือ เพศชาย(X1)

3. ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี 3 ตัวแปร ได้แก่ การวางแผนเป้าหมายในการเรียน เรียนเพื่อรู้ (X3) เรียนเพื่อหวังผลตอบแทน หรือถูกบังคับ (X4) และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (X5)

4. ตัวแปรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 5 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากตัวแปรที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (X12) ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน (X9) นิสัยทางการเรียน (X7) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X13) และการสนับสนุนของผู้ปกครองต่อการเรียนที่ศูนย์ศึกษา

ปราณี หล้าเบญจสะ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ในการทำนายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ตัวแปรระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เจตคติต่อการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และการสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครอง โดยที่ตัวแปรระดับนักเรียนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 40.47

2. ตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ คุณภาพการสอนของครู และสภาพแวดล้อมทางวิชาการของโรงเรียน โดยตัวแปรทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 50.7

3. สมการพยากรณ์ในการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี มีดังนี้ 1. นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เจตคติต่อการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และการสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครอง โดยที่ตัวแปรระดับนักเรียนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 40.47 2. ตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ คุณภาพการสอนของครู และสภาพแวดล้อมทางวิชาการของโรงเรียน โดยตัวแปรทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 50.7

มหาสมยศ เพ็ญสา (2553) การศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ประชากรที่ศึกษาเป็นนักเรียนโรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 820 คน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชา

พระพุทธศาสนา สุ่มจากนักเรียนที่มีคะแนนแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ซึ่งสมัครเข้าร่วมโปรแกรมได้จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1)แบบสอบถามอิทธิบาท 4 ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 2) แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และ 3) โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ t -test และ F -test ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีอิทธิบาท 4 ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
2. นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
3. นักเรียนชายหญิงมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน
4. นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน
5. แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอิทธิบาท 4 ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมสุข นิธิอุทัย (2554) ศึกษาวิจัยปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดจงคำอำเภองาว จังหวัดลำปาง ประชากรในการวิจัยมีจำนวน 153 รูป ประกอบด้วย เจ้าสำนักและนักเรียน ป.ศ. 1-9 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ณ วัดจงคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง การสุ่มตัวอย่างประกอบด้วย พระภิกษุ 16 รูป และสามเณร 137 รูป เครื่องมือใช้ที่วิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 และ ตอนที่ 4 ลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (CHECK LIST) ตอนที่ 3 และ ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดจงคำ อำเภองาว จังหวัดลำปางตามแบบสอบถาม 5 ชั้น ผลปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่าความเที่ยงตรงของคำถามในเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 และ ตอนที่ 4 เท่ากับ 0.634 และ 0.973

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ต่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดจงคำในด้าน ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ(Process) และด้านผลผลิต (Product) โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยความพึงใจต่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปอาคารสถานที่ ด้านบริหารจัดการหลักสูตรเนื้อหา ด้านบุคลากรผู้นำ ปฏิบัติการสอนของครู และ ด้านการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

พระมนัส ฐมฺมโรโต (2554) ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแรงจูงใจจากพุทธวิธีสอน เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาทฤษฎีและแนวคิดการสร้างแรงจูงใจ 2) เพื่อศึกษาวิธีสร้างแรงจูงใจที่ปรากฏในพุทธวิธีการสอน 3) เพื่อนำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้พุทธวิธีวิธีการสร้างแรงจูงใจมาใช้ในสังคมผลการศึกษา ทฤษฎีและแนวคิด สรุปว่าแรงจูงใจหมายถึง สภาวะที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา โดยอาศัยแรงขับทั้งภายในภายนอกและปัจจัยต่างๆ อีกหลายประการ โดยผู้สร้างแรงจูงใจต้องมีความสามารถในการนำทฤษฎีมาปรับใช้อ่านบุคคลและสถานการณ์ให้ออกพร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

ผลการศึกษาที่เป็นการวิจัยเชิงเอกสารค้นคว้าจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องได้ พบว่า ก่อนแสดงธรรมทุกครั้งพระพุทธเจ้าทรงเตรียมความพร้อมของบุคคลทุกชั้นวรรณะที่ทรงโปรดแสดงธรรม โดยสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การสร้างความศรัทธาให้บุคคลนั้นๆ หรือขณะนั้นๆ มีต่อพระองค์ คำพูดที่โน้มน้าวใจ การแสดงปาฏิหาริย์ สื่อการสอน การอุปมาเปรียบเทียบ นิทานชาดกต่างๆ และการแสดงอนุบุพพิกษา หลักการประยุกต์ใช้แรงจูงใจจากพุทธวิธีสอน คือ สร้างแรงจูงใจเพื่อให้ทุกคนพึ่งตนเองได้ กระตุ้นให้ลงมือกระทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลเปลี่ยนแปลงในชีวิต ไม่เป็นผู้หลงหรือผู้สับสนขาดสติ มีความเพียรอดทนที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ด้วยตัวของตัวเองจนเกิดผลประโยชน์กับตนเองและสังคมรอบข้าง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียด 4 ประเด็นหลักประกอบด้วย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 นักเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่เรียนอยู่ทุกระดับชั้นซึ่งอายุ 8-15 ปี ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร 67 ศูนย์ จำนวนประมาณ 19,548 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โดยสุ่มอย่างง่ายกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 9 ศูนย์ ให้กระจายครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร แก่นักเรียนทั้ง 4 ระดับ คือ ระดับ 1 (ป. 1-3) ระดับ 2 (ป. 4-6) ระดับ 3 (ม. 1-3) ระดับ 4 (ม. 4-6) ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 468 คน (คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางเครจซี่และมอร์แกน (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 377 คน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงรายชื่อศูนย์และจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจากศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์
เขตกรุงเทพมหานคร

ชื่อศูนย์ศึกษา (ศพอ.)	ระดับการศึกษา				รวม (คน)
	ชั้นประถม	ชั้นประถม	ชั้นมัธยมปี	ชั้นมัธยมปี	
	ปีที่ 1-3	ปีที่ 4-6	ที่ 1-3	ที่ 4-6	
1. ศพอ. โรงเรียนวัดมหาธาตุ (ม.จร.)	7	39	11	9	66
2. ศพอ. วัดราชาธิวาสวิหาร	7	30	11	9	57
3. ศพอ. วัดอนงค์าราม	7	30	11	9	57
4. ศพอ. วัดนาคปรก	7	30	11	15	63
5. ศพอ. วัดประยูรวงศาวาส	7	30	11	9	57
6. ศพอ. วัดเบญจมบพิตร	7	30	12	9	58
7. ศพอ. วัดเชตุพนวิมลมังคลาราม	7	30	11	9	57
8. ศพอ. วัดบางสะแกใน	-	-	11	9	20
9. ศพอ. วัดโสมมัสวิหาร	3	30	-	-	33
รวม 9 ศูนย์	52	249	89	78	468

1.2 พระผู้สอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง คือ พระผู้สอนประจำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร 67 ศูนย์ จำนวน 938 รูป ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงพระผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนและมีนักเรียนค่อนข้างมากทั้ง 5 ศูนย์ จาก 9 ศูนย์ คือ ศพอ. โรงเรียนวัดมหาธาตุ (ม.จร.) ศพอ. วัดราชาธิวาสวิหาร ศพอ. วัดนาคปรก ศพอ. วัดประยูรวงศาวาส และ ศพอ. วัดเบญจมบพิตร ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 30 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ 1 ข้อคำถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น

ตอนที่ 2 ข้อคำถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนเป็นลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อคำถามแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับพระผู้สอน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อคำถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา สมณศักดิ์ วัตถุประสงค์การศึกษาฯ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา (พระผู้สอน) เป็นลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับเช่นเดียวกัน

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีดังนี้

2.2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนรู้จากนักการศึกษาหลายท่าน เช่น อุมารณ สุขารมณ (2550) แล้วนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 72 ข้อ

2.2.2 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือบทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบถึงประเด็นต่างๆ ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร นิยามศัพท์ คำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียน รวมถึงหลักธรรมและแนวปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา

2.2.3 ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อหลักที่จะสอบถาม กำหนดรายละเอียด เป็นประเด็นหลัก และสร้างแบบสอบถามปลายเปิดแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 3 รูปที่มีประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า หลักธรรมที่สำคัญ ได้แก่ อิทธิบาท 4 และแรงจูงใจด้านต่างๆ

เช่น ด้านความสนใจ ด้านอยากรู้ อยากเห็น ด้านความต้องการ ความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้ปกครอง ด้านสื่อการสอน เป็นต้น

2.2.4 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและประเด็นที่สำคัญมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนแบบมีโครงสร้าง

2.2.5 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนวิชาพุทธศาสนามีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือมีแรงจูงใจระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด โดยให้นักเรียนเลือกตอบเพียงระดับใดระดับหนึ่ง จำนวน 72 ข้อ

2.3 การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3.2 การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ท่าน คือ ดร.พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์ พระมหา ดร.สุเทพ ศรีทอง และ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒน์ะกุลตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง และข้อคำถาม ตรวจสอบแก้ไขเรื่องเนื้อหา ภาษาและประเด็นคำถาม เพื่อให้เกิดความถูกต้องและครอบคลุมมากขึ้น

2.3.3 ผลการวิเคราะห์ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบสอบถามมีค่า IOC ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 72 รายการ) ได้ค่า ความเหมาะสมและความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ .73

2.3.4 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขอนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ ศร 0522.16 (บ)/425 ลงวันที่ 17 กันยายน 2556 เพื่อขอความร่วมมือจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ในการขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีนักเรียนทั้ง 4 ระดับ คือ ระดับ 1 (ป. 1-3) ระดับ 2 (ป. 4-6) ระดับ 3 (ม. 1-3) ระดับ 4 (ม. 4-6) ทั้ง 9 ศูนย์ฯ ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด 468 คน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้ง 9 ศูนย์ ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 420 ชุด หลังจากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 377 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.55

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 การกำหนดระดับคะแนนในการตอบแต่ละข้อคำถามของแบบสอบถาม ประกอบด้วย

1) การกำหนดระดับคะแนนจากแบบสอบถาม กรณีเป็นข้อคำถามในเชิงบวก

มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นมากที่สุด	เท่ากับ 5 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นมาก	เท่ากับ 4 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นปานกลาง	เท่ากับ 3 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นน้อย	เท่ากับ 2 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นน้อยที่สุด	เท่ากับ 1 คะแนน

2) การกำหนดระดับคะแนนจากแบบสอบถาม กรณีเป็นข้อคำถามในเชิงลบ

มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นมากที่สุด	เท่ากับ 1 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นมาก	เท่ากับ 2 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นปานกลาง	เท่ากับ 3 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นน้อย	เท่ากับ 4 คะแนน
มีระดับแรงจูงใจในข้อคำถามนั้นน้อยที่สุด	เท่ากับ 5 คะแนน

4.1.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษา

1) ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) ใช้สถิติเชิงอนุมาน ในการเปรียบเทียบแรงจูงใจของชั้นเรียนแต่ละระดับ โดยใช้ค่าสถิติ ANOVA กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1.3 การแปลความของคะแนน

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง	มีแรงจูงใจ	อยู่ในระดับ	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง	มีแรงจูงใจ	อยู่ในระดับ	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง	มีแรงจูงใจ	อยู่ในระดับ	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง	มีแรงจูงใจ	อยู่ในระดับ	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง	มีแรงจูงใจ	อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

4.2 สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

4.2.1 การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยใช้ประเมินสูตรดัชนีความเหมาะสมของข้อคำถามกับเนื้อหาโดยใช้สูตร บุญชม ศรีสะอาด (2546)

$$IOC = \frac{R}{N}$$

IOC = ดัชนีความเหมาะสมของข้อคำถามกับเนื้อหา

R = ผลรวมคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้คะแนน +1 สำหรับข้อที่แน่ใจว่าเหมาะสม

ให้คะแนน 0 สำหรับข้อที่ไม่แน่ใจ

ให้คะแนน -1 สำหรับข้อที่แน่ใจว่าไม่เหมาะสม

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปเป็นข้อคำถามที่ใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.50 ลงมา เป็นข้อคำถามที่ต้องปรับปรุงหรือตัดออก

4.2.2 การหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbrach Alpha Coefficient:

a) (บุญชม ศรีสะอาด 2543) กำหนดค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (a) ทั้งฉบับตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เรื่องแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น ของนักเรียนและพระผู้สอน

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับชั้นเรียนต่างๆ

ตอนที่ 4 แนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนและพระผู้สอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น ของนักเรียน และพระผู้สอน

ผู้วิจัยนำเสนอตารางที่ 1 ถึง 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละของนักเรียนจำแนกตาม เพศ และระดับชั้น

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	235	49.16
หญิง	243	50.84
2. ระดับชั้นที่กำลังศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 1-3	52	11.1
ประถมศึกษาปีที่ 4-6	249	53.2
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3	89	19.0
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6	78	16.7
รวม	468	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นเพศหญิงมากกว่าคือมี จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 50.84 และอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 249คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมา อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0

ตารางที่ 4.2 จำนวน ร้อยละของพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
จำแนกตาม อายุ ตำแหน่งสมศักดิ์ วัดที่จำพรรษา จำนวนปีจำพรรษา
วุฒิการศึกษา สำเร็จการเปรียญ

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. อายุ (ปี)		
25-30	16	41.0
31-35	9	23.1
36-40	8	20.4
41-45	1	2.6
46-50	2	5.1
51-55	1	2.6
56-60	1	2.6
60 ปี ขึ้นไป	1	2.6
4. ตำแหน่ง สมศักดิ์		
พระมหาเปรียญ	8	20.5
ไม่ระบุ	31	79.5
5. วัดที่จำพรรษา		
วัดมหาธาตุ	6	15.4
วัดราชาธิวาสวิหาร	6	15.4
วัดเบญจมบพิตร	7	17.9
วัดอนงคาราม	6	15.4
วัดประยูรวงศาวาส	7	17.9
วัดนาคปรก	7	17.9

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. จำนวนปีพรรษา		
1-5 ปี	6	15.4
6-10 ปี	9	23
11-15 ปี	6	15.4
16-20 ปี	6	15.4
21-25 ปี	3	7.7
25-30 ปี	1	2.6
31-35 ปี	6	15.4
36-40 ปี	2	5.1
มากกว่า 40 ปี	-	-
7. วุฒิการศึกษา		
ม.6	13	33.3
อนุปริญญา	-	-
ปริญญาตรี	17	43.6
ไม่ระบุ	9	23.1
8. สำเร็จการเปรียญ		
ประโยค 1	1	2.6
ประโยค 2	3	7.7
ประโยค 3	2	5.1
ประโยค 4	8	20.5
ประโยค 5	2	5.1
ประโยค 6	15	38.5
ไม่ระบุ	8	20.5

จากตารางที่ 4.2 พบว่า พระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีอายุ อยู่ระหว่าง 25-30 ปี มากที่สุด จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมา มีอายุ อยู่ระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.1 ไม่ระบุสมณศักดิ์ จำนวน 31 รูป รองลงมา มีสมณศักดิ์ พระมหา

เปรียญ จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.5 จำพรรษาที่วัดเบญจมบพิตร วัดประยูรวงศาวาส วัดนาคปรก จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.9 รองลงมา จำพรรษาที่วัดมหาธาตุ วัดราชาธิวาสวิหาร และวัดอนงคารามจำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.4 จำนวนปีพรรษา อยู่ระหว่าง 6-10 ปี มากที่สุดจำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 23 รองลงมา 1-5 ปี, 11-15 ปี, 16-20 ปี และ 31-35 ปี จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.4 มีวุฒิการศึกษาอยู่ในปริญญาตรี จำนวน 17 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.6 และสำเร็จการเปรียญ มากที่สุด ระดับประโยค 6 จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาสำเร็จการเปรียญ ระดับประโยค 4 และไม่ระบุ จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.5

ตารางที่ 4.3 จำนวน ร้อยละของพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
จำแนกตามการเป็นพระอาจารย์ประจำและระยะเวลาการสอน

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
9. เป็นพระอาจารย์ประจำ ศพอ.		
วัดมหาธาตุ	6	15.4
วัดราชาธิวาสวิหาร	6	15.4
วัดเบญจมบพิตร	7	17.9
วัดอนงคาราม	6	15.4
วัดประยูรวงศาวาส	7	17.9
วัดนาคปรก	7	17.9
10. ระยะเวลาการสอน		
1-5 ปี	16	41
6-10 ปี	12	30.7
10 ปี ขึ้นไป	11	28.3
11. เป็นพระอาจารย์ประจำ ศพอ. ร.ร.		
วัดมหาธาตุ	2	5.1
วัดราชาธิวาสวิหาร	2	5.1
วัดเบญจมบพิตร	2	5.1
วัดอนงคาราม	1	2.6

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
วัดเชตุพน	-	-
วัดประยูรวงศาวาส	1	2.6
วัดนาคปรก	3	7.7
ไม่ระบุ	28	71.8
12. ระยะเวลาการสอน		
1-5 ปี	16	41
6-10 ปี	12	30.7
10 ปี ขึ้นไป	11	28.3

จากตารางที่ 4.3 พบว่า พบว่า พระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นพระอาจารย์ประจำ มากที่สุด ที่วัดเบญจมบพิตร วัดประยูรวงศาวาส วัดนาคปรก จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.9 รองลงมา จำพรรษาที่วัดมหาธาตุ วัดราชาธิวาสวิหาร และวัดอนงคารามจำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.4 มีระยะเวลาการสอน ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมา มีระยะเวลาการสอน ระหว่าง อยู่ ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.7 และไม่ระบุเป็นพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียน มากที่สุด จำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.8 รองลงมาเป็นพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนวัดนาคปรก จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.7 มีระยะเวลาการสอน ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมา มีระยะเวลาการสอน ระหว่าง อยู่ ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.7

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ผู้วิจัยนำเสนอตารางที่ 4- 22 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร แยกเป็นรายประเภทแรงจูงใจ

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
ประเภทแรงจูงใจ			
1. แรงจูงใจภายใน	4.23	.86	มาก
2. แรงจูงใจภายนอก	4.23	.88	มาก
รวมเฉลี่ย	4.23	.87	มาก

จากตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายด้าน

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
1. ด้านความสนใจ	4.08	.93	มาก
2. ด้านความอยากรู้อยากเห็น	4.20	.88	มาก
3. ด้านความสบายใจ	4.26	.86	มาก
4. ด้านความภาคภูมิใจ	4.43	.78	มาก
5. ด้านความต้องการ	4.22	.83	มาก
6. ด้านความพึงพอใจ	4.09	.90	มาก
7. ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ	4.35	.82	มาก
8. ด้านความซาบซึ้ง	4.24	.84	มาก
9. ด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต	4.17	.89	มาก
10. ด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์	4.25	.86	มาก
รวมเฉลี่ย	4.23	.86	มาก

จากตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$)และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความภาคภูมิใจ นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$) รองลงมา ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความสนใจ

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
1. ด้านความสนใจ			
1.1 ข้าพเจ้ามีความสนใจที่จะสมัครเข้ามาเรียนในศูนย์นี้ด้วยตนเอง	4.11	.94	มาก
1.2 ข้าพเจ้าจะให้ความสนใจและตั้งใจทำงานทุกอย่างตามที่มอบหมาย	4.07	.90	มาก
1.3 ข้าพเจ้าสมัครเรียนเพราะว่ามีตัวอย่างเพื่อนๆที่เรียนไปแล้วเป็นคนดีของสังคม	4.05	.96	มาก
เฉลี่ย	4.08	.93	มาก

จากตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความสนใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีความสนใจที่จะสมัครเข้ามาเรียนในศูนย์นี้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าจะให้ความสนใจและตั้งใจทำงานทุกอย่างตามที่มอบหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แยกเป็นรายข้อ ด้านอยากรู้อยากเห็น

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
2. ด้านอยากรู้อยากเห็น			
2.1 ข้าพเจ้าอยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่อาจารย์สอน	4.20	.91	มาก
2.3 ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.08	.90	มาก
2.4 ข้าพเจ้าอยากได้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต	4.31	.82	มาก
เฉลี่ย	4.20	.88	มาก

จากตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจด้านอยากรู้อยากเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าอยากได้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าอยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่อาจารย์สอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความสบายใจ

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
3. ด้านความสบายใจ			
3.1 ข้าพเจ้ามีความสบายใจเมื่อได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.19	.89	มาก
3.2 ข้าพเจ้าสบายใจเมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า	4.30	.85	มาก
3.3 ข้าพเจ้ามีความสบายใจเมื่อได้รับอบรมสั่งสอนจากพระอาจารย์ผู้สอน	4.28	.85	มาก
เฉลี่ย	4.26	.86	มาก

จากตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความสบายใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อข้าพเจ้าสบายใจเมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) รองลงมาหัวข้อนักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อข้าพเจ้ามีความสบายใจเมื่อได้รับอบรมสั่งสอนจากพระอาจารย์ผู้สอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความภาคภูมิใจ

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
4. ด้านความภาคภูมิใจ			
4.1 ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่เป็นชาวพุทธ	4.61	.73	มากที่สุด
4.2 ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	4.35	.78	มาก
4.3 ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้นำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้	4.34	.84	มาก
เฉลี่ย	4.43	.78	มาก

จากตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่านักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความภาคภูมิใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่เป็นชาวพุทธ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แยกเป็นรายชื่อ ด้านความต้องการ

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
5. ด้านความต้องการ			
5.1 ข้าพเจ้าต้องการมีความรู้วิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไป ประยุกต์ในชีวิตประจำวัน	4.28	.82	มาก
5.2 ข้าพเจ้าต้องการเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา	4.21	.80	มาก
5.3 ข้าพเจ้าต้องการได้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาใหม่ เพิ่มเติมอยู่เสมอ	4.17	.88	มาก
เฉลี่ย	4.22	.83	มาก

จากตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าต้องการมีความรู้วิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าต้องการเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ ด้านความพึงพอใจ

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
6. ด้านความพึงพอใจ			
6.1 ข้าพเจ้ามีความรู้สึกรักและชอบที่จะเรียนวิชา พระพุทธศาสนา	4.13	.85	มาก
6.2 ข้าพเจ้าพึงพอใจในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ ศูนย์ฯ	4.16	.89	มาก
6.3 ข้าพเจ้ารู้สึกกระตือรือร้นเมื่อถึงวัน/เวลาเรียน	3.99	.98	มาก
เฉลี่ย	4.09	.90	มาก

จากตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าพึงพอใจในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศูนย์ฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีความรู้สึกรักและชอบที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$)

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
7. ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ			
7.1 ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นในการสอนของศูนย์จึงมาสมัครเรียน	4.28	.89	มาก
7.2 ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในพระรัตนตรัย	4.38	.79	มาก
7.3 ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า	4.40	.77	มาก
เฉลี่ย	4.35	.82	มาก

จากตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความศรัทธา/ความเชื่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในพระรัตนตรัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$)

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความซาบซึ้ง

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
8. ด้านความซาบซึ้ง			
8.1 ข้าพเจ้ามีความประทับใจในความปรารถนาดีของบุคลากรของศูนย์ฯที่ได้เข้ามาเรียน	4.28	.89	มาก
8.2 ข้าพเจ้าซาบซึ้งในการศึกษาหลักสูตรเพราะได้รับประโยชน์นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.38	.79	มาก
เฉลี่ย	4.40	.77	มาก

จากตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความซาบซึ้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าซาบซึ้งในการศึกษาหลักสูตรเพราะได้รับประโยชน์นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีความประทับใจในความปรารถนาดีของบุคลากรของศูนย์ฯที่ได้เข้ามาเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$)

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
 ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ
 ด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
9. ด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต			
9.1 ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	4.17	.89	มาก
9.2 ข้าพเจ้าตั้งความหวังที่จะได้รับความรู้จากการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา	4.17	.89	มาก
9.3 ข้าพเจ้าจะตั้งใจแน่วแน่มั่นคงที่จะเรียนให้จบหลักสูตร	4.18	.91	มาก
เฉลี่ย	4.17	.89	มาก

จากตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าจะตั้งใจแน่วแน่มั่นคงที่จะเรียนให้จบหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและข้าพเจ้าตั้งความหวังที่จะได้รับความรู้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$)

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายข้อ ด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายใน			
10. ด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์			
10.1 ข้าพเจ้าจะฝ่าฟันปัญหาต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	4.26	.87	มาก
10.2 ข้าพเจ้ายึดมั่นในสุภาษิตกับความกล้าที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น” ซึ่งตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา	4.28	.82	มาก
10.3 วิชาที่เรียนแม้จะยากข้าพเจ้าก็จะตั้งใจเรียนให้ประสบความสำเร็จ	4.22	.88	มาก
เฉลี่ย	4.25	.86	มาก

จากตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ายึดมั่นในสุภาษิตกับความกล้าที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น” ซึ่งตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าจะฝ่าฟันปัญหาต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$)

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยของแรงงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายด้าน

หัวข้อ	ระดับแรงงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงงใจภายนอก			
1. ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง,การสนับสนุน)	4.43	.77	มาก
2. ด้านครู	4.27	.85	มาก
3. ด้านสื่อการสอน	4.05	.95	มาก
4. ด้านสถานที่	4.22	.91	มาก
5. ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน	4.20	.91	มาก
6. ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ	4.20	.91	มาก
รวมเฉลี่ย	4.23	.88	มาก

จากตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยของแรงงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีแรงงใจในด้านผู้ปกครอง (ความคาดหวัง การสนับสนุน) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$) รองลงมา นักเรียนมีแรงงใจในด้านครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$)

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยของแรงงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ
ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง การสนับสนุน)

หัวข้อ	ระดับแรงงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงงใจภายนอก			
1. ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง,การสนับสนุน)			
1.1 ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	4.39	.794	มาก
1.2 ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเป็นคนดี	4.53	.704	มากที่สุด
1.3 ผู้ปกครองเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเมื่อต้องทำกิจกรรมร่วมกับทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	4.37	.805	มาก
เฉลี่ย	4.43	.77	มาก

จากตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยแรงงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงงใจในด้านผู้ปกครอง (ความคาดหวัง การสนับสนุน) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงงใจในหัวข้อ ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเป็นคนดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$) รองลงมา นักเรียนมีแรงงใจในหัวข้อ ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$)

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ ด้านครู

หัวข้อ	ระดับแรงงูใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงงูใจภายนอก			
2. ด้านครู			
2.1 ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน	4.32	.825	มาก
2.2 ครูสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน	4.27	.811	มาก
2.3 ครูให้คำแนะนำในการเรียนเสมอ	4.31	.835	มาก
2.4 ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยเรียน	4.19	.913	มาก
2.5 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ในระหว่างการเรียนการสอน	4.31	.873	มาก
2.6 ครูอธิบายเนื้อหาสาระได้ชัดเจน	4.22	.852	มาก
เฉลี่ย	4.27	.85	มาก

จากตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงงูใจในด้านครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงงูใจในหัวข้อ ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.32$) รองลงมา นักเรียนมีแรงงูใจในหัวข้อ ครูให้คำแนะนำในการเรียนเสมอและ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ในระหว่างการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$)

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ ด้านสื่อการสอน

หัวข้อ	ระดับแรงงูใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงงูใจภายนอก			
3.ด้านสื่อการสอน			
3.1 อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ครูใช้มีสภาพดีพร้อมในการใช้งาน	4.20	.888	มาก
3.2 ห้องเรียนมีสื่ออุปกรณ์การเรียนที่มีความทันสมัย	3.96	.966	มาก
3.3 นักเรียนมีโอกาสได้ใช้สื่อสม่าเสมอ	4.00	.999	มาก
เฉลี่ย	4.05	.95	มาก

จากตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยของแรงงูใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงงูใจในด้านสื่อการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงงูใจในหัวข้อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ครูใช้มีสภาพดีพร้อมในการใช้งาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) รองลงมา นักเรียนมีแรงงูใจในหัวข้อ นักเรียนมีโอกาสได้ใช้สื่อสม่าเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$)

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ ด้านสถานที่

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายนอก			
4. ด้านสถานที่			
2.1 สภาพสถานที่เรียนมีความสะอาดสะอาด และร่มรื่น สวยงาม	4.19	.903	มาก
2.2 สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศถ่ายเทเย็นสบาย	4.17	.909	มาก
2.3 สภาพห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และโต๊ะ เก้าอี้มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน	4.30	.927	มาก
เฉลี่ย	4.22	.91	มาก

จากตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ สภาพห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และโต๊ะเก้าอี้มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ สภาพสถานที่เรียนมีความสะอาดสะอาด และร่มรื่นสวยงาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$)

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ
ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

หัวข้อ	ระดับแรงจูงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงจูงใจภายนอก			
5. ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน			
2.1 ข้าพเจ้าและเพื่อนให้กำลังใจ และเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆสม่ำเสมอ	4.19	.887	มาก
2.2 ข้าพเจ้าทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนด้วยความรักและความสามัคคี	4.18	.932	มาก
2.3 ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถให้ปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนได้	4.24	.932	มาก
เฉลี่ย	4.22	.91	มาก

จากตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถให้ปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$) รองลงมา นักเรียนมีแรงจูงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าและเพื่อนให้กำลังใจ และเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ สม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$)

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยของแรงงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แยกเป็นรายชื่อ ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ

หัวข้อ	ระดับแรงงใจ		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แรงงใจภายนอก			
6. ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ			
6.1 การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของข้าพเจ้านำมาซึ่ง ความภูมิใจและการยอมรับของเพื่อนๆ	4.26	.902	มาก
6.2 ข้าพเจ้าได้รับคำชมเชยจากสังคมหลังจากได้รับรางวัล เรียนดี	4.18	.893	มาก
6.3 ข้าพเจ้าได้รับคำชื่นชมจากญาติพี่น้องเมื่อได้เรียนวิชา พระพุทธศาสนา	4.15	.950	มาก
เฉลี่ย	4.20	.91	มาก

จากตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยของแรงงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงงใจในด้านเกียรติยศ/การยอมรับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนมีแรงงใจในหัวข้อ การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของข้าพเจ้านำมาซึ่งความภูมิใจและการยอมรับของเพื่อนๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$) รองลงมา นักเรียนมีแรงงใจในหัวข้อ ข้าพเจ้าได้รับคำชมเชยจากสังคมหลังจากได้รับรางวัลเรียนดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับชั้นเรียนต่างๆ

ผู้วิจัยนำเสนอตาราง 4.23 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร แยกตามระดับชั้น

ชั้นปี	แรงจูงใจ		n	f	p
	\bar{X}	SD.			
ประถมศึกษาปีที่ 1-3	4.44	.52	52		
ประถมศึกษาปีที่ 4-6	4.13	.65	249	1.95	.05
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3	4.08	.69	88		
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6	4.27	.52	78		
รวมเฉลี่ย	4.17	.63	468		

Df = 465 p < .05

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อแยกตามระดับชั้น พบว่า มีแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับทั้ง 4 ระดับอยู่ในระดับ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .05

ตอนที่ 4 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนและพระผู้สอน

4.1 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้วิจัย
นำเสนอตาราง 4.24 - 4.30 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
เขตกรุงเทพมหานคร แยกเป็นรายด้าน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน			
1. ด้านตัวนักเรียน	4.28	.84	เห็นด้วยมาก
2. ด้านครูผู้สอน	4.26	.86	เห็นด้วยมาก
3. ด้านสถานที่	4.07	1.02	เห็นด้วยมาก
4. ด้านวิธีการสอน	4.30	.87	เห็นด้วยมาก
5. ด้านสื่อการสอน	4.16	.91	เห็นด้วยมาก
6. ด้านผู้ปกครอง	4.39	.82	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.24	.89	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตาม
ความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า นักเรียนมี
ความคิดเห็นว่าควรเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.24$) และเมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยใน
ด้านผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.39$) รองลงมา คือ ด้านวิธีการสอน ($\bar{X}=4.30$)

ตารางที่ 4.25 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายชื่อ ด้านตัวนักเรียน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน			
1. ด้านตัวนักเรียน			
1.1 การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชา พระพุทธศาสนา	4.49	.737	เห็นด้วยมาก
1.2 การที่ผู้เรียนๆแล้วได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง	4.13	.832	เห็นด้วยมาก
1.3 การที่ผู้เรียนเห็นว่าเรียนแล้วไม่มีผลกระทบกับเวลา เรียนปกติ	4.21	.942	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.28	.84	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.25 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตาม
ความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านตัวนักเรียน เมื่อพิจารณาโดยรวม
พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
($\bar{X}=4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
โดยใน หัวข้อ การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
($\bar{X}=4.49$) รองลงมา คือ หัวข้อ การที่ผู้เรียนเห็นว่าเรียนแล้วไม่มีผลกระทบกับเวลาเรียนปกติ
($\bar{X}=4.21$)

ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายชื่อ ด้านครูผู้สอน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน			
2. ด้านครูผู้สอน			
2.1 ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน	4.28	.862	เห็นด้วยมาก
2.2 บุคลิกภาพของครูผู้สอนเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเสื่อมใส	4.25	.870	เห็นด้วยมาก
2.3 ครูผู้สอนควรให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน	4.26	.832	เห็นด้วยมาก
2.4 ครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง	4.27	.873	เห็นด้วยมาก
2.5 ครูผู้สอนมีความเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้	4.25	.875	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.26	.86	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านครูผู้สอน เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 5 ข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยในหัวข้อ ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.28$) รองลงมา คือ หัวข้อ ครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง ($\bar{X}=4.27$)

ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายชื่อ ด้านสถานที่

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน			
3. ด้านสถานที่			
3.1 ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก	4.33	.887	เห็นด้วยมาก
3.2 ห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอ	4.09	.977	เห็นด้วยมาก
3.3 ห้องเรียนไม่มีเสียงรบกวนในขณะที่เรียน	3.80	1.200	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.07	1.02	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านสถานที่ เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยใน หัวข้อ ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.33$) รองลงมา คือ หัวข้อ ห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอ ($\bar{X}=4.09$)

ตารางที่ 4.28 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายชื่อ ด้านวิธีการสอน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน			
4.ด้านวิธีการสอน			
4.1 ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน	4.33	.902	เห็นด้วยมาก
4.2 ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นใน ระหว่างการเรียนการสอน	4.29	.831	เห็นด้วยมาก
4.3 ครูผู้สอนสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน	4.29	.876	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.30	.87	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.28 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านวิธีการสอน เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยในหัวข้อ ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.33$) รองลงมา คือ หัวข้อ ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน และครูผู้สอนสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน ($\bar{X}=4.29$)

ตารางที่ 4.29 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายชื่อ ด้านสื่อการสอน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน			
5.ด้านสื่อการสอน			
5.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน	4.17	.948	เห็นด้วยมาก
5.2 สื่อการสอนมีความหลากหลาย	4.13	.884	เห็นด้วยมาก
5.3 ใช้สื่อการสอนเพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น	4.19	.898	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.16	.91	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.29 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านสื่อการสอน เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยใน หัวข้อ ใช้สื่อการสอนเพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.19$) รองลงมา คือ หัวข้อ สื่อและอุปกรณ์การเรียนทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน ($\bar{X}=4.17$)

ตารางที่ 4.30 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แยกเป็นรายชื่อ ด้านผู้ปกครอง

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน			
6. ด้านผู้ปกครอง			
6.1 ผู้ปกครองให้การสนับสนุน	4.43	.808	เห็นด้วยมาก
6.2 ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา	4.41	.806	เห็นด้วยมาก
6.3 ผู้ปกครองให้ความชื่นชมต่อการเรียนของผู้เรียน	4.34	.849	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.39	.82	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.30 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยในหัวข้อ ผู้ปกครองให้การสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.43$) รองลงมา คือ หัวข้อ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X}=4.41$)

4.2 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน ผู้วิจัย
นำเสนอตาราง 4.31 – 4.37 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.31 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
แยกเป็นรายด้าน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของพระผู้สอน			
1. ด้านตัวนักเรียน	4.29	.81	เห็นด้วยมาก
2. ด้านครูผู้สอน	4.52	.68	เห็นด้วยมากที่สุด
3. ด้านสถานที่	4.29	.81	เห็นด้วยมาก
4. ด้านวิธีการสอน	4.52	.63	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ด้านสื่อการสอน	3.99	.90	เห็นด้วยมาก
6. ด้านผู้ปกครอง	4.40	.79	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.36	.76	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.31 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตาม
ความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า พระ
ผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.36$) และ
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก/
มากที่สุด โดยใน ด้านครูผู้สอนและด้านวิธีการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.52$) รองลงมา คือ
ด้านผู้ปกครอง ($\bar{X}=4.40$)

ตารางที่ 4.32 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
แยกเป็นรายข้อ ด้านตัวนักเรียน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของพระผู้สอน			
1. ด้านตัวนักเรียน			
1.1 การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชา พระพุทธศาสนา	4.69	.614	เห็นด้วยมากที่สุด
1.2 การที่ผู้เรียนๆแล้วได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง	3.95	.972	เห็นด้วยมาก
1.3 การที่ผู้เรียนเห็นว่าเรียนแล้วไม่มีผลกระทบกับเวลา เรียนปกติ	4.23	.842	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.29	.81	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.32 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตาม
ความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านตัวนักเรียน เมื่อพิจารณาโดยรวม
พบว่าพระผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
($\bar{X}=4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วย
มาก/มากที่สุด โดยใน หัวข้อ การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.69$) รองลงมา คือ หัวข้อ การที่ผู้เรียนเห็นว่าเรียนแล้วไม่มีผลกระทบกับเวลา
เรียนปกติ ($\bar{X}=4.23$)

ตารางที่ 4.33 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
แยกเป็นรายข้อ ด้านครูผู้สอน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของพระผู้สอน			
2. ด้านครูผู้สอน			
2.1 ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน	4.28	.862	เห็นด้วยมาก
2.2 บุคลิกภาพของครูผู้สอนเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส	4.25	.870	เห็นด้วยมาก
2.3 ครูผู้สอนควรให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน	4.26	.832	เห็นด้วยมาก
2.4 ครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง	4.27	.873	เห็นด้วยมาก
2.5 ครูผู้สอนมีความเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้	4.25	.875	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.26	.86	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.33 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านครูผู้สอน เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า พระผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 5 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยใน หัวข้อ ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.28$) รองลงมา คือ หัวข้อ ครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง ($\bar{X}=4.27$)

ตารางที่ 4.34 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
แยกเป็นรายชื่อ ด้านสถานที่

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของพระผู้สอน			
3. ด้านสถานที่			
3.1 ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก	4.51	.756	เห็นด้วยมากที่สุด
3.2 ห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอ	4.44	.821	เห็นด้วยมาก
3.3 ห้องเรียนไม่มีเสียงรบกวนในขณะที่เรียน	3.92	.882	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.29	.81	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.34 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตาม
ความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านสถานที่ เมื่อพิจารณาโดยรวม
พบว่า พระผู้สอนมีความคิดเห็นว่าควรเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
($\bar{X}=4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วย
มาก/มากที่สุดโดยใน หัวข้อ ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.51$)
รองลงมา คือ หัวข้อ ห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอ ($\bar{X}=4.44$)

ตารางที่ 4.35 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
แยกเป็นรายชื่อ ด้านวิธีการสอน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของพระผู้สอน			
4. ด้านวิธีการสอน			
4.1 ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน	4.56	.552	เห็นด้วยมากที่สุด
4.2 ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นใน ระหว่างการเรียนการสอน	4.63	.589	เห็นด้วยมากที่สุด
4.3 ครูผู้สอนสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน	4.51	.683	เห็นด้วยมากที่สุด
4.4 ครูผู้สอนมีวิธีการสอนที่น่าสนใจ	4.37	.714	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.52	.63	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 4.35 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตาม
ความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านวิธีการสอน เมื่อพิจารณาโดยรวม
พบว่า พระผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 4 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด
($\bar{X}=4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วย
มาก/มากที่สุด โดยใน หัวข้อ ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่าง
การเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.63$) รองลงมา คือ หัวข้อ ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของ
นักเรียน ($\bar{X}=4.56$)

ตารางที่ 4.36 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
แยกเป็นรายข้อ ด้านสื่อการสอน

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของพระผู้สอน			
5. ด้านสื่อการสอน			
5.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน	3.97	.873	เห็นด้วยมาก
5.2 สื่อการสอนมีความหลากหลาย	3.90	.940	เห็นด้วยมาก
5.3 ใช้สื่อการสอนเพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น	4.10	.912	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	3.99	.90	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.36 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านสื่อการสอน เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า พระผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 3 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยมากโดยใน หัวข้อ ใช้สื่อการสอนเพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.10$) รองลงมา คือ หัวข้อ สื่อและอุปกรณ์การเรียนทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน ($\bar{X}=3.97$)

ตารางที่ 4.37 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
แยกเป็นรายชื่อ ด้านผู้ปกครอง

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลความหมาย
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของพระผู้สอน			
6. ด้านผู้ปกครอง			
6.1 ผู้ปกครองให้การสนับสนุน	4.44	.852	เห็นด้วยมาก
6.2 ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา	4.36	.778	เห็นด้วยมาก
6.3 ผู้ปกครองให้ความชื่นชมต่อการเรียนของผู้เรียน	4.41	.785	เห็นด้วยมาก
6.4 ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯในการทำ กิจกรรม	4.36	.743	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ย	4.40	.79	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.37 ค่าเฉลี่ย แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตาม
ความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาโดยรวม
พบว่า พระผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจทั้ง 4 ข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
($\bar{X}=4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วย
มากโดยใน หัวข้อ ผู้ปกครองให้การสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.44$) รองลงมา คือ หัวข้อ
ผู้ปกครองให้ความชื่นชมต่อการเรียนของผู้เรียน ($\bar{X}=4.41$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน สรุปการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในและภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร
- 1.2 เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร
- 1.3 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร

2. การดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ นักเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานครที่เรียนอยู่ทุกระดับชั้นอายุ 8-15 ปี ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร 67 ศูนย์ จำนวนประมาณ 19,548 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โดยสุ่มอย่างง่ายศูนย์พุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 9 ศูนย์ ให้กระจายครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากนั้นแต่ละศูนย์สุ่มอย่างง่ายแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา 1-6 ระดับมัธยมศึกษา 1-6 รวม 4 ระดับ จาก 9 ศูนย์ฯ ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 468 คน (คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางเครจซี่และมอร์แกน (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 377 คน และพระผู้สอนพระผู้สอนประจำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 67 ศูนย์ เลือกแบบเจาะจงจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5 ศูนย์ๆละ 6 รูป ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 30 รูป

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อคำถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น

ตอนที่ 2 ข้อคำถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนเป็นลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อคำถามแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับพระผู้สอน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อคำถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา สมณศักดิ์ วัตถุประสงค์การศึกษาฯ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา (พระผู้สอน) เป็นลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับเช่นเดียวกัน

และหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง ตรวจสอบแก้ไขเรื่องเนื้อหา ภาษาและประเด็นคำถาม เพื่อให้เกิดความถูกต้องและครอบคลุมมากขึ้น ได้ค่าความเหมาะสมและความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ .73 และผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cmbach, 1990) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา .92 (Alpha = .92)

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร และทำการแจกแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 420 ชุด ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 377 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.55

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบแรงจูงใจของชั้นเรียนแต่ละระดับโดยใช้ค่าสถิติ ANOVA

3. สรุปผลวิเคราะห์การวิจัย

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 243 คน และอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 249 คน

ข้อมูลส่วนบุคคลของพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีอายุมากที่สุด อยู่ระหว่าง 25-30 ปี จำนวน 16 รูป รองลงมา มีอายุ อยู่ระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 9 รูป ไม่ระบุสมณศักดิ์ จำนวน 31 คน รองลงมา มีสมณศักดิ์ พระมหาเปรียญ จำนวน 8 รูป จำพรรษาที่วัดเบญจมบพิตร วัดประยูรวงศาวาส วัดนาคปรก จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.9 จำนวนปีพรรษา อยู่ระหว่าง 6-10 ปี มากที่สุดจำนวน 9 รูป มีวุฒิการศึกษาอยู่ใน ปริญญาตรี จำนวน 17 สำเร็จการเปรียญ มากที่สุด ระดับประโยค 6 จำนวน 15 รูป พระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นพระอาจารย์ประจำ มากที่สุด ที่วัดเบญจมบพิตร วัดประยูรวงศาวาส วัดนาคปรก จำนวน 7 รูป มีระยะเวลาการสอน ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 16 รูป ไม่ระบุเป็นพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียน มากที่สุด จำนวน 28 รูป รองลงมาเป็นพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนวัดนาคปรก จำนวน 3 รูป มีระยะเวลาการสอน ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 16 รูป รองลงมา มีระยะเวลาการสอน ระหว่าง อยู่ ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 12 รูป

3.2 แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$)

3.2.1 แรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจ ด้านความภาคภูมิใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมาด้านความศรัทธา/ความเชื่อ นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจ ด้านความภาคภูมิใจ หัวข้อ ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่เป็นชาวพุทธ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) รองลงมา ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ หัวข้อข้าพเจ้ามีความศรัทธาในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$)

3.2.2 แรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยรวม พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจ ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง, การสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมาคือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจ ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง, การสนับสนุน หัวข้อ ผู้ปกครองต้องการให้

ข้าพเจ้าเป็นคนดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$) รองลงมา หัวข้อ หัวข้อ ครูให้คำแนะนำในการเรียนเสมอและ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ในระหว่างการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$)

3.3 การเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อแยกตามระดับชั้น พบว่า มีแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับทั้ง 4 ระดับอยู่ในระดับ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3.4 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้ปกครอง นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.39$) รองลงมา ด้านวิธีการสอน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านตัวผู้เรียน หัวข้อ การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.49$) รองลงมา ด้านผู้ปกครอง หัวข้อ ผู้ปกครองให้การสนับสนุน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.43$)

3.5 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยรวม พบว่า พระผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอน และด้านวิธีการสอน พระผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$) รองลงมา ด้านผู้ปกครอง พระผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านตัวผู้เรียน หัวข้อ การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา พระผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.69$) รองลงมา ด้านวิธีการสอน หัวข้อ ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน พระผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$)

4. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจภายในและภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่สามารถอภิปรายได้ดังนี้

4.1 แรงจูงใจภายในของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความภาคภูมิใจ อยู่ในระดับมาก และรองลงมาด้านความศรัทธา/ความเชื่อ อยู่ในระดับมากเช่นกัน การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเหตุผลที่ว่าแรงจูงใจของนักเรียนทางด้านความภาคภูมิใจ ที่อยู่ในระดับมาก เพราะว่า นักเรียนเป็นชาว พุทธ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้นำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนมีแรงจูงใจกับทุกข้อ ส่วนในหัวข้อที่ว่า ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่เป็นชาวพุทธ จึงมีแรงจูงใจอยู่ในระดับเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ มาลี จูทา (2542) กล่าวว่า ภาคภูมิใจเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการเกิดความรู้สึกในการศาสนาของตนเสมอ อีกทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพของ กมลทิพย์ จันทร์จำรัส (2553) ศึกษาการถ่ายทอดวิถีพุทธต่อวัยรุ่นพบว่าบ้านหรือครอบครัว มีวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติด้วยการสอน ให้เด็กทำบุญ ใ้บาตร และบิณฑบาตหรือญาติผู้ใหญ่ปฏิบัติตามศีลห้าเป็นตัวอย่างให้เด็กปฏิบัติตาม และ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติ โดยให้เด็กเข้าร่วมพิธี ประกาศตนเป็นพุทธ มามะกะและสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนตามศีลห้าและทำกิจกรรมเสริม

นอกจากนั้น แนวคิดของการก่อตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบวิถีพุทธยังส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ โดยนำความรู้หลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรมมาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนถูกปลูกฝังอยู่ในจิตใจและเกิดเป็นความภาคภูมิใจ ดังเช่นที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2552 ได้กล่าว ความเป็นมา หนังสือของชาวพุทธ ที่ว่า “การเข้าร่วมเป็นหนึ่งในพิธีประกาศเจตนา สมาทาน “หลักชาวพุทธ”ของกลุ่มชน องค์กร สถาบัน หรือ โรงเรียนต่างๆ เพื่อปฏิบัติตนตามประเพณีพระพุทธศาสนา จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำวิถีปฏิบัติที่ดั่งมกลกลับมาเป็นหลักใจให้กับชาวพุทธได้ เกิดความภาคภูมิใจในตน อันน่าจะนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ที่สมควรแก่การเกิดมาเป็นคนพุทธร่วมกัน และนำความดีงาม สงบ สันติสุข ให้เกิดขึ้นในครอบครัว ชุมชน ที่ทำงาน ที่โรงเรียน ตลอดถึงสังคมใหญ่และเพื่อประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประเทศชาติ อันเป็นดินแดน พระพุทธศาสนา”

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความศรัทธา/ความเชื่อนั้น ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเหตุผลที่ว่าแรงจูงใจของนักเรียนทางด้านความศรัทธา ที่อยู่ในระดับมาก

เพราะว่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในการสอนของศูนย์จึงมาสมัครเรียน มีความศรัทธาในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นักเรียนมีความศรัทธาในพระรัตนตรัย และได้ปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจกับทุกข้อ ส่วนในหัวข้อที่ว่า ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จึงมีแรงจูงใจอยู่ในระดับเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่าความศรัทธาทำให้นักเรียนเกิดการยอมรับและทำอะไรก็ได้ เช่นเดียวกับพระมหาสมชาย มหาวิโร (2553) กล่าวถึง หลักคำสอน ศรัทธาและปัญญา ว่า ศรัทธาคือ ความเชื่อ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาหรือเหตุผล เรียกว่า ศรัทธาเพื่อปัญญา แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงสอนให้คนมีศรัทธา แต่ศรัทธาของพระองค์นั้นต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาให้รอบคอบเสียก่อน แต่การขาดศรัทธาจะเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งซึ่งทำให้ชะงัก ไม่ก้าวหน้าต่อไปในทิศทางที่ต้องการ ดังพุทธพจน์ว่า การขาดศรัทธา มีความสงสัย แคลงใจ ไม่เชื่อมั่น จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาปัญญาและการก้าวหน้าไปสู่จุดหมาย สิ่งที่ต้องทำในกรณีนี้ก็คือ ต้องปลูกศรัทธาและกำจัดความสงสัยแคลงใจ ศรัทธาจึงเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ปัญญาหรือความรู้ รวมถึงความเชื่อ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า ความเชื่อถือว่ามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมากไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตาม เพราะถ้าหากเราเชื่อในสิ่งที่ถูกต้อง ก็จะเป็นปัจจัยนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้อง แต่ในทางกลับกันถ้าหากเราเชื่อในทางที่ผิดมันก็เป็นปัจจัยนำเราไปสู่การประพฤติ ปฏิบัติไปในทางที่ไม่ดีได้เช่นกัน

4.2 แรงจูงใจภายนอกของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจภายนอกโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจภายนอกจากผู้ปกครอง (ความคาดหวัง, การสนับสนุน) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านครูอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเหตุผลที่ว่า แรงจูงใจของนักเรียนทางด้านผู้ปกครอง ที่อยู่ในระดับมาก เพราะว่า ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเป็นคนดี ผู้ปกครองเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเมื่อต้องทำกิจกรรมร่วมกับทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจกับทุกข้อ ส่วนในหัวข้อที่ว่า ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเป็นคนดี จึงมีแรงจูงใจอยู่ในระดับเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา จิตวิทยาต่างๆ ได้ให้ความหมายของผู้ปกครองไว้ว่า 1) ผู้ปกครองที่ให้ความสนใจเอาใจใส่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนจะเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) ผู้ปกครองมาพบและชี้แจงให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน 3) ผู้ปกครองให้การสนับสนุนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน สอดคล้องกับมาลี จุฑา (2542)กล่าวถึง แรงจูงใจภายในด้านผู้ปกครองว่าการที่ผู้ปกครองให้การร่วมมือแก่นักเรียน ครู ทำให้นักเรียนเหล่านี้ช่วยเหลือซึ่งกันและ

กัน และเป็นการสร้างทีมงาน และความสามัคคีในพันธกิจกลุ่มขึ้นได้ สอดคล้องกับ เคลเลอร์ (Rashane Meesri, 2543; citing Keller, 1983) เช่นกัน ซึ่งกล่าวถึง องค์ประกอบหลักๆ ของแรงจูงใจด้านความคาดหวังของผู้ปกครองไว้ว่าผู้ปกครองมีความคาดหวังที่ผู้เรียนมีต่อความสำเร็จในการเข้าร่วมกิจกรรมและการทำงานต่างๆ ตรงกับหลักธรรมพระพุทธศาสนา “อิทธิบาท 4” กับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนที่เกี่ยวกับด้านผู้ปกครอง ประกอบด้วย 1) ฉันทะคือมีความเต็มใจชอบใจจึงให้การสนับสนุน และให้ความชื่นชมและพอใจต่อการเรียนของผู้เรียน 2) วิริยะคือความขยันเอาใจใส่ต่อการเรียนของผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่นจนประสบความสำเร็จ 3) จิตตะคือให้ความสำคัญและเอาใจใส่ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้เรียน และ 4) วิมังสาคือมีความเข้าใจและพิจารณาพิจารณาว่าถูกต้องแล้วและจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนจึงให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯ ในการทำกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ร่องลงมา พบว่า ด้านครูผู้สอน การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเหตุผลที่ว่าแรงจูงใจของนักเรียนทางด้านครูผู้สอน ที่อยู่ในระดับมาก เพราะว่า ครูควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน ครูควรสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ครูควรให้คำแนะนำในการเรียนเสมอ ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยเรียน ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ในระหว่างการเรียนการสอน ครูอธิบายเนื้อหาสาระได้ชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจกับทุกข้อ ส่วนในหัวข้อที่ว่า ครูควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน จึงมีแรงจูงใจอยู่ในระดับเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ที่ได้กล่าวถึง วิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ว่าดังนี้ คือ 1) ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กแต่ละวัย และจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็ก เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และมีความหมายสำหรับเด็ก 2) ก่อนเริ่มบทเรียน ครูควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน 3) ครูควรแนะนำให้เด็กเริ่มหัดวางแผนเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเองเพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ และ 4) ครูควรสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับ สุรางค์ โค้วตระกูล (2544) ที่เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ไว้ว่า 1) ครูควรจัดให้มีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน 2) ครูพยายามให้งานแก่ผู้เรียนตามความสามารถ และให้โอกาสผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้ และ 3) ครูช่วยผู้เรียนจัดเวลาดูหนังสือ ทำการบ้านและเตรียมตัวสอบจะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาต่างๆ โดยใช้เทคนิค วิธีการสอนที่น่าสนใจและเร้าใจ ได้แก่ การแข่งขัน การให้การเสริมแรง การจัดบรรยากาศที่ท้าทายและน่าสนใจ การใช้เกมต่างๆ

รวมทั้งการให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับนักเรียน เป็นต้น อีกทั้งยังตามหลักพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ด้านครูผู้สอน ประกอบด้วย 1) นันทะคือ ให้ความสำคัญและให้ความสนใจในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน 2) วิริยะ คือ มีความขยันอดทนเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง 3) จิตตะ คือ มีความตั้งใจปฏิบัติตนให้มีบุคลิกภาพเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส และ 4) วิมังสา/จิตตะ คือ มีความเข้าใจให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน ครูผู้สอนมีความเข้าใจและตั้งใจปฏิบัติตนเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้

4.3 การเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อแยกตามระดับชั้น พบว่า มีแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับทั้ง 4 ระดับอยู่ในระดับ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับ พบว่า ไม่แตกต่างกัน การที่ผลวิจัยการเปรียบเทียบแรงจูงใจเป็นเช่นนี้ เพราะว่า แรงจูงใจระหว่างนักเรียนแต่ละระดับในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีจำนวนนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย จำนวน 243 คน และ 235 คนตามลำดับ และส่วนใหญ่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งจากสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าเป็นยุคที่นักเรียนกล้าคิดกล้าทำ มีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น ผู้หญิง ผู้ชาย มีความทัดเทียมกันมากขึ้น มีอิสระภาพในการคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง แต่ยังคงอยู่ในวัยที่รักการเล่นสนุกสนาน แม้ผู้ปกครองจะให้เข้าเรียน ในศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อฝึกฝนจิตใจ แต่เพียง 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ทำให้นักเรียนยังอาจไม่ให้ความสำคัญกับวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ครูผู้สอนนักเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พบว่า นักเรียนบางคนไม่ให้ความสนใจ บางคนขาดความกระตือรือร้น ไม่มีความอดทนในการตั้งใจฟังครูสอน บางคนเล่นหรือหยอกล้อกัน นอกจากนี้แล้วเวลามอบหมายงานให้ทำในห้อง มักทำไม่เสร็จ ส่วนนักเรียนที่มีความขยันในการเรียน มีความเอาใจใส่ เมื่อไม่เข้าใจส่วนไหนในบทที่เรียนก็จะถามและเมื่อมอบหมายงานต่างๆ ให้ทำก็จะมีอาการกระตือรือร้นในการทำงานให้เสร็จในเวลาเรียน พร้อมทำให้เสร็จในชั่วโมงเรียน และจากการสังเกตนักเรียนจะมีความเอาใจใส่ให้ความร่วมมือกับเพื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มหาสมยศ เพ็ญสา (2553) การศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มพบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดย นักเรียนชายหญิงในช่วงชั้นที่ 3 มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม ไม่แตกต่างกันเดียวกับ พรรณี.ชเจนจิต (2538: 264) ได้สรุปลักษณะทั่วไปของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาไว้ว่า อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยรุ่น จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ทางด้านชีววิทยา และทางด้าน

การปรับสภาพจิตใจเด็กจะเริ่มสนใจเกี่ยวกับรูปร่าง หน้าตา และสรีระ ของตัวเองอย่างมากเป็นวัยที่ถือมีช่องว่างกับพ่อแม่แต่มากที่สุดสิ่งนี้จะถือเป็นกฎเกณฑ์คงที่ไม่ได้ เพราะในปัจจุบันพ่อแม่ส่วนใหญ่ได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดของตนและพร้อมที่จะทำกับวัยรุ่นมากขึ้น สอดคล้องเช่นเดียวกับ รมยชนก เข้มเจริญ (2546) พบว่า แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษนักเรียนหญิงและนักเรียนชายที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน

4.4 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน เห็นว่า ด้านผู้ปกครองสำคัญมา รองลงมา คือ ด้านวิธีการสอนของครู การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ เพราะแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยรวมพบว่า นักเรียนควรเสริมสร้างแรงจูงใจด้านผู้ปกครองดังนี้ คือ ผู้ปกครองควรให้การสนับสนุน ผู้ปกครองควรเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้ปกครองควรให้ความชื่นชมต่อการเรียนของผู้เรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนให้ความสำคัญและจะมีประโยชน์กับทุกข้อ โดยใน หัวข้อ ผู้ปกครองให้การสนับสนุน จึงมีประโยชน์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจอยู่ในระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุด ซึ่ง สอดคล้องกับ มาลี จุฑา (2542) กล่าวถึงแรงจูงใจภายนอกด้านผู้ปกครอง ไว้ว่า การที่ผู้ปกครองให้การร่วมมือ แก่นักเรียน ครู ทำให้บุคคลเหล่านี้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างทีมงานและความสามัคคีในพันธกิจกลุ่มขึ้นได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของปราณี หล้าเบ็ญสะ (2553) และพระมหาภักดี เกตุเรน (2547) พบว่า ตัวแปรระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประกอบด้วย เจตคติต่อการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และการสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครอง ตรงกับหลักพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ด้าน ผู้ปกครอง ประกอบด้วย 1) ฉันทะคือ มีความเต็มใจชอบใจจึงให้การสนับสนุน และให้ความชื่นชมและพอใจต่อการเรียนของผู้เรียน 2) วิริยะ คือความขยันเอาใจใส่ต่อการเรียนของผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่นจนประสบความสำเร็จ 3) จิตตะคือให้ความสำคัญและเอาใจใส่ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้เรียน และ 4) วิมังสา คือมีความเข้าใจและพิจารณาว่าถูกต้องแล้วและจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนจึงให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯในการทำกิจกรรม

สำหรับ แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมา คือ ในด้านวิธีการสอน การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ โดยรวม พบว่า นักเรียนควรเสริมสร้างแรงจูงใจด้านวิธีการสอน ดังนี้ คือ ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนให้

ความสำคัญและจะมีประโยชน์กับทุกข้อ โดยใน หัวข้อ ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน จึงมีประโยชน์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจอยู่ในระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุด และมีวิธีการสอนที่หน้าสนใจ สนุกสนาน เพื่อดึงดูดใจ สร้างสรรค์ ไม่หน้าเบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ จากการที่ผู้วิจัยของ สุรางค์ ใค้วตระกูล (2544) ได้สรุปเป็นประเด็น ประกอบด้วย 1) ครูบอกวัตถุประสงค์เฉพาะบทเรียนให้ผู้เรียนทราบ 2) ครูพยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และแนะนำให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการเรียนให้ดียิ่งขึ้น 3) ครูพยายามพบผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียนจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ 4) ครูควรมีการปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง ห้องเรียนควรมีบรรยากาศที่ทำให้หายความอึดอัดหรืออึดใจของผู้เรียน 5) ครูควรทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน 6) ครูทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้อของนักเรียน 7) ครูมีวิธีสอนจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ จนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ได้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิธีการหาความรู้สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง 8) ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจสามารถบอกผู้เรียนได้ว่าต้องการสอนอะไรมีจุดประสงค์อย่างเด่นชัด หรือเน้นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้ มีความคิดรวบยอด และ 9) ครูมีวิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป การสร้างแรงจูงใจในวิธีการสอนทำได้ทุกวิธี และยังคงตรงตามหลักพระพุทธศาสนา อธิปไตย 4 ด้านวิธีการสอน ไว้ว่า 1) ฉันทะ คือ ควรสนใจรับฟังเหตุผลของนักเรียน 2) จิตตะคือ ตั้งใจเอาใจใส่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน 3) ฉันทะคือ ความสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน และ 4) วิมังสา คือมีความเข้าใจและมีวิธีการสอนที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านตัวนักเรียน หัวข้อการทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่า นักเรียนต้องการเสริมสร้างแรงจูงใจด้านตัวผู้เรียนมีส่วนสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนได้ตระหนักถึงการเรียน คือ สิ่งที่นักเรียนให้ความคาดหวังไว้ในใจว่าเราจะตั้งใจเรียนในวิชาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ในวิชาพระพุทธศาสนา ที่ให้แง่คิด หลักธรรมต่างๆ ในการใช้ชีวิตประจำวัน และการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและเป็นที่ยังทางใจ เป็นคติสอนใจและสอนให้เยาวชนเป็นคนดีมีคุณธรรมทำให้จิตใจของเยาวชนสงบและยังสอนให้ เป็นเยาวชนคนดี ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เป็นที่ยอมรับจากเพื่อนฝูง ซึ่งสอดคล้องกับ วลือค โกสกี (Wlodkowi, 1985) ที่กล่าวถึงกลวิธีในการสนองตอบความต้องการของด้านตัวนักเรียน/ผู้เรียน ไว้ คือ 1) ทำให้ผู้เรียนมั่นใจเห็นคุณค่าและประโยชน์ว่าการเรียนการสอนนั้นสนองตอบความต้องการของผู้เรียนได้จริง 2) ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากเพื่อนๆ 3) ทำให้ผู้เรียนรู้สึกชื่นชมในตนเอง และ 4) ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับที่

อารี พันธุ์ณี (2542) กล่าวถึงแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน/ผู้เรียน ไว้ว่าเป็น การให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการเสนอแนะ หรือกำหนดหัวข้อที่ทำให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง ตรงตามหลักพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ผลการวิจัยให้ความหมายในด้านตัวนักเรียน ไว้ว่าฉันทะ คือ ความชอบใจและพอใจที่ได้เรียนแล้วได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง 2) วิริยะคือ ความขยันมา เรียนอยู่เป็นประจำทำให้ผลการเรียนประสบความสำเร็จ 3) จิตตะคือ มีความตั้งใจเรียนจึงไม่มี ผลกระทบกับเวลาเรียนปกติผลสัมฤทธิ์ในการเรียนก็สูง และ 4) วิมังสา คือ มีความเข้าใจในการ เรียนจึงเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา

4.5 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของพระผู้สอน พบว่า พระผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ด้านครูผู้สอน และด้านวิธีการสอนอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านผู้ปกครองอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ โดยรวม พบว่า พระผู้สอนควรเสริมสร้างแรงจูงใจด้านครูผู้สอนดังนี้ คือ ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน ครูผู้สอนควรปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส ครูผู้สอนควรให้ข้อคำแนะนำ ครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง ครูผู้สอนควรปฏิบัติหน้าที่ให้ความเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญและจะมีประโยชน์กับทุกข้อ โดยในหัวข้อ ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน จึงมีประโยชน์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจอยู่ในระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนด้านวิธีการสอน โดยรวม พบว่า ควรเสริมสร้างแรงจูงใจด้านวิธีการสอนดังนี้ คือ ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียน การสอน ครูผู้สอนสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน ครูผู้สอนมีวิธีการสอนที่น่าสนใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระผู้สอนให้ความสำคัญและจะมีประโยชน์กับทุกข้อ โดยในหัวข้อ ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน จึงมีประโยชน์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจอยู่ในระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมากที่สุด เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้สรุปวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ไว้ว่า 1) ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กแต่ละวัย และจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็ก เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และมีความหมายสำหรับเด็ก 2) ก่อนเริ่มบทเรียน ครูควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน 3) ครูควรแนะนำให้เด็กเริ่มหัดวางเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเองเพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมี

เป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ 4) ครูควรสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟัง และทำความเข้าใจ และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับ สุรางค์ โค้วตระกูล (2544) ที่ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ไว้ว่า 1) ครูควรจัดให้มีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน 2) ครูพยายามให้งานแก่ผู้เรียนตามความสามารถ และให้โอกาสผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้ 3) ครูช่วยผู้เรียนจัดเวลาดูหนังสือ ทำการบ้านและเตรียมตัวสอบจะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาต่างๆ โดยใช้เทคนิค วิธีการสอนที่น่าสนใจและเร้าใจ ได้แก่ การแข่งขัน การให้การเสริมแรง การจัดบรรยากาศที่ท้าทายและน่าสนใจ การใช้เกมต่างๆ รวมทั้งการให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับนักเรียน เป็นต้น ตรงตามหลักพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ด้าน ครูผู้สอน ไว้ว่า 1) ฉันทะคือ ให้ความสำคัญและให้ความสนใจในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน 2) วิริยะคือมีความขยันอดทนเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง 3) จิตตะคือ มีความตั้งใจปฏิบัติตนให้มีบุคลิกภาพเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส และ 4) วิมังสา/จิตตะ คือ มีความเข้าใจให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน ครูผู้สอนมีความเข้าใจและตั้งใจปฏิบัติตนเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้ ส่วนรองลงมา คือ ด้านผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับ มาลี จุฑา (2542) ที่ได้กล่าวถึงแรงจูงใจภายนอกทางด้านผู้ปกครองไว้แล้วตามข้ออภิปรายผลการวิจัยที่ 4.2

จากการสรุปผลวิเคราะห์การวิจัยแต่ละข้อนำมาอภิปรายผลการวิจัยสรุปได้ว่า แรงจูงใจภายในและภายนอก รวมถึงผลการเปรียบเทียบและแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้ทราบถึงแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน ที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่ โดยมุ่งหวังหรือความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนหรือบรรลุเป้าหมายและเห็นประโยชน์ของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสูงขึ้น และมีแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในด้านต่างๆดังกล่าวแล้วให้มากขึ้น

5. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

5.1 โรงเรียน/ศูนย์ (ศพอ.) ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เช่น การประกาศเกียรติคุณยกย่องให้รางวัลแก่นักเรียนที่ประพฤติดีเรียนดี เพื่อให้เป็นตัวอย่างและมีเกียรติเป็นยอมรับแก่ครอบครัว ศูนย์ ครู โรงเรียน เพื่อน และสังคมทั่วไป

5.2 ด้านความศรัทธา ควรให้โรงเรียน/ศูนย์ (ศพอ.) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นในพันธกิจให้มากขึ้น เช่น สร้างศรัทธาและความสำรวมของพระผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นมีความเลื่อมใสและศรัทธาในหลักคำสอนพระพุทธศาสนา

5.3 ด้านผู้ปกครอง ควรให้โรงเรียน/ศูนย์ (ศพอ.) ควรประสานกับผู้ปกครองให้สนับสนุนการเรียนพระพุทธศาสนาของนักเรียนให้มากขึ้นเพราะแรงจูงใจจากผู้ปกครองมีความสำคัญมาก เช่น ให้กำลังใจ ให้ความสำคัญ ให้ความร่วมมือ ให้การสนับสนุน

5.4 ด้านครูผู้สอน ควรให้โรงเรียน/ศูนย์ (ศพอ.) ควรส่งเสริมให้พระผู้สอนมีการศึกษาความรู้และมีความเชี่ยวชาญ/สันทัดเฉพาะทาง ให้มีความรู้หลักธรรมที่แตกฉาน ฉลาดรอบด้าน มีวิสัยทัศน์ ประยุกต์ได้ประโยชน์ ปรับเข้าตามกาลสมัยได้ดี และมีวิธีการถ่ายทอดการเรียนการสอนที่ดีเยี่ยม

6. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานครและในจังหวัดระดับภูมิภาค

6.2 ควรศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดอื่นๆ และระดับภูมิภาค

6.3 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยพระภิกษุเป็นผู้สอน กับครูอาจารย์ทั่วไปเป็นผู้สอน เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นหรือไม่

6.4 ควรมีการศึกษาเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ส่งผลในการเข้าศึกษา (ศพอ.) ต่อ

6.5 ควรมีการศึกษาเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ส่งผลในการเข้าศึกษา (ศพอ.) ในภาคการศึกษาและปีการศึกษาหน้าต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ จันทร์จำรัส (2553) *นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสอบประมวลความรู้วิทยาลัยพิษณุโลก เอกสารประกอบการทำวิจัย เอกสารอัดสำเนา*
- กรมการศาสนา (2555) *เอกสารการประชุมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จัดโดย กระทรวงวัฒนธรรม วันที่ 25 ธันวาคม 2555 ณ วัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*
- กันยา สุวรรณแสง (2532) *จิตวิทยาทั่วไป กรุงเทพมหานคร บำรุงสาส์น*
- “การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์” ค้นคืนวันที่ 25 มกราคม 2556 จาก <http://jj-lorenz.blogspot.com/2011/02/blog-post.html>
- คมเพชร นัตรศุกกุล (2546) *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ธนรัชการพิมพ์.*
- จรวัยพร ธรณินทร์ (2550) “แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่. ทิศทาง กศน. ยุคใหม่ปี 2551” *เอกสารการประชุมผู้บริหาร กศน.ทั่วประเทศ วันที่ 25 ตุลาคม 2550 กรุงเทพมหานคร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.*
- จรินธรณ์ บุตรมี และคณะ (2542) “อิทธิบาทธรรมกับบรรณารักษ์ผู้ให้บริการ” *อินฟอรมะชัน 6 (1-2): 43 กรกฎาคม*
- จุฑารัตน์ ไพศาลโรจน์รัตน์ (2543) “บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรม ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- จันทร์ สิริจันโท (2550) *ทศวรรษวิภาค นครปฐม มหามกุฏราชวิทยาลัย*
- จ่านอง อติวัฒน์สิทธิ์ (2545) *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ กรุงเทพมหานคร มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*
- ฉวีวรรณ กิनावงศ์ (2526) *การศึกษาเด็ก ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก พิมพ์เนศ*
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. (2545) *หลักพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- ตรีพร ชุมศรี (2545) “การศึกษาแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของพยาบาล จังหวัดสุราษฎร์ธานี” *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกจิตวิทยาแนะแนว) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*

- นันทวัน พนมเขต (2543) “ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับความขยันหมั่นเพียรในการเรียน
ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยา การศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- บุญชม ศรีสะอาด (2546) *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร กรุงเทพมหานคร
ชมรมเด็ก*
- ประศาสน์ ไสลงษ์ (2552) “แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับมหาบัณฑิตของนักศึกษาปริญญาโท
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” รายงานการวิจัย สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนคร
- ประสาธ อิศรปริดา (2541) *สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา มหาสารคาม ภาควิชาจิตวิทยาและแนะแนว
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
- ปราณี หล้าเบ็ญสะ (2553) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545) *จิตวิทยาการศึกษา กรุงเทพมหานคร พิมพ์ดี*
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2547) *เอกสารประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เอกสารอัดสำเนา*
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) *พฤติกรรมกลุ่ม กรุงเทพมหานคร พัฒนาการศึกษา*
“รบ.ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551” ค้นคืนวันที่ 25 มกราคม
2556 จาก <http://www.thailandlawyercenter.com>
- พรพิมล จันทร์พลับ (2539) *เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 3
พระนครศรีอยุธยา วัฒนาพร*
- พรรณี ชเจนจิต (2538) *จิตวิทยาการเรียนการสอน กรุงเทพมหานคร ดันอ้อ แกรมมี*
- พระไตรปิฎก (2535) *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐทั้งหมด. เล่มที่ 1, 20, 35, จัดพิมพ์
ขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2523*
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2541) *ถึงเวลามาปรับรื้อระบบพัฒนาคนกันใหม่
กรุงเทพมหานคร ธรรมสภา*
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2542) *พระมหาชนก กรุงเทพมหานคร
อัมรินทร์พรินดีเอ็นคัพบลิชซิ่ง*

- พระปริยัติกิจโกศลขิมอิสสรทมโม (2541 คำนำ) “เอกสารจากผลงานวิจัย การบริหารงานของศูนย์
ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร 2545” ผู้วิจัย พระมหา
ทัศนันท์ โบราณมูล ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร
พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) (2543) *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*
กรุงเทพมหานคร มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- พระมนัส ธมฺมโรโต(2554) “ศึกษาวิธีการสร้างแรงจูงใจจากพุทธวิธีสอน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2552) *กาลานุกรม: พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก*
กรุงเทพมหานคร ผลิตซ์มม
- พระมหาทัศนันท์ โบราณมูล (2545) “การบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใน
เขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนคร
- พระมหาภักดี เกตุเรน (2547) “ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของ
นักเรียนศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด
ปัตตานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พระมหามนตรี ชันดีสาโร (2547, 10 กรกฎาคม) สัมภาษณ์โดย พระมหาทิตย์ บุญเสริม วัดปากน้ำ
ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
- พระมหาสมคิด โครธา (2547) “การใช้อิทธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย” ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การอุดมศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พระมหาสมจินต์ สัมมาปัญญา (2547, 12 กรกฎาคม) สัมภาษณ์โดย พระมหาทิตย์ บุญเสริม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ (2550) *มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า* ชมรมพุทธศาสตร์สากลใน
อุปถัมภ์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กรุงเทพมหานคร ฐานการพิมพ์
- พุทธทาสภิกขุ (2518) *สุญญตา* กรุงเทพมหานคร ธรรมสภา
- มหาสมยศ เพ็ญสา (2553) “การศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- มาลี จุฑา (2542) *จิตวิทยาการเรียนการสอน* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร อักษรพัฒนา.
 มงคล วิโรจน์ (2538) *มงคลชีวิต* กรุงเทพมหานคร พัฒนาการพิมพ์
 “มือใหม่นักจัดการฯ ตอนที่3: แรงจูงใจกับการจัดการความรู้ (1)” คืบค้นวันที่ 25 มกราคม 2556
 จาก <http://www.learners.in.th/blogs/posts/429061>
- รมชชก เข้มเจริญ (2546) “พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ และแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ” ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- รุจิรี ภู่อาระ และคณะ (2543) *แบบเรียนแนวหน้า ชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย 6* กรุงเทพมหานคร วัฒนาพานิช
- ราชบัณฑิตยสถาน (2542) *พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน* กรุงเทพมหานคร ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์
- “ระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย” คืบค้นวันที่ 25 มกราคม 2556 จาก <http://www.nfe.go.th/webnfe/>
- วรรณิ ลิ้มอักษร (2543) *จิตวิทยาศึกษา* สงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ
- วสิน อินทสระ (2530) *พุทธปรัชญามหายาน* กรุงเทพมหานคร เจริญกิจ
 _____ (2547, 14 กรกฎาคม) สัมภาษณ์โดย พระมหาทิตย์ บุญเสริม
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- วิลาศลักษณ์ ชิววลี และคณะ (2543) “ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียน” คืบค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jbst/article/view/1074>
- สมภพ ชีวรัฐพัฒนา (2542) *มงคลธรรมกับคุณภาพชีวิต* กรุงเทพมหานคร นานาสิ่งพิมพ์
- สมสุข นิธิอุทัย (2554) “การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดจองคำ อำเภอหาง จังหวัดลำปาง” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) บัณฑิต วิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สุขศรี วงศ์ชินวิทย์ (2553) “ศึกษาการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่ม โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี”
ค้นคืนวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2556 จาก

<http://sahavicha.kalasin3.go.th/?name=webboard&file=read&id=859>

สุจิตรา บุญรัตพันธุ์ (2534) *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สุธรรม อารีกุล และคณะ (2540) “อุดมศึกษาไทย: วิฤตและทางออก” *รายงานวิจัยสุพัตรา สุภาพ*
(2541) *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*
กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช

สุรางค์ โส้วตระกูล (2544) *จิตวิทยาการศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544) *จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่* กรุงเทพมหานคร ธีระป้อมวรรณกรรม
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542*
และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กรุงเทพมหานคร พริกหวานกราฟฟิค
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เอกสารอัดสำเนา

อารี พันธุ์มณี (2542) *จิตวิทยาการศึกษา* กรุงเทพมหานคร ตันอ้อ 1999

_____. (2544) *จิตวิทยาสร้างสรรคการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร ไยไหม

_____. (2546) *จิตวิทยาสร้างสรรคการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร ไยไหม

อรุณศรี กุมุท (2516) “ความถนัดทางการเรียน ความตั้งใจเรียน และสุขภาพของนักเรียนสอบตกซ้ำ
ชั้น ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 สายสามัญ โรงเรียนรัฐบาล ปีการศึกษา 2513”
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสารมิตร

อาชญญา รัตนอุบล (2542) *กระบวนการฝึกอบรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน* กรุงเทพมหานคร
ประชาชนจำกัด

อุมาภรณ์ สุขารมณ (2542) *จิตวิทยาการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร ตันอ้อ 1999

_____. (2550) “การศึกษาและการสร้างโปรแกรมการพัฒนาแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับ
ความสามารถ” ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อรจิรา บุญทอง (2545) *พตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานบริษัท
แห่งหนึ่งสาทรุการประเภทอาหารและเครื่องดื่ม กรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*

Good, Thomas L.; & Brophy, Jere E. (1987). *Looking in Classroom*. New York: Harper and Row

Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*, Stanford, CA: Stanford University Press.

Maslow, Abraham Harold. (1970). *Motivation and Personality*. New York : Harper&Row.

Jones, Harold E. (1970). *Personality Development in Children*. Austin: University of Texas.

Richards, Jack C.; & Lockhart.(1994). *Charles. Reflective Teaching in Second Language
Classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wlodkowski, Raymond J. (1985). *Enhancing Adult Motivation to Learn: A Guide to Improving
Instruction and Increasing Learner Achievement*. San Franciso: Jossey-Bass.

Domyei, Zoltan.; & Csizer, Kata. (1998, September). “Ten commandments for Motivating
language learners: results of an empirical study”. *Language Teaching Research*. 2
(3): 203-229.

Hootstein, Edward W. (1998, November-December). “Motivating the Unmotivated Child.”
Teaching Pre. K-8. 29(3) : 58-59.

McMillan, James H.; & Forsyth, Donelson R. (1991). “What Theories of Motivation Say About
Why Learners Learn”. In Robert S. Menges, and Marilla D. Svinicki (eds.), *College
Teaching: From Theory to Practice*. Pp. 39-52. San Francisco: Jossey-Bass.

Palardy, Michael J. (1999 ,February) “Some Strategies for Motivating Students”. *NAAP Bulletin*.
83 (604): 116-121.

Eggen; & Kauchak..(2004). *Educational Psychology: Windows, Classrooms*. Upper Saddle

Keller.(1983). Motivational design of instruction. In C.M. Reigeluth (Ed.), *Instructional-design
theories and models: An overview of their current status* (pp. 386–434). Hillsdale,
NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

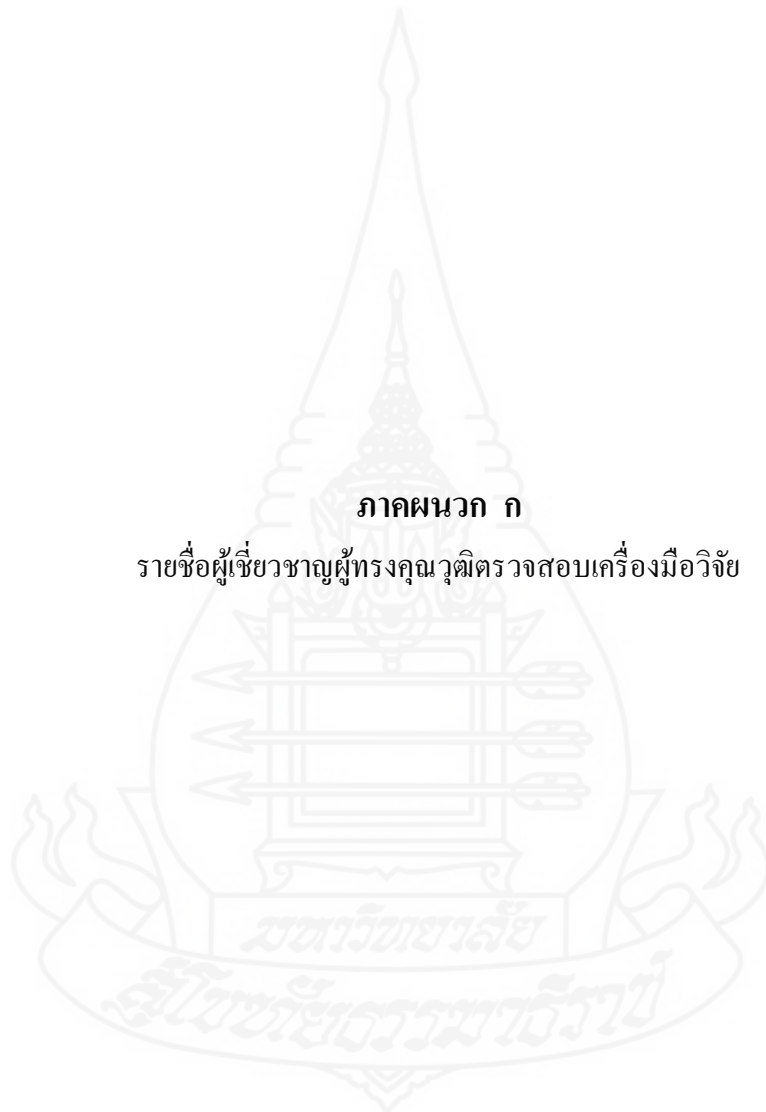
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

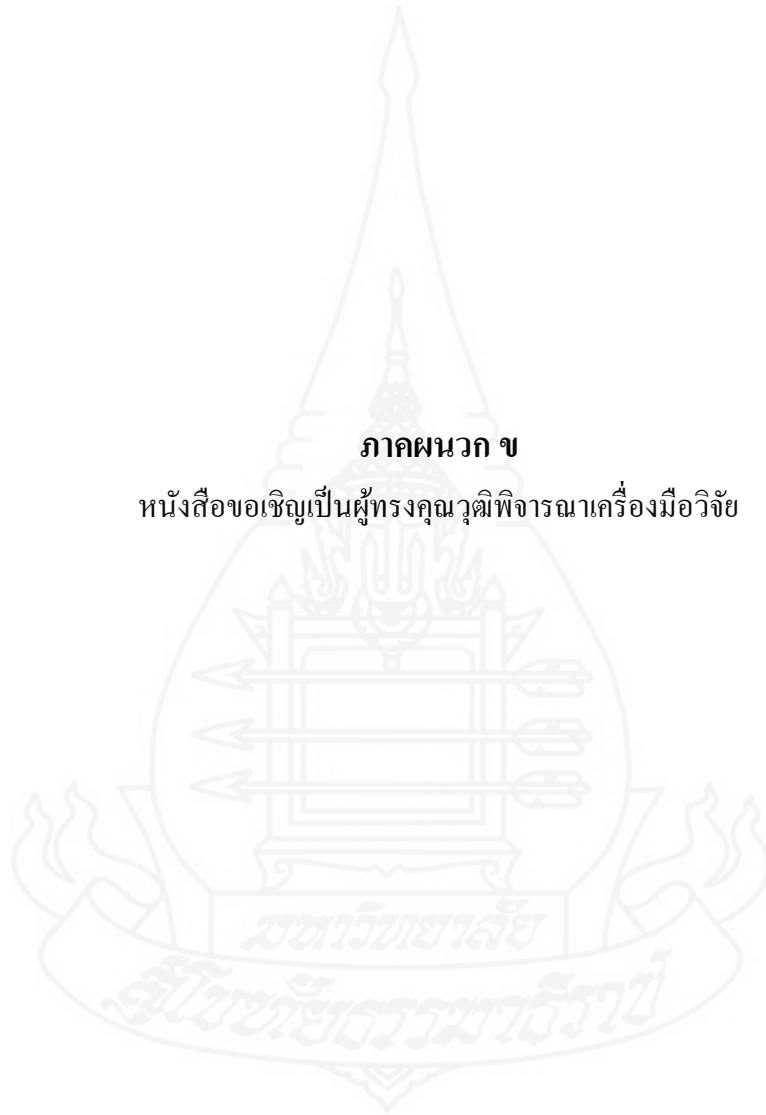
1. **ชื่อ** พระมหา ดร.สุเทพ ศรีทอง ฉายา สุวณฺโณ
สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (ประชากรศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล
ประกาศนียบัตร วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศาสตราศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประสบการณ์หรือความชำนาญ ด้านพุทธศาสนศึกษา ด้านการสอน วิทยากร
ของหน่วยงานทั้งภายนอกและภายในวิทยาลัย

2. **ชื่อ** ดร.พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์
สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา พุทธศาสนาคณะคุณวุฒิบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา
มหาวิทยาลัยเคลี ประเทศอินเดีย
ประสบการณ์หรือความชำนาญ ด้านพุทธศาสนศึกษา ด้านการสอน วิทยากร
ของหน่วยงานทั้งภายนอกและภายในวิทยาลัย

3. **ชื่อ** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล
สถานที่ทำงาน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสบการณ์หรือความชำนาญ ด้านการศึกษาผู้ใหญ่ กศน. ด้านการสอน
วิทยากรของหน่วยงานภายในวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 325

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

15 สิงหาคม 2556

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหา ดร.สุเทพ ศรีทอง ฉายา สุวณฺโณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม เข้มย้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร” ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาผู้ใหญ่ กศน. ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอบอกมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7 เบอร์โทรนักศึกษา 081-9551419

ที่ ศช 0522.16 (บ)/ 325

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

15 สิงหาคม 2556

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม เข้มย้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร” ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาผู้ใหญ่ กศน. ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอบอกมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7 เบอร์โทรนักศึกษา 081-9551419

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 325

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

15 สิงหาคม 2556

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกันทรธ บัญวัฒนะกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม เข้มย้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร” ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาผู้ใหญ่ กชน. ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7 เบอร์โทรนักศึกษา 081-9551419

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ 389

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

28 สิงหาคม 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือ

เรียน ผู้อำนวยการ ร.ร.วัดมกุฏกษัตริยาราม

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยมย์อ้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง“แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย โดย ใช้กลุ่มนักเรียนโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพฯ แต่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 30 คน

ทั้งนี้ จะมิให้เป็นการรบกวนเวลาเรียนตามปกติของนักเรียน และผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่งานวิชาการสืบไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาได้ทดลองเครื่องมือตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเครื่องมือวิจัย

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ.ร.ร.พุทธศาสนาวินอาทิตย์ มจร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยมย์อ้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ.ร.ร.พุทธศาสนาวินอาทิตย์ มจร. นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 46 คน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา รวม 20 คน รวม 4 ระดับ ทั้งหมด 66 คน และพระผู้สอนจำนวน 6 รูป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ.วัดราชาธิวาสวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยมย์อ้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ.วัดราชาธิวาสวิหาร นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 37 คน นักเรียน ระดับมัธยมศึกษา รวม 20 คน รวม 4 ระดับ ทั้งหมด 57 คน และพระผู้สอนจำนวน 6 รูป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ. วัดอนงคาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยมย์อ้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ. วัดอนงคาราม นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 37 คน นักเรียน ระดับมัธยมศึกษา รวม 20 คน รวม 4 ระดับ ทั้งหมด 57 คน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ.วัดนาคนคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยม้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ.วัดนาคนคร นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 37 คน นักเรียน ระดับมัธยมศึกษา รวม 26 คน รวม 4 ระดับ ทั้งหมด 63 คน และพระผู้สอนจำนวน 6 รูป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ. วัดประยูรวงศาวาส

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยมย์อ้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ. วัดประยูรวงศาวาส นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 37 คน นักเรียน ระดับมัธยมศึกษา รวม 20 คน รวม 4 ระดับ ทั้งหมด 57 คน และพระผู้สอนจำนวน 6 รูป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ. วัดเบญจมบพิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยมย์อ้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ. วัดเบญจมบพิตร นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 37 คน นักเรียน ระดับมัธยมศึกษา รวม 21 คน รวม 4 ระดับ ทั้งหมด 58 คน และพระผู้สอนจำนวน 6 รูป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิบุณจริยาทร (นิคม แยม้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 37 คน นักเรียน ระดับมัธยมศึกษา รวม 20 คน รวม 4 ระดับ ทั้งหมด 57 คน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ. วัดบางสะแกใน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม แยม้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ. วัดบางสะแกใน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา รวม 20 คน รวม 2 ระดับ ทั้งหมด 20 คน

จึงเรียนมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ที่ ศษ 0522.16 (บ)/ 425

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

17 กันยายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ ศพอ. วัดโสมนัสวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและพระผู้สอน

ด้วยพระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม เข้มย้อย) นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ วิชาเอกการศึกษานอกระบบ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก กลุ่มประชากรตัวอย่างนักเรียน ศพอ. วัดโสมนัสวิหาร นักเรียนระดับประถมศึกษา รวม 33 คน รวม 2 ระดับ

จึงเรียนมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

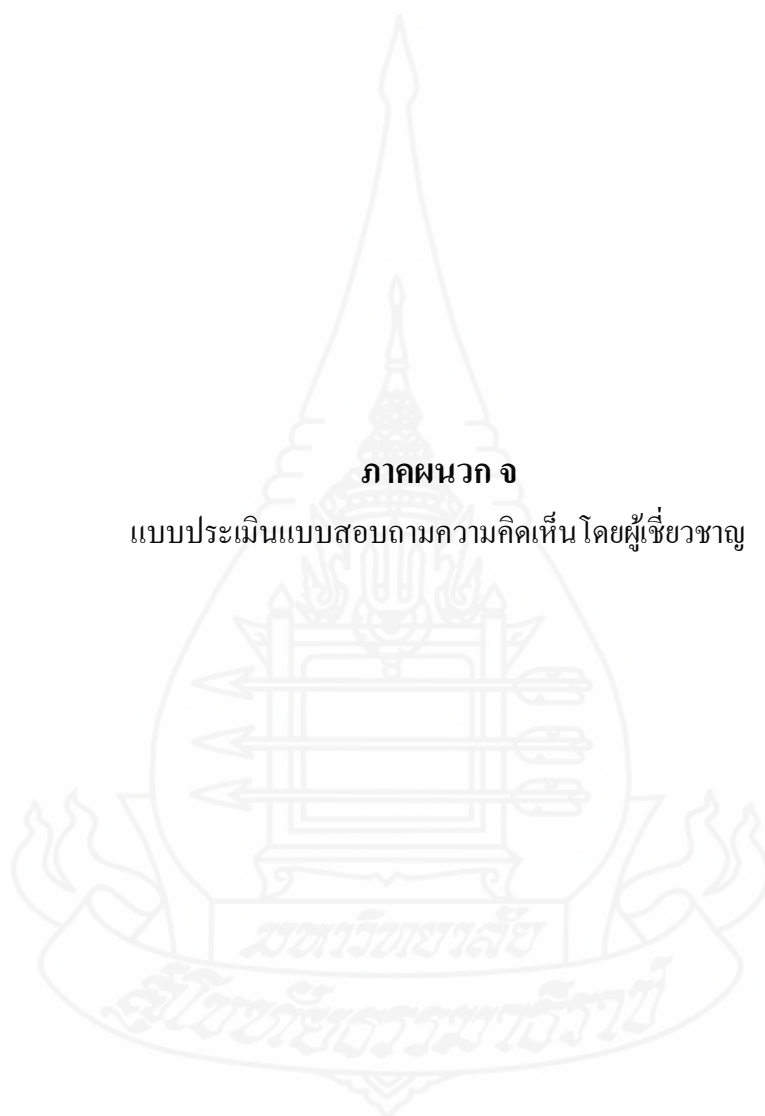
โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 081-4550497

ภาคผนวก จ

แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นโดยผู้เชี่ยวชาญ

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลแบบสอบถามแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชา

พระพุทธศาสนา(สำหรับนักเรียน-พระผู้สอน)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. นามผู้ทรงคุณวุฒิ.....อายุ.....ปี
2. สมณศักดิ์.....
3. จำพรรษา ณ วัด.....จำนวนปีพรรษา.....
4. วุฒิการศึกษา.....สำเร็จการเปรียญ.....
5. เป็นพระอาจารย์ประจำ ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัด.....
ระยะเวลา.....ปี
6. เป็นพระอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย.....ระยะเวลา.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

คำชี้แจง: เมื่อท่านอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อมีความคิดเห็นกับ
 เนื้อหามากน้อยเพียงใด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ให้คะแนน +1 สำหรับข้อที่เห็นด้วยกับข้อความ

ให้คะแนน 0 สำหรับข้อที่ไม่เห็นด้วยกับข้อความ

ให้คะแนน -1 สำหรับข้อที่ไม่แน่ใจ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
		+1	0	-1
	แรงจูงใจภายใน			
	1. ด้านความสนใจ			
1.	ข้าพเจ้ามีความสนใจที่จะสมัครเข้ามาเรียนในศูนย์นี้ด้วยตนเอง			
2.	ข้าพเจ้าจะให้ความสนใจและตั้งใจทำงานทุกอย่างตามที่ได้รับมอบหมาย			
3.	ข้าพเจ้าสมัครเรียนด้วยความสนใจเพราะว่าเพื่อนๆที่เรียนไปแล้วเป็นคนดีของสังคม			
	2.ด้านอยากรู้อยากเห็น			
4.	ข้าพเจ้าอยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่อาจารย์สอน			
5.	ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา			
6.	ข้าพเจ้าอยากได้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต			
	3.ด้านความสบายใจ			
7.	ข้าพเจ้ามีความสบายใจเมื่อได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา			
8.	ข้าพเจ้าสบายใจเมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า			
9.	ข้าพเจ้ามีความสบายใจเมื่อได้รับอบรมสั่งสอนจากพระอาจารย์ผู้สอน			
	4.ด้านความภาคภูมิใจ			
10.	ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่เป็นชาวพุทธแล้วได้มาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา			
11.	ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา			
12.	ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนและได้รับคุณค่าจากหลักคำสั่งสอนอย่างแท้จริง			

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
		+1	0	-1
	5.ด้านความต้องการ			
13.	ข้าพเจ้าต้องการมีความรู้วิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน			
14.	ข้าพเจ้าต้องการเรียนรู้และมีความเข้าใจในหลักธรรมพระพุทธศาสนา			
15.	ข้าพเจ้าต้องการได้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ			
	6.ด้านความพึงพอใจ			
16.	ข้าพเจ้ามีความรู้สึกรักและชอบที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนา			
17.	ข้าพเจ้าพึงพอใจในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศูนย์ฯ			
18.	ข้าพเจ้ามีความยินดีและมีความกระตือรือร้นเมื่อถึงวันและเวลาเรียน			
	7.ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ			
19.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นในการสอนของศูนย์ฯจึงมาสมัครเรียน			
20.	ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในพระรัตนตรัย			
21.	ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า			
	8.ด้านความซาบซึ้ง			
22.	ข้าพเจ้ามีความประทับใจในความปรารถนาดีของบุคลากรของศูนย์ฯที่ ได้เข้ามาเรียน			
23.	ข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งในรสแห่งธรรมและนำไปใช้ปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันได้			
24.	ข้าพเจ้าซาบซึ้งในการศึกษาหลักธรรมจึงได้รับประโยชน์ผลดี คือ มี ความสุขในชีวิต			
	9.ด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต			
25.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา			
26.	ข้าพเจ้าตั้งความหวังที่จะได้รับความรู้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา			
27.	ข้าพเจ้าจะตั้งใจแน่วแน่มั่นคงที่จะเรียนให้จบหลักสูตร			

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
		+1	0	-1
	10.ด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์			
28.	ข้าพเจ้าจะฝ่าฟันปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย			
29.	ข้าพเจ้ายึดมั่นในสุภาษิตกับความกล้าที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น”			
30.	วิชาที่เรียนแม้จะยากข้าพเจ้าก็จะตั้งใจเรียนให้ประสบความสำเร็จ			
	แรงจูงใจภายนอก			
	11. ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง,การสนับสนุน)			
31.	ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา			
32.	ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเป็นชาวพุทธที่ดี			
33.	ผู้ปกครองมาเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเมื่อต้องทำกิจกรรมร่วมกับทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์			
	12. ด้านครู			
34.	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน			
35.	ครูสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน			
36.	ครูให้คำแนะนำในการเรียนเสมอ			
37.	ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยเรียน			
38.	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ในระหว่างการเรียนการสอน			
39.	ครูอธิบายเนื้อหาสาระได้ชัดเจน			
	13.ด้านสื่อการสอน			
40.	อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ครูใช้มีสภาพดีพร้อมในการใช้งาน			
41.	ห้องเรียนมีสื่ออุปกรณ์การเรียนที่มีความทันสมัย			
42.	นักเรียนมีโอกาสได้ใช้สื่อสม่ำเสมอ			

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
		+1	0	-1
	14.ด้านสถานที่			
43.	สภาพสถานที่เรียนมีความสะอาดสะอ้าน และร่มรื่นสวยงาม			
44.	สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศถ่ายเทเย็นสบาย			
45.	สภาพห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และโต๊ะเก้าอี้มีเพียงพอ กับจำนวนนักเรียน			
	15.ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน			
46.	ข้าพเจ้าและเพื่อนให้กำลังใจ และเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ สม่ำเสมอ			
47.	ข้าพเจ้าทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนด้วยความรักและความสามัคคี			
48.	ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถปรึกษาเกี่ยวกับการเรียน			
	16.ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ			
49.	การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของข้าพเจ้านำมาซึ่งความภูมิใจและการ ยอมรับของเพื่อนๆ			
50.	ข้าพเจ้าได้รับคำชมเชยจากญาติพี่น้องหลังจากการได้รับการอบรมทุก ครั้ง			
51.	ข้าพเจ้าได้รับคำชมเชยจากสังคมโดยทั่วไปหลังจากการได้รับอบรม จากศูนย์ฯนี้ไปแล้ว			

ตอนที่ 3 ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (สำหรับนักเรียน-พระผู้สอน)

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในหน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์การเลือกดังนี้

ให้คะแนน +1 สำหรับข้อที่เห็นด้วยกับข้อความ

ให้คะแนน 0 สำหรับข้อที่ไม่เห็นด้วยกับข้อความ

ให้คะแนน -1 สำหรับข้อที่ไม่แน่ใจ

แบ่งเป็นด้าน ดังนี้

1. ด้านตัวนักเรียน
2. ด้านครูผู้สอน
3. ด้านสถานที่
4. ด้านวิธีการสอน
5. ด้านสื่อการสอน
6. ด้านผู้ปกครอง

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นของเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
		+1	0	-1
	1.ด้านตัวนักเรียน			
1.	ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา			
2.	ผู้เรียนๆแล้วได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง			
3.	ผู้เรียนเห็นว่าเรียนแล้วไม่มีผลกระทบต่อเวลาเรียนปกติ			
	2.ด้านครูผู้สอน			
4.	ครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน			
5.	บุคลิกภาพของครูผู้สอนเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส			

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของเนื้อหา		
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
		+1	0	-1
6.	ครูผู้สอนควรให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน			
7.	ครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง			
8.	ครูผู้สอนมีความเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้			
	3.ด้านสถานที่			
9.	การจัดห้องเรียนให้น่าสนใจและน่าเรียน ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก			
10.	สถานที่เรียนร่มรื่นมีทัศนียภาพที่สวยงาม			
11.	ห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอและสะอาด สภาพห้องเรียนไม่มีเสียงรบกวนในขณะที่เรียน			
	4.ด้านวิธีการสอน			
12.	ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน			
13.	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน			
14.	ครูสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน			
15.	ผู้สอนมีวิธีการสอนที่น่าสนใจและไม่น่าเบื่อ			
	5.ด้านสื่อการสอน			
16.	สื่อและอุปกรณ์การเรียนควรทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน			
17.	สื่อการสอนมีความหลากหลาย			
18.	การใช้สื่อการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น			
	6.ด้านผู้ปกครอง			
19.	ผู้ปกครองให้การสนับสนุนและส่งเสริมเป็นอย่างดี			
20.	ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา			
21.	ผู้ปกครองให้ความชื่นชมต่อการเรียนของผู้เรียน			
22.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯทุกครั้ง			

ภาคผนวก ฉ

แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นโดยนักเรียน

**แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของ
นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร**

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อคำถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ข้อคำถามแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ขอความร่วมมือนักเรียน: ในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงโดยข้อมูลนี้จะนำมาวิเคราะห์
ในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ไม่ส่งผลกระทบต่อใดๆ ต่อนักเรียน หากแต่นำมาใช้ประโยชน์ในการ
ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน/ศูนย์ และส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการเรียนที่ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 1 ข้อคำถามข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง: แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เมื่ออ่านข้อความแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน
หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของนักเรียน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

.....ปี

3. ระดับชั้นที่กำลังศึกษา

ประถมศึกษาปีที่.....

มัธยมศึกษาปีที่.....

4. สถานที่เรียนพระพุทธศาสนา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....

ศพอ./โรงเรียน.....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่า ข้อความแต่ละข้อว่าเป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียว และกรุณาตอบทุกข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับแรงจูงใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
แรงจูงใจภายใน						
1. ด้านความสนใจ						
1.	ข้าพเจ้ามีความสนใจที่จะสมัครเข้ามาเรียนในศูนย์นี้ด้วยตนเอง					
2.	ข้าพเจ้าจะให้ความสนใจและตั้งใจในการทำงานทุกอย่างตามที่ได้รับมอบหมาย					
3.	ข้าพเจ้าสมัครเรียนเพราะว่ามีตัวอย่างเพื่อนๆที่เรียนไปแล้วเป็นคนดีของสังคม					
2. ด้านอยากรู้อยากเห็น						
4.	ข้าพเจ้าอยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่อาจารย์สอน					
5.	ข้าพเจ้าอยากมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
6.	ข้าพเจ้าอยากได้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต					
3. ด้านความสบายใจ						
7.	ข้าพเจ้ามีความสบายใจเมื่อได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
8.	ข้าพเจ้าสบายใจเมื่อได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า					
9.	ข้าพเจ้ามีความสบายใจเมื่อได้รับอบรมสั่งสอนจากพระอาจารย์ผู้สอน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับแรงจูงใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
4.ด้านความภาคภูมิใจ						
10.	ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่เป็นชาวพุทธ					
11.	ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา					
12.	ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้นำหลักพระพุทธศาสนาไปใช้					
5.ด้านความต้องการ						
13.	ข้าพเจ้าต้องการมีความรู้วิชาพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน					
14.	ข้าพเจ้าต้องการเรียนรู้ในหลักธรรมพระพุทธศาสนา					
15.	ข้าพเจ้าต้องการได้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ					
6.ด้านความพึงพอใจ						
16.	ข้าพเจ้ามีความรู้สึกรักและชอบที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
17.	ข้าพเจ้าพึงพอใจในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศูนย์ฯ					
18.	ข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้นเมื่อถึงวันและเวลาเรียน					
7.ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ						
19.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นในการสอนของศูนย์ฯจึงมาสมัครเรียน					
20.	ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในพระรัตนตรัย					
21.	ข้าพเจ้ามีความศรัทธาในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า					
8.ด้านความซาบซึ้ง						
22.	ข้าพเจ้ามีความประทับใจในความปรารถนาดีของบุคลากรของศูนย์ฯที่ได้เข้ามาเรียน					
23.	ข้าพเจ้าซาบซึ้งในการศึกษาหลักธรรมเพราะได้รับประโยชน์นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับแรงจูงใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
9.ด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต						
24.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนจากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา					
25.	ข้าพเจ้าตั้งความหวังที่จะได้รับความรู้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
26.	ข้าพเจ้าจะตั้งใจแน่วแน่มั่นคงที่จะเรียนให้จบหลักสูตร					
10.ด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์						
27.	ข้าพเจ้าจะฝ่าฟันปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย					
28.	ข้าพเจ้ายึดมั่นในสุภาษิตกับความกล่าวที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น”ซึ่งตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา					
29.	วิชาที่เรียนแม้จะยากข้าพเจ้าก็จะตั้งใจเรียนให้ประสบความสำเร็จ					
แรงจูงใจภายนอก						
11. ด้านผู้ปกครอง(ความคาดหวัง,การสนับสนุน)						
30.	ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา					
31.	ผู้ปกครองต้องการให้ข้าพเจ้าเป็นคนดี					
32.	ผู้ปกครองเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเมื่อต้องทำกิจกรรมร่วมกับทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
12. ด้านครู						
33.	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน					
34.	ครูสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน					
35.	ครูให้คำแนะนำในการเรียนเสมอ					
36.	ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับวัยเรียน					
37.	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้ในระหว่างการเรียนการสอน					
38.	ครูอธิบายเนื้อหาสาระได้ชัดเจน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับแรงจูงใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
13.ด้านสื่อการสอน						
39.	อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ครูใช้มีสภาพดีพร้อมในการใช้งาน					
40.	ห้องเรียนมีสื่ออุปกรณ์การเรียนที่มีความทันสมัย					
41.	นักเรียนมีโอกาสได้ใช้สื่อสม่ำเสมอ					
14.ด้านสถานที่						
42.	สภาพสถานที่เรียนมีความสะอาดสะอ้าน และร่มรื่นสวยงาม					
43.	สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศถ่ายเทเย็นสบาย					
44.	ห้องเรียนมีโต๊ะเก้าอี้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน					
15.ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน						
45.	ข้าพเจ้าและเพื่อนให้กำลังใจ และเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆสม่ำเสมอ					
46.	ข้าพเจ้าทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนด้วยความรักและความสามัคคี					
47.	ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถให้ปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนได้					
16.ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ						
48.	การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของข้าพเจ้านำมาซึ่งความภูมิใจ และการยอมรับของเพื่อนๆ					
49.	ข้าพเจ้าได้รับความชื่นชมจากญาติพี่น้องเมื่อได้เรียนพระพุทธศาสนา					
50.	ข้าพเจ้าได้รับคำชมเชยจากสังคมทั่วไปเมื่อเรียนพระพุทธศาสนา					

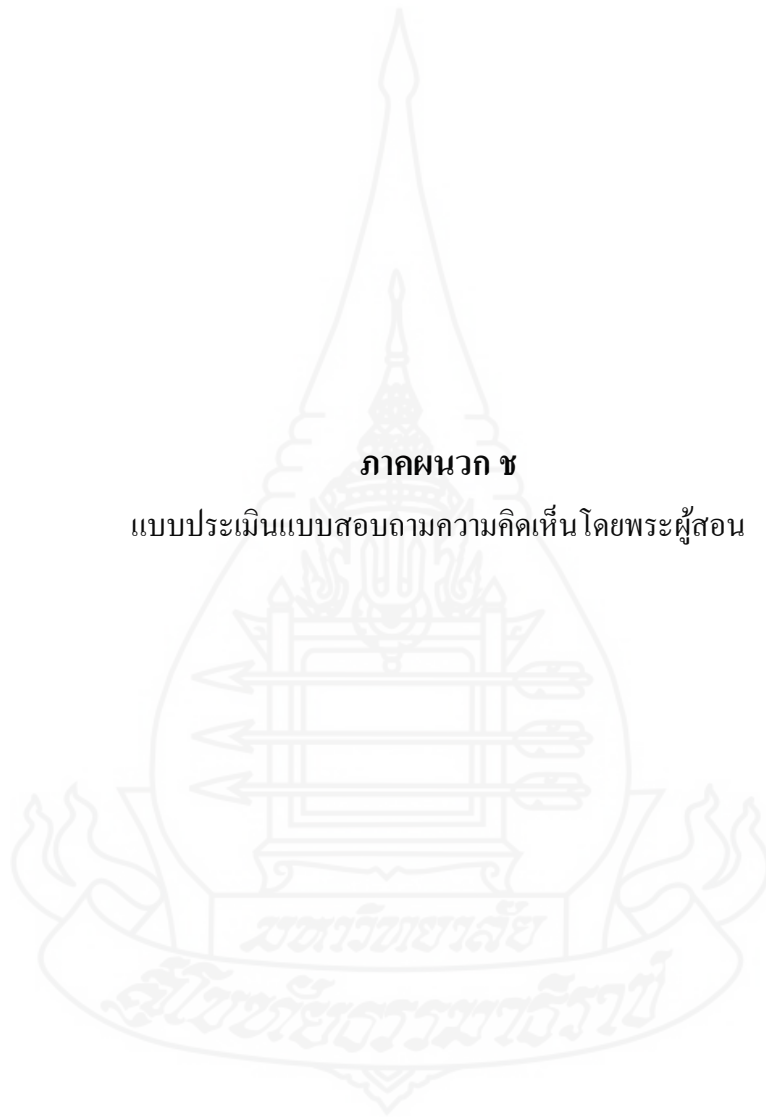
ตอนที่ 3 ข้อคำถามแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
คำชี้แจง: นักเรียนคิดว่าปัจจัยต่อไปนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพียงใด โดยให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.ด้านตัวนักเรียน						
1.	การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา					
2.	การที่ผู้เรียนๆแล้วได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง					
3.	การที่ผู้เรียนเห็นว่าเรียนแล้วไม่มีผลกระทบต่อเวลาเรียนปกติ					
2.ด้านครูผู้สอน						
4.	ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน					
5.	บุคลิกภาพของครูผู้สอนเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส					
6.	ครูผู้สอนควรให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน					
7.	ครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง					
8.	ครูผู้สอนมีความเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้					
3.ด้านสถานที่						
9.	ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก					
10.	ห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอ					
11.	ห้องเรียนไม่มีเสียงรบกวนในขณะที่เรียน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
		5	4	3	2	1
4.ด้านวิธีการสอน						
12.	ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน					
13.	ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน					
14.	ครูผู้สอนสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน					
15.	ครูผู้สอนมีวิธีการสอนที่น่าสนใจ					
5.ด้านสื่อการสอน						
16.	สื่อและอุปกรณ์การเรียนทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน					
17.	สื่อการสอนมีความหลากหลาย					
18.	ใช้สื่อการสอนเพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น					
6.ด้านผู้ปกครอง						
19.	ผู้ปกครองให้การสนับสนุน					
20.	ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
21.	ผู้ปกครองให้ความชื่นชมต่อการเรียนของผู้เรียน					
22.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯในการทำกิจกรรม					

ภาคผนวก ข

แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นโดยพระผู้สอน

แบบสอบถามความคิดเห็นของพระผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขต
กรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียน
ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา (พระผู้สอน-ครู)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

7. นามผู้ทรงคุณวุฒิ.....อายุ.....ปี

8. สมณศักดิ์.....

9. จำพรรษา ณ วัด.....จำนวนปีพรรษา.....

10. วุฒิการศึกษา.....สำเร็จการเปรียญ.....

11. เป็นพระอาจารย์ประจำ ศพอ. ณ วัด.....ระยะเวลา.....ปี

12. เป็นพระอาจารย์ประจำ ศพอ. ร.ร.....ระยะเวลา.....ปี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจของนักเรียนในการ
เรียนวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในหน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมี
หลักเกณฑ์การเลือกดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านเห็นด้วยมากที่สุด
เห็นด้วยมาก	หมายถึง	ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านเห็นด้วยมาก
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านเห็นด้วยปานกลาง
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง	ข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านเห็นด้วยน้อย
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นของท่านไม่เห็นด้วย

แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านตัวนักเรียน 2. ด้านครูผู้สอน 3. ด้านสถานที่ 4. ด้านวิธีการสอน
5. ด้านสื่อการสอน 6. ด้านผู้ปกครอง

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.ด้านตัวนักเรียน						
1.	การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา					
2.	การที่ผู้เรียนฯแล้วได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง					
3.	การที่ผู้เรียนเห็นว่าเรียนแล้วไม่มีผลกระทบต่อกับเวลาเรียนปกติ					
2.ด้านครูผู้สอน						
4.	ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน					
5.	บุคลิกภาพของครูผู้สอนเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส					
6.	ครูผู้สอนควรให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน					
7.	ครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง					
8.	ครูผู้สอนมีความเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้					
3.ด้านสถานที่						
9.	ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก					
10.	ห้องนี้มีจำนวนเพียงพอ					
11.	ห้องเรียนไม่มีเสียงรบกวนในขณะที่เรียน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วยที่สุด
		5	4	3	2	1
4. ด้านวิธีการสอน						
12.	ครูผู้สอนควรรับฟังเหตุผลของนักเรียน					
13.	ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนรู้การสอน					
14.	ครูผู้สอนสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน					
15.	ครูผู้สอนมีวิธีการสอนที่น่าสนใจ					
5. ด้านสื่อการสอน						
16.	สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน					
17.	สื่อการสอนมีความหลากหลาย					
18.	ใช้สื่อการสอนเพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น					
6. ด้านผู้ปกครอง						
19.	ผู้ปกครองให้การสนับสนุน					
20.	ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา					
21.	ผู้ปกครองให้ความชื่นชมต่อการเรียนของผู้เรียน					
22.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯ ในการทำกิจกรรม					

ภาคผนวก ข

การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับความหมายของอิทธิบาท 4

ตารางที่ 2-4 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับความหมายของอิทธิบาท 4

ลำดับ	อิทธิบาท 4 นักการศึกษา	ฉันทะ	วิริยะ	จิตตะ	วิมังสา
1.	พุทธทาสภิกขุ (2518)	ความพอใจในสิ่งที่เราจะต้องทำ	ความพากเพียร เพียรไปในสิ่งที่พอใจ	เอาใจใส่ ฝักใฝ่ อยู่เสมอไป	
2.	มงคล วิโรจโน (2538)	ความพอใจในงานที่ทำ	ขยันทำงาน	เอาใจฝักใฝ่ตรวจตราในงาน	ค้นคว้าหาเหตุผลในงาน
3.	สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2542)	ความรักงาน มีความตั้งใจและเต็มใจทำงาน	ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน สู้งาน อดทน ตรากตรำทำงาน	การเอาใจใส่ในการทำงาน ติดตามงานตรวจสอบการทำงานเป็นขั้นตอน	รู้จักประเมินผลการทำงานและปรับปรุงงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป
4.	พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต (2542)	(พอใจ) ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีแรงจูงใจ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ	ความเพียร)	ความคิดจดจ่อ	ความสอบสวนไตร่ตรอง
5.	พระเทพเวที (2543)	(พอใจ) ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาที่จะทำสิ่งนั้นให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป	(ความเพียร) ความขยันประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้ง	(ความคิด) การตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป	(ความไตร่ตรอง) การใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจตรา หาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง
6.	ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ (2545)	ความพอใจอย่างแรงกล้าในการทำสมาธิหรือทำความดีอื่นๆ	ความพยายามอย่างแรงกล้าในการทำสมาธิหรืองานอื่นๆ	ความตั้งใจอย่างแรงกล้าในการทำสมาธิหรืองานอื่นๆ	ระดมปัญญาอย่างเต็มที่ในการทำสมาธิ

ตารางที่ 2-5 การสังเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎี ของนักการศึกษา ที่เกี่ยวข้องการนำหลักพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 มาใช้ประโยชน์ในการศึกษา และการดำเนินชีวิต

ลำดับ	หลักอิทธิบาท 4 นักการศึกษา	ฉันทะ
	พระธรรมปิฎก (ประยูร ปยุตโต) (2542)	ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีแรงจูงใจ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น หรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย กล่าวคือ รักงาน และรักจุดหมายของงานให้ลึกลงไปในทางธรรม คือ ความรัก ความ ใฝ่ใจ ปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์
	สำนักงานแม่กองธรรม สนามหลวง (2550)	ความปรารถนา ความต้องการ ความประสงค์ ความมุ่งหมาย เมื่อต่อเข้ากับอิทธิบาท จึงมีความหมายว่าความปรารถนา ความ ต้องการ ความประสงค์ ความมุ่งหมายที่มีกำลังในการบรรลุความสำเร็จ
	สรุป	แรงจูงใจ ความพอใจ ความเต็มใจนั้น ในทางพุทธศาสนาหมายเอาสิ่งที่จะกระทำนั้นต้องประกอบด้วยกุศลธรรมฝ่ายเดียว ความสามารถมักจะเป็นองค์ประกอบที่จะทำผู้กระทำมีความสำเร็จในระดับหนึ่ง ในการตั้งความสำเร็จของงานในอนาคต ฉะนั้น ครู จึงมีหน้าที่ที่จะช่วยให้ผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนาอยากเรียนรู้ โดยปลูกเร้าจิตใจของผู้เรียนให้เป็นผู้รักในการแสวงหาความรู้ รักใน การเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนคือมีความรอบรู้นั่นเอง

ตารางที่ 2-5 (ต่อ)

ลำดับ	หลักอิทธิบาท 4 นักการศึกษา	วิริยะ
	วสิน อินทสระ (2530)	ความเป็นผู้กล้า ไม่ย่อท้อ ย่อหย่อน ทำกิจด้วยกำลังทั้งหมด มีความบากบั่นมั่นคง (ทพฺหปรุกโม) ไม่ทอดธุระเสียกลางคัน หรือละทิ้งเสียกลางคัน (อนิกฺขิตฺตฺฐโร) มีความพากเพียรอยู่เสมอไม่จับจด หรือหยุดเสียทำจนกว่าจะถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ (อารทฺษวิริโย) ชื่อว่า ความเพียร สัตว์ทั้งหลายควรทำ
	สุพัตรา สุภาพ (2541)	ความเพียร หมายถึง การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่บังเกิดต่อความยากลำบาก และมีความอดทน
	สถาบันพัฒนาคุณภาพ วิชาการ (2541: 3)	ให้ความหมายของความเพียรว่า หมายถึง ความตั้งที่ปฏิบัติหน้าที่และกระทำกิจของตนให้สำเร็จด้วยความมานะอดทน อดทนไม่ย่อท้อและปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ จนหน้าที่การงานนั้นสำเร็จ
	ราชบัณฑิตยสถาน (2542)	หมั่น ขยัน ทำ หรือประพฤติบ่อยๆ อย่างเป็นปกติสม่ำเสมอ เช่น หมั่นทำการบ้าน หมั่นมาหา
	รุจิรี ภู่อาระ (2543)	ความเพียร หมายถึง การตั้งใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่เป็นประจำ หรือทำหลายสิ่งหลายอย่างติดต่อกันตามกำลังความสามารถที่มีอยู่ เพื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย
	พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต. 2546)	ความอาจหาญแก่ลี้กกล้า บากบั่น ก้าวไป ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่า ควรแก่การบรรลุถึงวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้จะลู่ถึงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรือใช้เวลายาวนาน เขาก็ไม่ทอดอถ กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้สำเร็จ
	สรุป	ความเพียรในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึงการแสดงออกของนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความบากบั่น ไม่ย่อท้อต่อความลำบากและพยายามทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อเรียน มีความกระตือรือร้นต่อการเรียน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและไม่ทิ้งงานการเรียนเมื่อประสบอุปสรรคก็หาทางแก้ไข

ตารางที่ 2-5 (ต่อ)

ลำดับ	หลักอิทธิบาท 4 นักการศึกษา	จิตตะ
	อรุณศรี กุมท (2516)	อธิบายว่า ความตั้งใจเรียนคือพลังอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลและผลักดันให้ประกอบกิจกรรมต่างๆ อย่างจริงจังปริมาณของความผลักดันนี้มีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จแห่งกิจกรรมของบุคคล กล่าวคือ บุคคลที่มีความตั้งใจมากจะมีผลสัมฤทธิ์ในการทำงานสูงตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีปริมาณความตั้งใจน้อยจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ
	พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต. 2542)	ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ใฝ่คิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ความมีใจจดจ่อฝักใฝ่ เช่นนี้ ย่อมนำไปสู่สมาธิเกิดขึ้น จิตแน่วแน่ แนบสนิทในกิจที่ทำ
	พระมหาสมจินต์ สัมมาปัญญา (2547)	ความเอาใจใส่ เอาใจจดจ่อในการเรียน การตรวจสอบ ติดตาม เกาะติด ฉะนั้นจิตตะในอิทธิบาทจึงผูกติดกับสมาธิบางครั้ง ความหมายก็แยกไม่ออกจากสมาธิ เพราะว่าจะเกิดการเอาใจใส่จดจ่อได้จะต้องมีสมาธิหนุนหลัง
	พระมหามนตรี ชันติสาโร (2547)	ความเอาใจใส่ ฝักใฝ่ในสิ่งนั้นมีความรับผิดชอบ คำนวณหาความรู้เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียน ซักถามความสงสัย ทำซ้ำซาก มีความรับผิดชอบ
	วสิน อินทสระ (2547)	ความเอาใจใส่เอาใจฝักใฝ่ เอาใจจดจ่อต่อสิ่งนั้น สิ่งที่กำลังกระทำอยู่เมื่อมีความพอใจแล้ว มีความเพียรแล้ว ก็มีใจฝักใฝ่จดจ่อกับสิ่งนั้นโดยไม่ทอดธุระ

ตารางที่ 2-5 (ต่อ)

ลำดับ	หลักอิทธิบาท 4 นักการศึกษา	ประโยชน์ของจิตตะ
	จรินทรณ์ บุตรมีและคณะ (2542)	การปฏิบัติงานของผู้ให้บริการนั้นไม่เพียงแต่จะมีแค่ความพอใจและความเพียรพยายามในการทำงานเท่านั้นผู้ให้บริการจะต้องมีความเอาใจใส่ต่องานที่ทำด้วย ต้องคอยดูอยู่เสมอว่าผู้ใช้ต้องการอะไร เพราะการเอาใจใส่นี้จะทำให้งานนั้นสำเร็จด้วยคือยังมีประสิทธิภาพ ความเอาใจใส่นี้รวมถึงการมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนได้รับมอบหมายและใส่ใจที่จะบริการผู้ให้ได้รับความพอใจสูงสุด เพราะถ้าขาดความเอาใจใส่ต่องานที่ตนทำแล้ว งานนั้นอาจผิดพลาดและส่งผลกระทบต่อส่วนรวม
	สุวดี ผลงาม (2546)	การให้นักเรียนเป็นคนดี โดยเป็นผู้ที่มีความสนใจใฝ่รู้ มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ทำตามข้อตกลง ช่วยเหลือผู้อื่นและซื่อสัตย์ซื่อซ้นชมต่อการเรียนรู้กระบวนการคู่กับผลงาน โดยนำรูปแบบและขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ อิทธิบาทศึกษามาใช้ อันเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ นำมาวิเคราะห์ความหมาย และจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญลงในแต่ละชั้น โดยเฉพาะด้าน จิตตะนี้ได้ส่งเสริมให้เด็กรู้จักศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทดลองหาความรู้และสร้างความรู้ มีทักษะการคิดและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ฝึกทักษะการทำงาน การอยู่ร่วมกับผู้อื่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่ม ค้นพบความถนัด ความสามารถทำงานอย่างมีความสุขตามความคิด
	สรุป	ความเอาใจใส่ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เอาใจจดจ่อ มีความรับผิดชอบ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียน ซักถามความสงสัยการตรวจสอบ ติดตาม ในสิ่งที่ตนกระทำอยู่เมื่อมีจิตตะแล้วย่อมทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ตารางที่ 2-5 (ต่อ)

ลำดับ	หลักอิทธิบาท 4 นักการศึกษา	วิมังสา
	พระธรรมธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542)	<p>ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย ข้อบกพร่อง หรือข้อขัดข้องในกิจที่ทำ รู้จักทดลอง และคิดค้นหาทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาในระยะยาว หรือในระยะสั้นซึ่งจะเกิดในปัจจุบัน และในอนาคต คนมีวิมังสาชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไร ก็คิดพิจารณาทดสอบไป การคิดหาเหตุผล และสอบสวนทดลองอย่างนี้ ย่อมช่วยรวมจิตใจยกกำหนด และติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างละเอียดตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่ตั้งไปกับเรื่องที่พิจารณาไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่า วิมังสาสมาธิ ซึ่งก็จะมีประธานสังขารคือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่น</p>
	สุรางค์ โคว์ตระกูล (2544)	<p>เป็นการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นการคิดที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ในสังคมประชาธิปไตย ในสมัยสารสนเทศเพื่อจะเป็นผู้ที่มีความฉลาดรับข้อมูลข่าวสารที่มาจากสื่อมวลชนต่างๆ และเพื่อเป็นพลเมืองดีมีการตัดสินใจที่ฉลาด ถูกต้องและรวดเร็ว</p>
	มหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ (2550)	<p>ความเข้าใจทำ สุขยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้ วิมังสา แปลว่า การพินิจพิเคราะห์ หมายความว่าทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราแม้จะรักงานแค่ไหน บากบั่นปานใด หรือเอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็ล้มค้างจนได้เพราะแม้ว่าขั้นตอนการทำงานจะสำเร็จไปแล้ว แต่ผลงานก็ไม่เรียบร้อย ต้องทำกันใหม่รำไปจากวิมังสาที่รวบรวมไว้ข้างต้น</p>
	สรุป	<p>วิธีการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้สำเร็จนั้น มีลักษณะส่วนขึ้นอยู่กับใจทั้งสิ้น คือเต็มใจทำ แข็งใจทำ ตั้งใจทำ เข้าใจทำ และการทำสมาธิเพื่อให้ใจผ่องใส ทำให้เกิดปัญญาพิจารณาเห็นผลของงานได้ รู้และเข้าใจวิธีการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีกำลังใจและมีใจจดจ่ออยู่กับงานที่ทำ ไม่วอกแวก</p>

ภาคผนวก ฅ

ทฤษฎี/แนวคิด

จากการที่นักวิจัยและนักจิตวิทยาหลายท่าน ได้กล่าวแรงงูใจภายในและภายนอกและแนวทางการเสริมสร้างแรงงูใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา “อิทธิบาท 4” ในด้านต่างๆดังนี้

**ทฤษฎี/แนวคิด จากการที่นักวิจัยและนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าว
แรงงูใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ในด้านต่างๆไว้มีดังนี้**

แรงงูใจภายใน

1. ด้านความสนใจ

เคลเลอร์ (Ra-shane Meesri, 2543; citing Keller,1983) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแรงงูใจในด้านความสนใจ ไว้ดังนี้

- หมายถึง ความอยากรู้อยากเห็น และความสนใจของผู้เรียน

ฮูทสไตน์ (Hootstein, 1998) ได้แบ่งองค์ประกอบของแรงงูใจในด้านความสนใจไว้ ดังนี้

- ความสนใจ คือ ความกระหายใคร่รู้ของผู้เรียนที่มีต่อข้อมูลที่แปลกใหม่ดูเหมือนขัดแย้งหรือดูเป็นไปได้แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นไปได้

อารี พันธุ์มณี (2546) กล่าวว่า ลักษณะแรงงูใจของบุคคลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านความสนใจไว้ดังต่อไปนี้

- ความสนใจ คือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆ ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความสนใจของบุคคลนั้น

- ความสนใจ คือการเรียนเพื่อต้องการความรู้ ทำงานเพราะต้องการความชำนาญ ซึ่งความต้องการหรือความสนใจพิเศษตลอดจนความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล ที่จะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมขึ้น

พรพิมล จันทร์พลับ (2539) ประเภทแรงงูใจภายในในลักษณะด้านความสนใจ ไว้ดังนี้

- ความสนใจ คือบุคคลมองเห็นคุณค่าของกิจกรรมที่ทำ จึงทำด้วยความเต็มใจ ตระหนักว่าการบรรลุผลสำเร็จในกิจกรรมนั้นเป็นรางวัลอยู่ในตัวแล้ว แรงงูใจประเภทนี้เกิดจากความสนใจที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงงูใจนั้น

มาลี จูทา (2542) กล่าวว่า แรงงูใจภายในด้านความสนใจ ไว้ ดังนี้

- ความสนใจ คือทำให้บุคคลใฝ่ตาม หรือจ้องมอง เป็นต้น

2. ด้านอยากรู้อยากเห็น

อารี พันธุ์มณี (2546) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความอยากรู้อยากเห็นใน ไว้ดังนี้

- ความอยากรู้อยากเห็น คือการเรียนเพื่อต้องการความรู้ ทำงานเพราะต้องการความชำนาญ ซึ่งความต้องการหรือความสนใจพิเศษตลอดจนความรู้สึกรักนึกคิดหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล ที่จะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมอยากร่วมแสดงความคิดเห็นขึ้น

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความอยากรู้อยากเห็นใน ไว้ดังนี้

- ความอยากรู้อยากเห็น คือทำให้บุคคลค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม

เคลเลอร์ (Ra-shane Meesri. 2543; citing Keller,1983) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแรงจูงใจในความอยากรู้อยากเห็นใน ไว้ดังนี้

- ความอยากรู้อยากเห็น คือผู้เรียนอยากเรียน ได้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

3. ด้านความสบายใจ

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความสบายใจ ไว้ดังนี้

- ความสบายใจ คือเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการของตนเสมอ เช่น ความอบอุ่น ความสบาย ความสุขใจ ที่ได้เรียน และปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา และได้อบรมจากพระอาจารย์

4. ด้านความภาคภูมิใจ

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความภาคภูมิใจ ไว้ดังนี้

- ความภาคภูมิใจ คือเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการของตนเสมอ เช่นความสำเร็จ ฐานะเป็นชาวพุทธ ได้ศึกษาหลักธรรมและนำไปใช้ได้ผล

มาลี จุฑา (2542) ที่ได้กล่าวว่า

- ภาคภูมิใจ คือเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการ เกิดความภาคภูมิใจในการศาสนาของตนเสมอ อีกทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกลมกลืนมาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ

กมลทิพย์ จันท์จรัส (2553) ศึกษาพบว่า

- การถ่ายทอดวิถีพุทธต่อวัยรุ่นพบว่าบ้านหรือครอบครัว มีวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติ ด้วยการสอน ให้เด็กทำบุญ ใส่บาตร และบิณฑบาตหรือญาติผู้ใหญ่ปฏิบัติตามศีลห้าเป็นตัวอย่าง ให้เด็กปฏิบัติตาม และ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติ โดยให้เด็ก เข้าร่วมพิธี ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ และสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนตามศีลห้าและทำกิจกรรม เสริม นอกจากนี้ แนวคิดของการก่อตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาและการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนแบบวิถีพุทธ ยังส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่าง บูรณาการ โดยนำความรู้หลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรมมาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ จนถูกปลูกฝังอยู่ในจิตใจและเกิดเป็นความภาคภูมิใจ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2552 ได้กล่าวความเป็นมาว่า

- หนังสือของชาวพุทธ ที่ว่า “การเข้าร่วมเป็นหนึ่งในพิธีประกาศเจตนา สมาทาน “หลัก ชาวพุทธ”ของกลุ่มชน องค์กร สถาบัน หรือโรงเรียนต่างๆ เพื่อปฏิบัติตนตามประเพณี พระพุทธศาสนา จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำวิถีปฏิบัติที่ดีงามกลับมาเป็นหลักใจให้กับชาวพุทธ ได้ เกิดความภาคภูมิใจในตน อันน่าจะนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ที่สมควรแก่การเกิดมาเป็นคน พุทธร่วมกัน และนำความดีงาม สงบ สันติสุข ให้เกิดขึ้นในครอบครัว ชุมชน ที่ทำงาน ที่โรงเรียน ตลอดถึงสังคมใหญ่และเพื่อประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประเทศชาติอันเป็นดินแดนพระพุทธศาสนา”

5. ด้านความต้องการ

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความต้องการ ดังนี้

- -ความต้องการ เกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็แสดงพฤติกรรม ตอบสนองความต้องการของตนเสมอ เช่น ทำให้บุคคลเป็นอะไรหรือทำอะไรก็ได้

มาสโลว์ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ(Maslow's General Theory of Human & Motivation) โดยมาสโลว์ ได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำ ไปหาสูง (Hierarchy& Needs) และเป็นทฤษฎีที่ยอมรับกันแพร่หลายสมมติฐานดังกล่าวมีความ เกี่ยวข้อง พฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้ (Abraham H.Maslow. 1954: 80 - 106)

- -มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอ และไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการ นั้นขึ้นอยู่กับว่า เขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขนาดที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความ ต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เช่น ความต้องการมีความรู้ และเรียนรู้

- ความต้องการการยกย่องส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จากสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความรู้

6. ด้านความพึงพอใจ

เคลเลอร์ (Ra-shane Meesri, 2543; citing Keller,1983) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแรงจูงใจในด้านความพึงพอใจไว้ดังนี้

- ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรางวัลเมื่อผู้เรียนทำงานสำเร็จ

ฮูทสไตน์ (Hootstein, 1998) ได้แบ่งองค์ประกอบของแรงจูงใจในด้านความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

- ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับแรงเสริม เมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จ

มาลี จูทา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความพึงพอใจ ดังนี้

- ความพอใจ คือทำให้บุคคลยินดีและทำอะไรก็ได้ เช่น รักและชอบที่จะเรียน ทำด้วยความกระตือรือร้น

7. ด้านความศรัทธา/ความเชื่อ

มาลี จูทา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความศรัทธา ไว้ดังนี้

- ความศรัทธา ทำให้บุคคลเกิดการยอมรับและทำอะไรก็ได้ เช่น มีความเชื่ออย่างมีสติปัญญา

อารี พันธุ์มณี (2546) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความศรัทธา ไว้ดังนี้

- ความศรัทธา คือในการเรียนเพื่อต้องการความรู้ เช่น ความเชื่อมั่นในการสอน ศรัทธาอย่างมีเหตุผล ในหลักคำสั่งสอน

พระมหาสมชาย มหาวิโร (2553)

- ได้กล่าวถึง หลักคำสั่งสอน ศรัทธาและปัญญา ว่า ศรัทธา คือ ความเชื่อ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาหรือเหตุผล ซึ่งเรียกว่า ศรัทธาเพื่อปัญญา แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงสอนให้คนมีศรัทธา แต่ศรัทธาของพระองค์นั้นต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาให้รอบคอบเสียก่อน แต่การขาดศรัทธาจะเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ชะงัก ไม่ก้าวหน้าต่อไปในทิศทางที่ต้องการ ดังพุทธพจน์ว่า การขาดศรัทธา มีความสงสัย แคลงใจ ไม่เชื่อมั่น จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาปัญญาและการก้าวหน้าไปสู่จุดหมาย

8. ด้านความซาบซึ้ง

มาลี จูทา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความซาบซึ้งดังนี้

- ความซาบซึ้ง ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้ เช่น ความประทับใจ ความปรารถนาดี ได้รับความได้รับประโยชน์ ความซาบซึ้งในหลักธรรม เป็นต้น

9. ด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต

พรพิมล จันทร์พลับ (2539) แบ่งแรงจูงใจภายในด้านความตั้งใจ/ตั้งเป้าหมายในชีวิต ไว้ดังนี้

- ความตั้งใจเป้าหมายของการเรียน หรือกิจกรรมใดๆ เป็นสิ่งกระตุ้นให้คนเกิดแรงจูงใจกระทำพฤติกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น ตั้งใจเรียน ตั้งความหวัง ตั้งใจแน่นอน เป็นต้น

มาลี จูทา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความตั้งใจเป้าหมาย ไว้ดังนี้

- การตั้งจุดหมาย (Objective) เป็นวิธีการกำหนดเป้าหมายของการเรียนในแต่ละครั้งว่าต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตัวนักเรียน เช่น ตั้งใจเรียนให้บรรลุเป้าหมาย ตั้งความหวังกับการเรียน ตั้งใจแน่นอนมั่นคงในการเรียน เป็นต้น

10. ด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์

ฮูทสไตน์ (Hootstein,1998) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลวิธีสร้างแรงจูงใจด้านความสำเร็จไว้ดังนี้

- กลวิธีสร้างแรงจูงใจช่วยมิให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ ทั้งยังช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เช่น การฝ่าฟันปัญหาต่างๆ วิชาที่เรียนแม้จะยาก เป็นต้น

เคลเลอร์ (Ra-shane Meesri. 2543; citing Keller,1983) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแรงจูงใจในด้านความสำเร็จไว้ดังนี้

- การที่ผู้เรียนเชื่อว่า ความพยายามสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ เช่น การฝ่าฟันปัญหาต่างๆ วิชาที่เรียนแม้จะยาก ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น เป็นต้น

พรพิมล จันทร์พลับ (2539) แบ่งแรงจูงใจภายในด้านความสำเร็จ/ใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้ดังนี้

- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในงานและวิชาที่เรียน

มาลี จูทา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านความสำเร็จ ไว้ดังนี้

- ความสำเร็จ คือ ทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจ เช่น การแก้ปัญหาได้

สุรางค์ โค้วตระกูล (2544) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านความสำเร็จ ไว้ดังนี้

- เรียนวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียน
- เรียนให้เห็นคุณค่าของความพยายามในการทำงาน
- เรียนค้นพบความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่างๆ และช่วยให้ประสบความสำเร็จ
- ความสำเร็จในการเรียนวิชานั้น

พระมหากษัตริย์ จิตวิโร (อินทวิ) (2545) ได้กล่าวไว้ว่า

- การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลักสูตรในทางพระพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักสูตรการนำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ซึ่งได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา คือเมื่อนักเรียนมีความต้องการจะประสบความสำเร็จทางการเรียนแล้ว นักเรียนควรจะมี ความขยันหมั่นเพียร มีความคิดและจิตใจที่ตั้งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน พร้อมทั้งมีความคิดไตร่ตรองโดย ใช้เหตุผลต่อการเรียน

แรงจูงใจภายนอก

11. ด้านผู้ปกครอง (ความคาดหวัง ความสนับสนุน)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ ไว้ดังนี้

- ผู้ปกครองที่ให้ความสนใจเอาใจใส่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนจะเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

- ผู้ปกครองมาพบและชี้แจงให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน
- ผู้ปกครองให้การสนับสนุนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายในด้านผู้ปกครอง ไว้ดังนี้

- ผู้ปกครองให้การร่วมมือ แก่นักเรียน ครู ทำให้บุคคลเหล่านี้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างทีมงาน และความสามัคคีในพันธกิจกลุ่มขึ้นได้

เคลเลอร์ (Ra-shane Meesri. 2543; citing Keller,1983) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักๆ ของแรงจูงใจด้านความคาดหวังของผู้ปกครอง ไว้ดังนี้

- ผู้ปกครองมีความคาดหวังที่ผู้เรียนมีต่อความสำเร็จในการเข้าร่วมกิจกรรมและการทำงานต่างๆ

ปราชญ์ หล้าเบ็ญสะ (2553) และพระมหากษัตริย์ เกตุเรน (2547)

- พบว่า ตัวแปรระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย เจตคติต่อการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และการสนับสนุนทางด้านการเรียนของผู้ปกครอง

12. ด้านครู

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้เสนอวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ไว้ดังนี้

- ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กแต่ละวัย และจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็ก เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และมีความหมายสำหรับเด็ก
- ก่อนเริ่มบทเรียน ครูควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน
- ครูควรแนะนำให้เด็กเริ่มหัดวางแผนเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเองเพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ
- ครูควรสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2544) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ไว้ดังนี้

- ครูควรจัดให้มีบรรยากาศที่ทำทลายความอึดอัดหรือเกร็งของผู้เรียน
- ครูพยายามให้งานแก่ผู้เรียนตามความสามารถ และให้โอกาสผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้
- ครูช่วยผู้เรียนจัดเวลาดูหนังสือ ทำการบ้านและเตรียมตัวสอบจะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาต่างๆ โดยใช้เทคนิค วิธีการสอนที่น่าสนใจและเร้าใจ ได้แก่ การแข่งขัน การให้การเสริมแรง การจัดบรรยากาศที่ทำทลายและน่าสนใจ การใช้เกมต่างๆรวมทั้งการให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับนักเรียน เป็นต้น

13. ด้านสื่อการสอน

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่าต้องสร้างแรงจูงใจด้านการใช้สื่อการสอน ไว้ดังนี้

- มีการใช้สื่อการสอนโดยถ่ายวีดิทัศน์ก็จะทำให้นักเรียนตื่นตัวได้โดยง่าย

14. ด้านสถานที่

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ ไว้ดังนี้

- ห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่คือนักเรียนและครุมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บรรยากาศสถานที่ที่ควรสร้างในห้องเรียนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา คือ บรรยากาศความสะอาดทางกายภาพต้องดี บรรยากาศที่อิสระเด็กมีโอกาสที่จะเลือกได้

อารี พันธุ์ณี (2542) กล่าวว่าเนื่องจากแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนในด้านสถานที่ มีดังนี้

- สถานที่เรียนทำให้ผู้เรียนไม่พึงปรารถนา สถานที่ชั้นเรียนอาจทำให้ผู้เรียนเบื่อ ไม่พอใจ ขัดแย้ง ควรหาทางลดหรือขจัด เพราะเป็นสิ่งที่เป็อุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทดี ไม่มีเสียงรบกวน เป็นต้น

15. ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่า แรงจูงใจภายนอกด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ไว้ดังนี้

- ความสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ทำให้เกิดความรัก และทำให้เสียสละมีน้ำใจซึ่งกันและกันและทำอะไรก็กำลังใจกัน

- ความสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ทำให้เกิดความรักความสามัคคีมีความอบอุ่น ทำให้สบายใจ

- ความสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน ทำให้เกิดความคล้อยตามหรือตามใจและปรึกษากันได้

16. ด้านเกียรติยศ/การยอมรับ

มาสโลว์ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ(Maslow's General Theory of Human & Motivation) โดยมาสโลว์ กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการแรงจูงใจภายนอกด้านเกียรติยศ/การยอมรับ ไว้ดังนี้

- การยอมรับด้านสังคม คือความต้องการทั้งในแง่ของการให้และการได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้การยอมรับ เป็นต้น

- การได้รับการยกย่อง (Esteem needs) ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จากสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความต้องการให้ได้การเคารพนับถือ ความสำเร็จ ความรู้ สักดิ์ศรี ความสามารถ สถานะที่ดีในสังคมและมีชื่อเสียงเกียรติยศในสังคม

พรพิมล จันทร์พลับ (2539) แบ่งแรงจูงใจภายนอกด้านเกียรติยศ/การยอมรับ ไว้ ดังนี้

- แรงจูงใจด้านทางสังคม เป็นความต้องการทางด้านของจิตใจ เช่น ความคาดหวังความสุข
ความสำเร็จ การมีชื่อเสียงเกียรติยศ

- แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ คือ ความปรารถนาของบุคคลที่จะนำตัวเข้าร่วมสังคม ต้องการให้
ผู้อื่นรัก เคารพ ยอมรับ มีความรู้สึกไม่ดีต่อความโดดเดี่ยว การพลัดพราก ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์
สูงจะชอบคลุกคลีอยู่กับงานที่ทำเป็นทีม มีความเข้าใจ และเห็นใจเพื่อนร่วมงาน

อารี พันธุ์มณี (2542) กล่าวว่าเนื่องจากแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนในด้านด้าน
เกียรติยศ/การยอมรับ มีดังนี้

- เป็นสถานะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น สิ่งของ เกียรติยศ เงิน
ปริญญาบัตร ความก้าวหน้า รางวัล การชมเชย เป็นต้น

- แรงจูงใจในลักษณะนี้ เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสังคม และได้เกี่ยวข้องกับ
สิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นความต้องการที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็นและแสวงหาความต้องการทาง
สังคมขึ้น เช่น ความต้องการความรัก ความสำเร็จ ชื่อเสียง การยกย่องชมเชย การแข่งขัน การ
ร่วมมือ วิธีการสอนของครู การใช้สื่อการสอน เป็นต้น

ทฤษฎี/แนวคิด จากการศึกษาที่นักวิจัยและนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าว

แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ในด้านต่างๆ มีดังนี้

1. ด้านตัวนักเรียน

วโลคโกสกี (Wlodkowi,1985) กลวิธีในการสนองตอบความต้องการของนักเรียน/
ผู้เรียน

เช่น - ทำให้ผู้เรียนมั่นใจเห็นคุณค่าและประโยชน์ว่าการเรียนการสอนนั้นสนองตอบ
ความต้องการของผู้เรียนได้จริง

- ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากเพื่อนๆ
- ทำให้ผู้เรียนรู้สึกชื่นชมในตนเอง
- ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

อารี พันธุ์มณี (2542) กล่าวว่าเนื่องจากแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน/
ผู้เรียน

- ให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการเสนอแนะ หรือกำหนดหัวข้อที่ทำให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

2. ด้านครูผู้สอน

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้เสนอวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ไว้ดังนี้

- ครูควรศึกษาความต้องการของเด็กแต่ละวัย และจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของเด็ก เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และมีความหมายสำหรับเด็ก

- ก่อนเริ่มบทเรียน ครูควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

- ครูควรแนะนำ让孩子เริ่มหัดวางแผนเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเองเพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ

- ครูควรสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน

สุรางค์ โค้วตระกูล (2544) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านครูผู้สอน ไว้ดังนี้

- ครูควรจัดให้มีบรรยากาศที่ท้าทายและสร้างความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน

- ครูพยายามให้งานแก่ผู้เรียนตามความสามารถ และให้โอกาสผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้

- ครูช่วยผู้เรียนจัดเวลาดูหนังสือ ทำการบ้านและเตรียมตัวสอบจะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาต่างๆ โดยใช้เทคนิค วิธีการสอนที่น่าสนใจและเร้าใจ ได้แก่ การแข่งขัน การให้การเสริมแรง การจัดบรรยากาศที่ท้าทายและน่าสนใจ การใช้เกมต่างๆรวมทั้งการให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับนักเรียน เป็นต้น

3. ด้านสถานที่

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ ดังนี้

- ห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่ดีนักเรียนและครูมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บรรยากาศสถานที่ที่ควรสร้างในห้องเรียนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา คือ บรรยากาศความสะอาดทางกายภาพต้องดี บรรยากาศที่อิสระเด็กมีโอกาสที่จะเลือกได้

อารี พันธุ์ณี (2542) กล่าวว่าเนื่องจากแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนในด้านสถานที่ มีดังนี้

- สถานที่เรียนทำให้ผู้เรียนไม่พึงปรารถนา สถานที่ชั้นเรียนอาจทำให้ผู้เรียนเบื่อ ไม่พอใจ ขัดแย้ง ควรหาทางลดหรือขจัด เพราะเป็นสิ่งที่อุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทดี ไม่มีเสียงรบกวน เป็นต้น

4. ด้านวิธีการสอน

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้เสนอวิธีการสร้างแรงจูงใจในวิธีการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- ครูก่อนเริ่มบทเรียน ครูควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

- ครูควรสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการไต่ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน

- ครูควรใช้การทดสอบ (Test) การทดสอบจะเป็นเครื่องกระตุ้น ให้เด็กเอาใจใส่ต่อบทเรียนและมีความตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเวลา

- ครูควรพานักเรียนออกไปทัศนศึกษาหรือการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้

อารี พันธุ์ณี (2542) กล่าวว่าเนื่องจากแรงจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมด้านวิธีการสอน

- ครูอธิบายเชื่อมโยงบทเรียนใหม่ๆ กับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน การเอาสิ่งใหม่มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งที่รู้มาก่อน จะทำให้เข้าใจได้ง่าย และชัดเจนขึ้น อันจะทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น เพราะคาดหวังไว้ว่าจะได้นำเอาสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ และเป็นพื้นฐานต่อไป

- ครูควรมีเกมและการเล่นละคร การสอนที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ทั้งในการเล่นเกมน และการแสดงละครทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้นด้วย

- ครูยกตัวอย่างจากสิ่งที่เด็กไม่เคยพบ หรือคาดไม่ถึง การยกตัวอย่างประกอบการเรียนการสอนควรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนรู้จักมักคุ้นเคยแล้ว เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนของด้านวิธีการสอน ไว้ดังนี้

- ครูบอกวัตถุประสงค์เฉพาะบทเรียนให้ผู้เรียนทราบ
- ครูพยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และแนะนำให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการเรียนให้ดียิ่งขึ้น
- ครูพยายามพบผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียนจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ
- ครูควรมีการปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง ห้องเรียนควรมีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน
- ครูควรทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน
- ครูทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน
- ครูมีวิธีสอนจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ จนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิธีการหาความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง
- ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจสามารถบอกผู้เรียนได้ว่าต้องการสอนอะไรมีจุดประสงค์อย่างเด่นชัด หรือเน้นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้ มีความคิดรวบยอด
- ครูมีวิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป การสร้างแรงจูงใจในวิธีการสอนทำได้ทุกวิธี และตลอดกระบวนการสอนในแต่ละวิธีนั้น ไม่ว่าจะเป็นขณะเริ่มต้นสอน ขณะสอนเนื้อหา หรือตอนสรุป ตลอดจนถึงกระบวนการวัดผล ประเมินผล

5. ด้านสื่อการสอน

มาลี จุฑา (2542) กล่าวว่าจะต้องสร้างแรงจูงใจด้านการใช้สื่อการสอน ดังนี้

- มีการใช้สื่อการสอน โดยถ่ายวิดีโอทัศน์ก็จะทำให้นักเรียนตื่นตัวได้โดยง่าย

6. ด้านผู้ปกครอง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราจิตวิทยาต่างๆ ดังนี้

- ผู้ปกครองที่ให้ความสนใจเอาใจใส่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนจะเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- ผู้ปกครองมาพบและชี้แจงให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน
- ผู้ปกครองให้การสนับสนุนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

**ทฤษฎี/แนวคิด จากการศึกษาที่นักวิจัยและนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าว
แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน**

ตามหลักพระพุทธศาสนา “อิทธิบาท 4” คือ คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จที่พึงประสงค์ เรียก อิทธิบาท หรือ ทางแห่งความสำเร็จ เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน มี 4 ประการ ดังนี้ คือ

- 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น (ความเต็มใจ ความพอใจ ความชอบใจ ความสนใจ)
- 2) วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น (ความแข็งแรง ความทนสู้ ความมีกำลังใจ ความสำเร็จ ความเข้มแข็งความขยัน)
- 3) จิตตะ เอาใจใส่ใฝ่สิ่งนั้นไม่วางธุระ (ความจดจ่อ ความตั้งใจ ความใส่ใจ ความเอาใจใส่ ความรับผิดชอบ)
- 4) วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น (ความเข้าใจ ความมีสติปัญญา ความตรอง ความพินิจพิจารณา) ในด้านต่างๆ มีดังนี้

1 ด้านตัวนักเรียน

สอดคล้องกับ“อิทธิบาท 4” เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนมี 4 ประการในแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ให้ความหมายด้านตัวนักเรียน ไว้ว่า

1. ฉันทะคือ ความชอบใจและพอใจที่ได้เรียนแล้วผลที่ได้รับคือการยอมรับจากครอบครัวและเพื่อนฝูง
2. วิริยะ คือ ความขยันมาเรียนอยู่เป็นประจำทำให้ผลการเรียนประสบความสำเร็จ
3. จิตตะ คือ มีความตั้งใจเรียนจึงไม่มีผลกระทบกับเวลาเรียนปกติผลสัมฤทธิ์ในการเรียนก็สูง
4. วิมังสา คือ มีความเข้าใจในการเรียนจึงเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาพระพุทธศาสนา

2 ด้านครูผู้สอน

สอดคล้องกับ”อิทธิบาท 4” เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนมี 4 ประการในแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ให้ความหมาย ด้านครูผู้สอน ไว้ว่า

1. ฉันทะ คือ ให้ความสำคัญและให้ความสนใจในการสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน
2. วิริยะ คือ ให้มีความขยันอดทนเตรียมความพร้อมก่อนทำการสอนทุกครั้ง
3. จิตตะ คือ มีความตั้งใจปฏิบัติตนให้มีบุคลิกภาพเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเลื่อมใส
4. วิมังสา คือ มีความเข้าใจให้ข้อคำแนะนำเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน
5. วิมังสา/จิตตะ คือ มีความเข้าใจและตั้งใจปฏิบัติตนเป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาปัญหาได้

3 ด้านสถานที่

สอดคล้องกับ”อิทธิบาท 4” เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนมี 4 ประการในแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ให้ความหมายด้านสถานที่ไว้ว่า

1. ฉันทะ คือ สถานที่เรียนและห้องเรียนเป็นที่พอใจและชอบใจของนักเรียน
2. ฉันทะ คือ ให้ความสนใจดูแลห้องน้ำให้สะอาดและมีจำนวนเพียงพอ
3. ฉันทะ คือ ห้องเรียนเป็นที่ชอบใจของนักเรียนเพราะว่าไม่มีเสียงรบกวนในขณะที่เรียน

4 ด้านวิธีการสอน

สอดคล้องกับ”อิทธิบาท 4” เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนมี 4 ประการในแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ให้ความหมายด้านวิธีการสอน ไว้ว่า

- 1 ฉันทะ คือ ควรสนใจรับฟังเหตุผลของนักเรียน
- 2จิตตะ คือ ควรตั้งใจเอาใจใส่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระหว่างการเรียนการสอน
- 3วิริยะ คือ ต้องขยันดูแลเตรียมความพร้อมในการสอนทุกครั้ง
- 4ฉันทะ คือ ให้ความสนใจนักเรียนทุกคนในห้องเรียน
- 5วิมังสา/ฉันทะ คือ มีความเข้าใจและมีวิธีการสอนที่น่าสนใจ

5 ด้านสื่อการสอน

สอดคล้องกับ”อิทธิบาท 4” เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนมี 4 ประการในแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ให้ความหมายด้านสื่อการสอน ไว้ว่า

1. ฉันทะคือ อุปกรณ์การเรียนเป็นที่พอใจแก่นักเรียนกับความทันสมัยและมีสภาพพร้อมใช้งาน
2. ฉันทะ คือ เป็นที่หน้าสนใจและชอบใจเพราะมีความหลากหลาย
3. วิมังสา คือ ทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น

6 ด้านผู้ปกครอง

สอดคล้องกับ”อิทธิบาท 4” เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสำเร็จในการเรียนมี 4 ประการในแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ให้ความหมายด้านผู้ปกครอง ไว้ว่า

1. ฉันทะ-ผู้ปกครองเต็มใจชอบใจจึงให้การสนับสนุน
2. ฉันทะ คือ ให้ความชื่นชมและพอใจต่อการเรียนของผู้เรียน
3. วิริยะ คือ ขยันเอาใจใส่ต่อการเรียนของผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่นจนประสบความสำเร็จ
4. จิตตะ คือ ให้ความสำคัญและเอาใจใส่ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้เรียน
5. วิมังสาคือมีความเข้าใจและพิจารณาว่าถูกต้องแล้วและจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียน จึงให้ความร่วมมือกับทางศูนย์ฯ ในการทำกิจกรรม

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2542) ได้ให้ความหมายของ ฉันทะ ว่า คือความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีแรงจูงใจ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น หรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย กล่าวคือ รักงาน และรักจุดหมายของงานให้ลึกลงไปในทางธรรม คือ ความรัก ความใฝ่ใจ ปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของสิ่งที่กระทำ หรือซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการกระทำนั้นๆ อยากให้สิ่งนั้นๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งดงามที่ประณีตที่สมบูรณ์ที่สุด

รุจิร ภูธาระ; และคนอื่นๆ (2543) ได้ให้ความหมายของความเพียร หมายถึง การตั้งใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่เป็นประจำ หรือทำหลายสิ่งหลายอย่างติดต่อกันตามกำลังความสามารถที่มีอยู่ เพื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ประยูร ทุมมจิตฺโต (2549) ให้ความหมายของความเพียรว่า หมายถึง กำลังความเพียรหรือความขยัน คนมีความขยันต้องมีกำลังใจเข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่าวิริยพละก็คือกำลังใจนั่นเองกำลังใจต้องคู่กับกำลังปัญญาเสมอ

อรุณศรี กุมฺท (2516) ให้ความหมาย จิตตะ อธิบายว่า ความตั้งใจเรียนคือพลังอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลและผลักดันให้ประกอบกิจกรรมต่างๆอย่างจริงจังปริมาณของความผลักดันนี้มีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จแห่งกิจกรรมของบุคคล กล่าวคือ บุคคลที่มีความตั้งใจมากจะมีผลสัมฤทธิ์ในการทำงานสูงตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีปริมาณความตั้งใจน้อยจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ

พระมหามนตรี ชันติสารโ (2547: สัมภาษณ์) จิตตะ แปลว่า ความเอาใจใส่ ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น มีความรับผิดชอบ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียน ซักถามความสงสัย ทำซ้ำซาก มีความรับผิดชอบ เป็นต้น (เป็นขั้นที่สามของอิทธิบาท 4) เช่น นักเขียน นักประพันธ์ นักประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ทำไปแล้วเกิดอุปสรรค ตัดขาดตรงโน้นตัดขาดตรงนี้ นักประพันธ์แต่งไปแล้วลงคณะลงสัมผัสไม่ได้แล้วเกิดความท้อเมื่อเกิดความท้อแล้วใช้จิตตะตัวนี้ ตัดความท้อตัวนั้นทิ้งเสีย เช่น

มหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ (2550) ได้ให้ความหมายว่า วิมังสา คือ ความเข้าใจทำ สูดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้ วิมังสา แปลว่า การพินิจพิเคราะห์ หมายความว่าทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราแม้จะรักงานแค่ไหน บากบั่นปานใด หรือเอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็ค้างค้ำจนได้ เพราะแม้ว่าขั้นตอนการทำงานจะสำเร็จไปแล้ว แต่ผลงานก็ไม่เรียบร้อย ต้องทำกันใหม่รำไปจากวิมังสาที่รวบรวมไว้ข้างต้น

พระมหานรินทร์ ฐิติวิโร (อินทวิ) (2545) การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลักสูตรในทางพระพุทธศาสนาเรื่องอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมการนำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ซึ่งได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา คือเมื่อนักเรียนมีความต้องการจะประสบความสำเร็จทางการเรียนแล้ว นักเรียนควรจะมี ความขยันหมั่นเพียร มีความคิดและจิตใจที่ตั้งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน พร้อมทั้งมีความคิดไตร่ตรองโดยใช้เหตุผลต่อการเรียน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	พระครูนิพนธ์จริยาทร (นิคม เข้มข้อย)
วัน เดือน ปีเกิด	31 กรกฎาคม 2508
สถานที่เกิด	จังหวัดสมุทรสาคร
ประวัติการศึกษา	ร.บ. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา 2552
สถานที่ทำงาน	เลขานุการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์/ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส / เจ้าคณะ 6 วัดโสมนัสวิหาร
ตำแหน่ง	อาจารย์สอนประจำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

